

NORÜ TARETCIPE'E
NA TIKUNAGAWA NA NGEÜ
**I MUGÜ I GUŨMA I
MUGÜETÜWA NGEMAÜ**
1988ARÜ

Parceiros:

IDGLOBAL
Instituto de Direito Global

AGU
Associação dos Advogados da União

MINISTÉRIO DA
JUSTIÇA

MINISTÉRIO DOS
POVOS INDÍGENAS

GOVERNO FEDERAL
BRASIL
UNIÃO E RECONSTRUÇÃO

Apoio:

MAKIRA-E'TA
MUKA IN KIRAKIRI POKORANAKO OTO KIRAKIRI KIRAKIRI

*Rüta duãtagüca' comunidadewa nana ngegü natana yaugü@ urü tama i nhaã i
ngune@gügu 17 de janeiro i 2026gu*

TRADUÇÃO PARCIAL DA
CONSTITUIÇÃO
FEDERAL DE 1988

PARA A LÍNGUA TIKUNA

*Versão preliminar sob validação da
comunidade até 17 de janeiro de 2026*

NORÜ TARETCHIPE'E
NA TIKUNAGAWA NA NGEÛ
**I MUGÜ I GUÛMA I
MUGÜETÜWA NGEMAÛ
1988ARÜ**

Rü nhaa documento rü nagu ni de'a i ngema norü taretpchi-pe'e i ngema projeto i ngemaĩ i mugü i guĩma i mugüetüwa ngemaĩ 1988arü ta nagagüwa na ngeũ i nhaã tamãẽpü' i natucumũgü, Kaiowá, Kaingang rü nhumatchi Tikuna, rü ni nguutchi nagagu i Programa Língua Indígena Viva no Direito (LIVD).

TRADUÇÃO PARCIAL DA
**CONSTITUIÇÃO
FEDERAL DE 1988**
PARA A LÍNGUA TIKUNA

O presente documento apresenta a segunda etapa do projeto de tradução parcial da Constituição Federal de 1988 para as línguas Kaiowá, Kaingang e Tikuna, realizado no âmbito do Programa Língua Indígena Viva no Direito (LIVD).

Parceiros:

IDGLOBAL
Instituto de Direito Global

AGU
ADVOCACIA-GERAL DA UNIÃO

MINISTÉRIO DA
JUSTIÇA

MINISTÉRIO DOS
POVOS INDÍGENAS

GOVERNO FEDERAL
BRASIL
UNIÃO E RECONSTRUÇÃO

Apoio:

MAKIRA-E'TA
REDE DE MONITORAMENTO E CONTROLE DO ESTADO DO ARARIÓIA

INSTITUTO DE DIREITO GLOBAL (IDGLOBAL)

Diretor-Presidente

Carlos Portugal Gouvêa

Diretora Executiva

Dalila Martins Viol

Coordenadora-Geral

Amanda Teles Marques

Pesquisadora

Amirele Porto Machado

Pesquisador

Ademir Garcia

Pesquisador

Cristian Wari'u Tseremey'wa

Pesquisador

Maycon Flores do Nascimento

Pesquisadora

Jhelice Franco da Silva

ADVOCACIA-GERAL DA UNIÃO (AGU)

Ministro de Estado da

Advocacia-Geral da União

Jorge Messias

Secretário-Geral de Consultoria e Advogado-Geral da União Substituto

Flavio Roman

Assessora Especial de Diversidade e Inclusão

Claudia Trindade

Secretária-Geral de Administração

Elisa Monteiro Malafaia

Gestora da Parceria

Jéssica Zimmer Stefenon

Integrante da Comissão de Monitoramento e Controle

Gabriela Brandão

Integrante da Comissão de Monitoramento e Controle

Lara Aued

Apoio Técnico Especializado

Crizantho Neto e

Carolina Rodrigues

MINISTÉRIO DOS POVOS INDÍGENAS (MPI)

Ministra de Estado dos Povos Indígenas

Sônia Guajajara

Secretário-Executivo

Eloy Terena

**Secretaria Nacional de
Articulação e Promoção de
Direitos Indígenas**

Giovana Makuxi

**Diretor do Departamento de
Línguas e Memórias Indígenas**

Eliel Benites Kaiowá

**Coordenador-Geral de
Articulação de Políticas
Educativas Indígenas-CAPEI**

Edilson Melgueiro Baniwa

**MINISTÉRIO DA JUSTIÇA
E SEGURANÇA PÚBLICA
(MJSP)****Ministro de Estado da Justiça e
Segurança Pública**

Ricardo Lewandowski

Secretário-Executivo

Manoel Carlos de Almeida Neto

**Secretária Nacional de Acesso
à Justiça**

Sheila de Carvalho

Diretor de Promoção à Justiça

Pedro Henrique Martinez

Coordenadora de Prevenção de**Conflitos no Campo e na Cidade**

Julia Zucchi Natour

**REDE DE MULHERES
INDÍGENAS DO ESTADO DO
AMAZONAS – MAKIRA E'TA****Coordenadora**

Rosimere Maria Vieira Teles

Tradutor Tradicional

Atos Fermin Vasques

Bernabé Bitencourt Serra

Decüracü-Teodorino Manduca

Carvalho

Mendison Chota Agostinho

Osias Guedes Alberto

PROJETO GRÁFICO**Design de capa**

Cristian Wari'u

Diagramação

Alan Costa de Brito da Rocha

Rü Programa Língua Indígena Viva no Direitogu i deaũ

Rü programa língua Indígena Viva no Direito (LIVD) rü nagu narü ñnũ na tüũ na porãegũ rü nhumatchi nüũ na ngetchaũãcü tũmagagũ ya guama ya natucumũgũ taguarũ naanewá maêê, nanũũ tacua'gũũca' tũmaarũ poragũ.

Rü nawanapuracũe i wũigu i nhaagũ Advocacia Geral da União (AGU) rü namaã Ministério dos povos Indígena (MPI) rü nhumatchi Ministério da Justiça rü Segurança Pública (MJSP). Rü wũiwá na ngemagũ na nhaã tamaêpũ i natũcumũgũ Kaiowá, Kaingang, rü nhumatchi Tikuna, na nagagũwá na ngeaũca' i mugũ i guũma i mugüetũwá ngemaũ, erũ (IBGE) nüũ i ugu rü nhaã tamaepũ i natucumũgũ ni rü mumẽgũũ nagagũwá i deagũũ i 2010gu.

Rü nümagũ rü nüũ na cua'gũ na wũitchigũ i natucumũgũ rü yima conũ ya nawa ya deagũcü rü aũriãcũma rü namê, na ngemaãcü naũãũca' i nguẽgũ rü cua'gũ nagu i deaũ i poragũ ya wũietchigũca' i ñũ rü nhumatchi guaneca'ĩũ na ngemaãcü nüũ ta cuagũũca' i poragũ i woetama marũ i ngemagũũ i tũmagagũwátama, na ngemaãgũ namaã ta puracũeũ i taguarũ naanewá.

Nhema nhaã puracũ i ngemaũ (LIVD) rü norũ ügũmareniĩ na taguarũ naane nüũ na cuaũca' nanangemagũũ i muũma i natucumũgũ i nüũ ngemagũũ i nacũmagũ rü nhumatchi conũ ya nawa ya deagũcü rü norũgũtchigũtama, na ngemaacũ na üũca'rũ naũgũũca' i wũi i natchiane i taueũtama i üeũ, na ngemaãcü guũma ya natucumũgũ nüũ na ngemaũca' i porá i taguarũ naanewá.

Rü Instituto de Direito Global (IDGlobal) rü nia yau nhaã projeto LIVD nawá wũi cá i guane ya duẽẽgũca'i ñũwá na ngemaãcü na namaã na cuaũca', rü nanaũũca' i nhaã puracũ rü tũmaca' na cagũ ya natũcumũgũ ya duãtagũarũ i ñũ rü nhumatchi nguetanũũgũ i maĩyugũ i ñgũũ i woetama naca'ngueũ i ngema puracũ rü naetũwá marũ nawá i üegũũ i ngema ngũ, na nüũ na daumatũgũũca'.

Rü nhaã puracũ rü naũ namaã i natũcumũgũ i duãtagũarũ i ñgũũmaã na meã niũũca' rü ngema wũitchigũ i natũcumũgũ rü tũmamaã na puracũegũ ya duãtagũ ya tamãêpũ i natũcumũgũ i nawá ngemagũe i nhaã projeto:

Rü rede de mulheres Indígenas do Estado do Amazonas – Makira E'ta, rü wüigu i Tikunagü mã na puracü; Rü Associação de Difusão Cultural de Canela – ADICUCA; rü wüigu na puracü i Kainganggü mã; Rü nhumatchi Instituto Ixiru Ete – Pai de Todos Tekoha Laranjeira Nhänderu rü wüigu namaã na puracü i Kaiowágü.

Sobre o Programa Língua Indígena Viva no Direito (LIVD)

O Programa Língua Indígena Viva no Direito (LIVD) é uma iniciativa que visa promover o reconhecimento e a valorização das línguas indígenas no âmbito jurídico brasileiro.

A ação é promovida pela Advocacia-Geral da União (AGU), com o apoio do Ministério dos Povos Indígenas (MPI) e do Ministério da Justiça e Segurança Pública (MJSP). Dentre os seus objetivos, encontra-se traduzir a Constituição Federal para as três línguas indígenas mais faladas no país — Kaiowá, Kaingang e Tikuna — conforme o Censo de 2010 do Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística (IBGE).

O programa reconhece o papel fundamental das línguas originárias na construção de uma justiça mais plural, inclusiva e democrática, possibilitando que as comunidades indígenas tenham acesso direto, em sua língua materna, ao principal instrumento normativo do Estado brasileiro.

O LIVD representa um passo significativo na construção de um Brasil que reconhece sua diversidade cultural e linguística como pilar da democracia, ao assegurar que o direito seja efetivamente acessível a todos os povos que compõem a nação.

Por meio de chamamento público, o Instituto de Direito Global (IDGlo-bal) foi selecionado para executar o LIVD e para essa missão reuniu organizações da sociedade civil, pesquisadores indígenas e especialistas indígenas em linguística.

A execução do projeto é fortalecida por uma atuação em rede com organizações da sociedade civil diretamente vinculadas às comunidades partici-

pantes: a Rede de Mulheres Indígenas do Estado do Amazonas — Makira E'ta, que atua junto ao povo Tikuna; a Associação de Difusão Cultural de Canela — ADICUCA, ligada ao povo Kaingang; e o Instituto Ixiru Ete - Pai De Todos - Tekoha Laranjeira Nhänderu, vinculado ao povo Kaiowá.

Na wüitchigü i natucumügü arü naanewá na tũ

Nagagu na nüü na ngetchaũgüü i nhema Convenção n169 da Organização Internacional do Trabalho ná nüü i uũ, rü naũpa nana üaũ i ngema puracü na nagagüwá na ngeũ i ngema tamaepü i natucumü rü tũmatanüwá naĩ rü nanawe'gü na nhuacü ta nanaügüü rü nhumatchi na marü tana yaugüü ya duãtagü i nhaã tamaepü i natucumügü Kaingang, Kaiowá rü nhumatchi Tikuna arü.

Rü nhaã wümatü rü nanawe' i ngema norü ügüitchipee i mugü i guũma i mugüetüwá ngemaĩarü na Tũmatanüwá na ngeaũca' ya natucumügü ya nawa ngemagüe na tana yaugüũca' urüena tama ya duãtagü ya wüitchigü i natucumü arü. Rü ngeguma marü narü guutchigu i nhaã puracü rü tá wē-naarü tũmatanüwá nanangegü ya yiema nawa i ngemagüe na tumamaã ya deagüũca' rü nanawe'güũca i ngema puracü rüena na marü na tũmaaẽgu-güü ya duãtagü, rü na marü na we'guü i ngema norü wümatü urüena tama.

Rü ngemaãcü na üaũ i ngema puracü nana mẽũca' i ngema ümatü rü nhumatchi namaã na wüiguũca' i ngema mugüwá rü ümatüü rü nhumatchi nüü na ngetchaũgüü i ĩnügü rü nacümagü i woetama i tũmaarü iĩgüü ya wüitchigü natücumügü, rü nhemaãcü weguyaũü i ngema puracü na tũmagagüwá na ngeũ i mugü i guũma i mugüetüwá ngemaĩ ya tamaepü i natücumü.

Consulta Prévia e Validação

Em respeito aos princípios estabelecidos pela Convenção nº 169 da Organização Internacional do Trabalho, todas as etapas que antecederam a tradução foram realizadas mediante consulta prévia, livre e informada junto aos Povos Kaiowá, Kaingang e Tikuna.

O texto ora apresentado corresponde à primeira parte da Constituição Federal a ser validada pelas comunidades envolvidas. Ao final do processo, com a tradução integral do documento, será realizada novamente uma etapa de diálogo e apresentação da tradução, a fim de validar o conteúdo completo, assegurando que todos os termos, conceitos e interpretações estejam cultural e linguisticamente adequados.

Esse processo assegura que a tradução documento constitucional preserve, simultaneamente, a precisão jurídica indispensável e o respeito à cosmovisão, aos valores e às formas próprias de expressão de cada povo indígena participante.

PREÂMBULO

Tomagü napuerugü nama'ã cua'güe i duũügü tagucaã'gü (Brasil) to'ũ unetagüe tiigüũ rü tangutaeque'egü nagu ga taütchĩ ga guũma ãẽ'gacügüarü ga tagucaã'gü iigüũ natangutchiẽẽ wũ'i natchiane i guãca' iĩ'ũ rü naca' na nangemaũca' rü iaũũca' imegüũ i guãca' iĩ rü nhu'matchi wũ'ietchigüca' ta iĩ rü nangemaũ na tama ngemaũgu tapo'cu rü ipo'ũãũ rü taãẽwa ta ngema rü ya meetchigü i guũma rü nawü'igu ya guẽẽma rü nhu'matchi nawe'guũ i guãarü ma'ũ rü nhama guẽẽtüwa üacü i wũ'i natucumü nügüma'ã amücüeũ pluralista rü guẽearü iĩ'ũ rü nhu'matchi natauma togueũ inaueũ nagu niuu i mugü i no'rütama iĩ'ũ rü nhu'matchi togü natchiane rü na ngemaãcü na we'ätchiãũca' i gutchaũgü i ngümüãcü rü de'ama rü ngemaãcü taya ngeetchi i porama'ã nhaã popera rü natatüũwa i Tupanaarü arü po'ũ i nhaã pope-ra i mugüpane i güũma i duũügü i tagucaã'nearügü.

SEÇÃO III

NATCHICA I NGETA MUGÜMAÃ ARÜ AIEPEWA NGEMAÛ I NAMAÃ CUA'Û NA NÜNA NA DAUGÜÛ I NGEMA NÜMA NAMAÃ INACUA'GÜÛWA

Art. 104. Ngema natchica i ngeta mugümaã arü aiepewa ngemaÛ i namaã cua'Û na nüna na daugüÛ i ngema nüma namaã inacua'güÛwa rü nü'Û nangema i 33 naguÛ i ãê'gacügü naguÛ ni'Û (Ministros).

Wü'itama i de'atücumü. Ngema ãê'gacügü i Natchica i ngeta mugümaã arü aiepewa ngemaÛ i namaã cua'Û na nüna na daugüÛ i ngema nüma namaã inacua'güÛwa rü ãê'gacü i tagücüã'arü ta ni'Û i ngema nü'Û unetaÛ (Presidente da República) natanüwa i ngema tagücüã'gü 35 rü 70 ya taunecü nü'Û ngemagüÛ rü nü'Û nangema i ngema na nü'Û meãma nacua'güÛ i ngema mugüwa nü'Û ya utchaÛ rü tama nü'Û nangemaÛ natchiga i tchiema-reÛ rü nawena na marü ngema ãê'gacü i Senador Federalwa nangupetüÛ i ngema naega:

I - Wü'iwa rü no'rü tamae'pü i ãê'gacügü i mugü i taguarü naane arü maã cua'güÛ i ngema naügüÛ rü cuÛ pocugüÛ rü toamatchigü i nhaã natchianeme'ewa ngemaÛ wü'iwa rü no'rü tamae'pü i natücumü i mugümaã cua'güÛ rü nawa nü'Û naunetagüÛ nawa i tamae'pü tücumü i nümatama naügüÛ i natchica i ngeta natchiga inide'agü na nhuãcü tayaÛ i ngema gutchaÛ;

II - Wü'iwa rü no'rü tamae'pü i wü'iguÛ natanüwa i ngema advogadogü rü natücumügüwa ta i i ngema Ministério Público Federal rü Estadual rü Distrito Federal rü nhumatchi Território-güarü nügümaã rü ücutanüÛ nhama nhaã art. 94wa nü'Û yauüãcü nü'Û naunetagüÛ.

Art. 105. Rü name'wa nangemagü i natchica i ngeta mugümaã arü aiepewa ngemaÛ i namaã cua'Û na nüna na daugüÛ i ngema nüma namaã inacua'güÛwa:

I - Naügüãĩ naiuaũgüãĩ aicümaüitchitama i ngupetüüãcü:

a) ngema iramareũ i tchieũ rü Governadorgü i Estadogüarü rü nhu'matchi Distrito Federal arü rü ta namaã na cua'gü i ngema ãẽ'gacügü mugümaã cua'güũ i desembargadorgü rü nhu'matchi Tribunalgü i Justiça i Estadogüarü rü nhu'matchi Distrito Federal rü Tribunal Regionalgü Eleitoragü rü nhu'matchi i Puracügüarü rü ngema natucumü i Conselho Tribunalgü i namaã cua'güũ i ngema na nhure i ngüêê (diê-ru) na Municípiogüwa nguũ rü ngema Ministério Público i Uniãoarü ta ni'ĩ nawümatügüũ rü yangüêgüũ napeewa i nge-ma ãẽ'gacügü i mugümaã cua'güũ;

b) ngema nanamugüãĩ na nûna nadaugüũruũ na nü'ũ na-cua'ũca' na tacü namaã i Ministro i Estado rü Comandantegü i Marinha rü Exército rü Aeronáutica urüe'na nûmagütama i Tribunalwa ngemagüũ;

c) ngeguma ãẽ'gacü urüe'na nge'erüemare tiĩgu ya yiema duũê rü tûna nadaugü na tûma nü'ũ tacua'ũwa taũũ rü tana tûna nadaugüũ i ngema ãẽ'gacügü i mugümaã cua'güũ ngema ngeta itangemaũwa i ngema Ministro i Estado urüe'na Co-mandante i Marinhaarü rü Exército rü Aeronáutica rü tautama nawa ni'ĩ i ngema Justiça Eleitoral rü ngemata nangemamare;

d) ngema na tama meã nügümaã nawe'atchiêgüãĩ nügüwa i ngeũrũ i tribunalgü rü tautama nawa ni'ĩ i ngema nhaã art. 102 rü I rü nügümaã ta wü'igu nanawe'atchiêgü ngema guĩraũ i tribunalgü;

e) ngema nawenaarü nü'ũ nadaugüũ i ngema inaügüũ i nge-ma na nü'ũ nangemaũ na nü'ũ naãtanüũ i ngema inauaũgüũ;

f) na nügümaã ngema nautagagüetchamareũ na nügüna nawa nadaugüũ na ngeũrũ nü'ũ rü cua'maeũ rü nü'ũ ya yauãtchiũ na tacü tchigagu iyade'aũ;

g) ngema na nügüna naugüaũ na te'eta namaã i cua'ũ na ta-nameẽũ i ngema ãẽ'gacügü i mugümaã cua'güũtanüwa i taguarü naane rü Estado nünadauũ urüe'na Distrito Federal rü ngeũrüũ i nawa nangupetüũ i nhaã taguarü naanewa;

h) ngema na marü nügüwa nangemaũ rü nü'ũ naãpaneũ rü nacümata i ngema nagu yaũũ rü nünaãũ rü ngema ãẽ'gacügüarü mugüwa neũũ yaĩgu nawa i Supremo Tribunal Federal rü nhu'matchi ngema natucumügü i Justiça Militar rü Justiça Eleitoral rü Justiça do Trabalho rü ta Justiça Federal;

i) Na nanaümatü'ũ i ngema ore i to' natchiũãnearü rü nhumatchi na namuũ na nayangueũ i ngema popera i ngema cagüarü;

j) ngema na tama meã nügümaã yaĩgüũ rü tama nügümaã nawü'iguũ i ngema natucumügü rü nhu'matchi ngema nhaãmaã icua'güũ natchiga i ngema ngemaũgü i puracügü rü nawa i dagüũ i ngema ngüëgü nawa neũũ nhama na nhaã artigögü. 156-A rü 195, V wa nü'ũ yauũãcü;

II - Ngema na marü namaã nacua'ũ i ngema mugü na nhuã-cüta yangegüãũ:

a) ngeguma ãẽ'gacü urüe'na ngeerüemare tiĩgu ya yiema duũẽ rü tuna nadaugü nawa i norü gu' i mugü i Tribunalgü i Estads rü Distrito Federal rü Territóriogü rü nhgeguma marü tama nagu yaõgüãgu i ngema nagu i natchiga;

b) ngema mugüwa nü'ũ yauũãcü na nü'ũ ya yauãtchiũ na ngema na wü'i i natucumü tatama nü'ũ iu'ũ na nhuãcü ta yaĩũ nawa i Tribunal Regionalgü Federalgü rü ta tribunagü i Estadogü rü ta Distrito Federal rü Territóriogü ngeguma tama nü'ũ nayaugüãgu;

c) ngema na ngeta nenaũũ rü ngeta nangupetüũ rü marü naũũ nawa i ngema togümare i natchiane urüe'na ngeguma tomare i natchianecüwawa ma'ẽũ urüe'na tomare i

municipiuwa urüe'na ya yiema duũê rü ngema taãtchiũgũũ
i ngema natchianegu;

III - Ngema na marü namaã nacua'ũ i ngema norütama iĩũ i
ngema marü i we'guũ nawa i ngema i wü'itama nacüma i nagu
yaguũ i ngema Tribunal Regionalgü Federalgü urüe'na i tribu-
nalgü i Estadogü i Distrito Federal i Territóriogü rü ngeguma-
marü namaã nacua'gu ngema ngupetũũ:

a) ngema tama namaã nawü'iguũ i mugü i federal arü iĩgũũ
rü rü tama nü'ũ nayaugũãũ nangemaãcü nü'ũ yauũ;

b) Ngema na marü namaã nacua'ũ i ngema marü i ngema na
nhuãcü namaã inacua'gũũ i ngema ãê'gacügüarü mugü nawa
nhuãcü nawümatũũ i ngema mugü i federal iĩũ;

c) Nangema tama mugü federalwa nemuũãcü nü'ũ yaugũũ
rü ya toamatchigüraũũ nawa i ngema wü'itchigü i tribunal.

§ 1ºNgemaãcüta ni'ĩ inaũũ namaã i wü'igu i Superior Tribunal i
Justiçaarü:Ngemaãcüta ni'ĩ inaũũ namaã i wü'igu i Superior Tri-
bunal i Justiçaarü:

I - Ngema nawa na ngueũ rü nawa nü'ũ nacua'gũũ i ngema nacü-
ma rü nügü nawa name'ëgũũ i Magistradogü rü nü'ũ nacua'ãcü
na nawa nangemũ i to i norü puracü rü meã we'guũgu yaũũ i
ngu'gü aicumaũtchitama iĩũrü nagu natchocuũ rü ye'eraãcü ya
daëgüãũca' i ngema naca' inangueũ;

II - Conselho i Justiça Federalwa rü nanaü nangemaãcü nagu
yaũũ nagu i ngema mugü na nü'ũ iyadaugũãũũ i ngema inaũgũũ
na ngeta nenaũũ i ngema ngüêê i Justiça Federalca' ngema norü
wü'i rü norü tare na nhuãcüta nügümaã napuracüê na nüma
namaã nacua'gũũãcü na nangemaãcü nügümaã name'ëgüãũ rü
nügümaã nangemagũũ.

§ 2º Marü inguutchiũãcü naca' nayadau rü nanawe' rü nü'ũ nange-
maũca' i ngema mugü i federalwa nü'ũ yauũãcü yaĩũca' ngematama
ĩnü nü'ũ nangemaũca' marü nügümaã nü'ũ yaugũũãcütama yaĩũ
nhamatama mugüwa ümatũũãcü yaĩũ rü nügũũ yaõgũãũ ngeguma-
rica tatama ni'ĩ i wũ'iguũ i ĩnügu tatama naĩũ nawa i ngema 2/3 i
ngema nge'ma ngemagũũ ngema taaicumaãcü yanguutchiẽgũũ.

§ 3º Nũ'ũ nangema ta i me'ũ i ngema nhaã wa § 2º nü'ũ yauũãcü
nawa i ngema nhaã namatüwa nü'ũ yauũãcü:

I - Nawa i uãũtae inaũ'ũ;

II - Nawa inauũgũũ ngeguma tama meã namaã yaũgu;

III - Nawa nhama norũãcü yaĩũruũ rü na ngupetügu i 500 (qui-
nhento) i i'raũ i no'rü natanũ;

IV - Nawa na tauacütama wenaarü naca' taegu i ngema
nawa nangemaũ;

V - Nagu nawa curü ĩnũmareũ rü tangemaũ na nhuraũũ tama
cunawe'ũãcüma nape'ena i ngema i Superior Tribunal de Justiça;

V - To i nagu curü inũmareũ nhama mugüwa nü'ũ yauũãcüma.

SEÇÃO IV

NATCHICAGÜ I NGETA MUGÜMAÃ I NACUAEÜWA I JUIZ I FEDERALGÜ

Art. 106. Nhaã ni'ĩgü i ngema natücumü i Justiça Federal:

I - Nhaãgü ni'ĩ i Tribunais Regional Federalgü;

II - Nhaãgũ n'ĩ i Juíz Federalgũ.

Art. 107. Nhaãgũ ni'ĩ i Tribunais Regional Federalgũ rü 7 gũ ni'ĩ i norü mu rü ngewacaũgũũ ngeguma ngemaãcũ yaĩgu rü wũ'itchigũ i natchicawa neũũ rü nhu'matchi Presidente i Repúblicaarũ nü'ũ unetaũ ni'ĩrũ nü'ũ nangemaũ i 30 arũ ye'era rü nhu'matchi 70 ũ rü buamaeürãũ rü ngemacũ ni'ĩ:

I - Wũ'i arũ wũ'ime'pũ (1/5) natanüwa i ngema advogadogũ i marũ gume'pũ nawa i puracüẽ rü ministério publico federalwa ngemagũũ rü gume'pũ taunecũ nü'ũ i nguũ na nawa napuracüẽũ;

II - Cũ ngema toamatchigũ nacũ rü ta ngema nangema namugũãũ ta ni'ĩ rü ye'erawa naũtchigũ ngema na marũ mucũma ya taunecũ ngema nangemaũ nameã napuracũũgagu na naĩnagũũ nawa i ngema norü puracũ.

§ 1º Ngema mugücũmawa rü nanayau na toinatchicawa na mugũãũ ingema juizgũ rü Tribunal Regionalgũ Federalgũ na ngeta ya-cua'arüporaãgũũ.

§ 2º Ngema Tribunal Regionalgũ Federagũ ngema nanaũgũ natũ-cumũ i namaã nacua'gũũruũ naũgũãũca' i puracũgũ rü toamatchigũ i puracũ ngema ngeta inacua'gũũwa rü iyauyegũũwa i ngema naa-netchigũ i namaã nacua'gũũ nhama wũ'i i nguẽruũ yaĩũca' i guane-ca' rü nhu'matchi yiema ngema ãtchiũgüeca.

§ 3º Ngema Tribunal Regionalgũ Federalgürũ ta nũgũ ninuutchi na ngemaãcũ naũgũãũca' rü namaã cua'gũũca' i wũ'i i natchi'ca i nawa ta nü'ũ iyayauãtchigũũ na ngemaãcũ ta tü'ũ nangemaũca' nangema ta nguũ nawa i ngema guũma i tacũ i mugũ nawe'eũacũ.

Art. 108. Ngema Tribunal Regionalgũ Federalgũ rü namaã i cua'gũũ:

I - Ngema nagu cumaã naunetaũ aicumaũtchiãcũ:

a) ngema juiz federalgü ngema natchicamaã cua'güü nhu'matchi i Justiça Militar rü ta Justiça do Trabalho rü nawatama neüü rü i ngema natucumü i Ministério Público i Uniãoarü rü tautama tü'ü nangema i ngematama i pora nawa i Justiça Eleitoral;

b) nema nawena nü'ü yadaugüü i ngema gutchinüü i tchieü rü ngemaãcütama nawa tü'ü nayauama rü nü'ü naãtanüama nümagü i juiz federalgü i ngema natchicawa ngemagüü;

c) ngema mugüwa nü'ü yauüäcü na nü'ü ya yauâtchiü rü nawa tanangemaü na nü'ü nacua'ü na nhuäcü nü'ü nacua'ü na ta'cüca' yaüü nangema na ngemaü rü ta'cü rü tchieü yaüü i ngema naca' inauäügiaüca' i ngema norütama i üü i Tribunal urüe'na juiz federal;

d) ngeguma äë'gacü urüe'na ngeerüemare tiïgu ya yiema duüë rü tüna nadaugü rü ngeguma ngema äë'gacü rü ngegu-ma juiz federal yaïgu;

e) ngema na tama meã nügümaã yaïgüü rü tama nügümaã nawü'iguü rü nügümaãtama yaïgügu i juiz federalgü nü-güwa ngemagüü i Tribunal.

II - Ngema na marü namaã nacua'ü i ngema mugü na marü yanguutchiü na nhuäcüta yaüü nawa i ngema juizgü i estadoarü i nawa i ngemagüü i ngema marü namaã i cua' i federal i ngema natchicamaã i cua'ü.

Art. 109. Nü'ügü i nhaägü i juiz federalgü rü nümagü ta ni'ï inau-güäü nacü inauaügüü:

I - Ngema união rü nhu'matchi nawa nangemagüü i ngemaü i duüëgüca' i'ü i rü na nawe'egügu icatatama na norüüitchitama yaüü rü tautama ni'ï i ngema nhaägü ni'ï i ngema nagu rü tchieü ya üü nagagu na tchieü cuü ngupetüü rü ngemata nawa nange-maü i nhaägüwa Justiça Eleitoral rü Justiça do Trabalho;

II - nawa nangemagüü namaã i ngema to i natchianegü rü natü-cumü i to i natchianegüarü rü município urüe'na yiema duüëgü i to i natchianewa ma'êê;

III - nawa nangemagüü ngema nawa naügüü ngema nügümaã wü'iwa nangegüü rü nügümaã wü'iwa namaã napuracüëü mu-güwa nü'ü yauüäcü namaã i união rü nhu'matchi ngema to i natchianegüwa neüü;

IV - Ngema tchieügü rü tama meã ya ngegüãü i ngema puracü i naca' nawa inangemaü nanaüãü meã ngema união i nawe'eüäcü rü tama ngema nügümaã cua'güü nawe'eüäcü ngema ngemaü i guanema duüëca' iü'ü rü nü'ü inaüüthi i ngema tama aicuma tchieü rü tautama tü'ü nangema i ngematama i pora nawa Justiça Militar rü ta i Justiça Eleitoral;

V - Ngema tchieü i nguutchtichaüü i ngema nügümaã wü'igu naü-güü nawa na nügümaã wü'iwa nameëgüãü to i natchianegü nge-guma naügügu i puracü nawa ngema natchiane rü nü'ü nangema i ngema i ngupetüü i toi natchianewa urüe'na ngegumarüü ta i numa;

V - A nawa nangemagüü i ngema mugü duüügüü ngemaü ngema nagu yade'aü i ngema nhaã § 5º i artiguwa ;

VI - Ngema tchieü i gutchaügü ngema tama nawe'egüü namaã i ngema natucumü i puracü rü ngema nüma namaã nacza'üäcü i mugüwa naca' i ngema tama nawe'ü na ngemaäcü ya ngegüãü i norü natanü na meã taaüëãü;

VII - ngeguma äë'gacü urüe'na ngeerüemare tiügu ya yiema duüë nawa i ngema gutchaügü i nawa iüü ngeguma tama meã tü'ü nameëüca' ngeguma ngema äë'gacü rü tama meã nawa nan-gemagu i ngema natchica i nawa inapuracüü;

VIII - Ngema nangema namugüãü na nüna nadauüca' nüma nü'ü nacza'äcü tama nüma nanawe'üäcü i ngema äë'gacü i federal rü na nguutchiëãü ngema nawa nangemaüäcü i tribunal federalgü;

IX - Ngema tchieũgũ i ngupetũũ nawa i ngema ya naviogũ rü yima âpe'atüne rü ngema namatüwa wümatũũ ni'ĩ i namaã i cua'ũ Justiça Militar;

X - Ngema na tama mugüwa nü'ũ yauũãcü icungemaũ rü ngema ücuũ urüe'na ngema cungemaetchaũ ngema na to i natchiane-arü naũũ na ngemata na tü'ũ napocuũ nawenaarü na tacüca' na-naümatüãũ nanaüãũ i natchiga na ngeta yiũũ netaũũ rü ngemawai ni'ĩ ta nü'ũ tiuũ nangetacüã' tiũũ aicumaũtchi;

XI - Ngema na nügümaã nautagagü na naca' i mugü i duũũgü-ca'/maiugüca';

§ 1º Ngema i União tüna naũũãcü ta ni'ĩ namaã tacua'ũ ngema mugüwa ngemagũũ nü'ũ i ugũũãcü ngeta itama'ũũwa urüe'na to i natchigawa.

§ 2º Ngema nacüma tama nawe'ũãcü i União rü tata nanayau we-naarü nawa i ngema mugümaã cua'gũũ nü'ũ iuũãcü ngeguma yie-ma ngemae rü tümaũtchima ti'ĩgu ngeguma ngema nangupetügu i ngema uaũ i ngema natchicawa urüe'na ngema Distrito Federalwa.

§ 3º Justiça Federal rü nanaüta rü nanamu ngema namaã i cua'ũ rü meã nü'ũ na daugũũ rü naüpanegüãũ i ngema Previdência Social rü nü'ũ niyauãtchi rü ta meã nü'ũ nadaugü rü ta mugü i estadowa ngemagũũ i natchica i nawa naüpanegüãũ ngeguma yiema ngüêêca' daue rü tama ngemacüã' tiĩgu natchica i federalarü iĩũ.

§ 4º Ngema naüpa nü'ũ yautchaũũ rü ta Tribunal Regional Federal ta ni'ĩ i ngema namaã i cua'gũũ ngema ngeta i nangemagũũwa nge-ma namaã cua'güũtchiũme'ewa ta ni'ĩ nangemaũ.

§ 5º Ngema nü'ũ yangüõtchaũũ i gutchaũgü na tchieũ i ngema mugü i duũũgüca' iĩũ rü ta Procurador-Geral da República ta ni'ĩ i nge-ma nü'ũ i yauãtchiũ rü nü'ũ yangüêũ nhama natchianegü nügümaã wü'iwa nangegüũãcüta rü taguarü naane (Brasil) natanüwa ngemaũ rüta naca' inacanüna i Superior Tribunal de Justiça i ngeũrũũmare i

ngema marü mugüme'ewa ngemaũ na paa nawe'atchiũca' na Justiça Federal ta ni'ĩ i namaã cua'ũ.

Art. 110. Wü'itchiga i Estado rü nhu'matchi Distrito Federal rü nanaũta wü'i i nawa na ngutaqueegüũ rü nawe'e ta na Capitalwa nangema i ngema natchica rü ngema natchicagü i mugüwa nü'ũ yauũãcü ta ni'ĩ

Wü'itama i de'atücumü. nawa i Territorio Federalgü ngema nüna nadaugüũ rü nüna naũ ngema norü puracü iĩũ i ngema juizgü i ngema natchicawa ngemagüũ rü nhama mugüwa nü'ũ yauũãcü.

SEÇÃO V

RÜ NGEMA NAPÜÜERUGÜ I PURACÜMAÃ CUAGÜÜ ARÜ RÜ NGEMA PURACÜGÜ I WÜITCHIGÜ I REGIÃO GÜ ARÜ NHUMATCHI NGEMA JUIZGÜ I PURACÜ MAÃ I CUAGÜÜ ARÜ

Art. 111. Negma i natucumü i Justiça i puracüarü:

I - Rü napüüerugü i puracümaã i cuagüü ;

II - Rü puracümaã i cuagüü i wüitchigü região arü;

III - Rü Juizgü i puracügümaã i cua'güü arü;

Art. 111-A. Rü Tribunal Superior i Trabalho rü nü'ũ nangema i 27 ãẽ'gacügü i Ministrogü i deetchigüũ nawa i Tagucüã'gü (brasileiro) nhu'matchi 35 i 70 arü tauncü nü'ũ ngemagüũ rü mugüü meãma cua'güü rü nhu'matchi tama tchieegagüũ rü nhu'matchi ãẽ'gacü i Presidente da República ni'ĩ i ngema nawena marü nü'ũ namegu ngema natucumü arü ta i Senado Federal rü ngemaãcü ni'ĩ:

I - Wü'i arü wü'ime'pü (1/5) natanüwa i advogado i marü nü'ũ ngemaũ i gume'epü arü ye'era ngema nawa aicumama ngemaũ

i puracü i natucumü woetama naca' ngu'ũ rü nawatama nange-
maũ i Ministério Público do Trabalho namaã cuñnarü daunũĩ
nhaã namatüwa ngo'ũãcü;

II - Ngema togüamatchigü i juiz i Tribunal Regionalgü do
Trabalho rü woetama ngemawa puracüũ rü nü'ũ naunetagüũ i
nümagütama i Tribunal Superior.

§ 1º Nagu nanaüta i ngema numa nü'ũ nacua'ũ i Tribunal Superior
do Trabalho.

§ 2º Nhacü ta ni'ĩ napuracüũ wü'igu namaã i Tribunal Superior
do Trabalho:

I - Ngema nawa na ngueũ rü nawa nü'ũ nacua'güũ i nge-
ma nacüma rü nügü nawa name'ëgüũ i Magistradogü i pu-
racügüarü rü ngema puracüetüwa tatama nü'ũ nangema i
toamatchigü i puracü rü ngemaãcü ta ni'ĩ nagu yaũĩ i ngu'gü
i ye'eragüũ rü aicümama naca' iĩ na nagu natchocuũca' rü
ye'crawa nügü nagagüũca;

II - Rü Conselho Superior da Justiça do Trabalho rü aicümama
naca' iĩ na nagu nhama mugüwa ümatüũwaãcüma ngema na
nuna nadauũ i ngema guũma i ngüëgü iĩgüũ diëru rü nhu'matchi
ngemaũgü i Justiça do Trabalhoarü iĩgüũ rü nhu'matchi ngema
tama norü iĩ natürü nawa inapuracüëũ rü ngema rü ta nü'ũ ta-
nangema na norü yiĩrürüütama yaĩũ;

§ 3º. Nhaã ta ni'ĩ i namaã cua'gü'ũ i Tribunal Superior do Trabalho
inaügüãũ nacüũ inauaũgüũ aicumaüthiacütama na inapoũãũca' i
ngema numa nagu naĩnüëãcü rü nü'ũ nacua'güũãcü rü yanguëgüãũ
i ngema nagu naĩnüëũ.

Art. 112. Ngema mugü rü nanaüta i natchicagü na ngeta ta nange-
maũ i Justiça do Trabalho rü nangemaãcü ngema natchica i tama name'wa
ngemaũ na nü'ũ nangemaãcüta nü'ũ nangüëũ namaã i ngema nawa i nhaã
Tribunal Regional do Trabalho.

Art. 113. Nhaã i mugüwa ta nûna nanaã i nawa namaã i natucumü na ngemaãcü meã namaã nacua'güüca' na nhuãcü yaïü i ngema norü puracü na me'üwa na ngemaü rü napuracüü i Justiça do Trabalho.

Art. 114. Namaã i cua'ü ni'ï i Justiça do Trabalho nûmagü ta ni'ï inaügüãü nacuü inauaügüü:

I - Nhacü ta ni'ï namaã napuracügüü rü na nügütanüwa nangemagüü namaã i norü pora i guaneca' iüü nawa i ngema namaã i cua'güü i ngema ngemagüü rü nhu'matchi tama aicuma nügütanüü iüü União rü Estadogü rü Distrito Federal rü nhu'matchi Municípiogü;

II - Nagu narü inüãcü ta ni'ï nawa nangemagüü i puracü nanguutchiëgüãüca' i ngema na nhuãcüta iyatchaãtchigüü;

III - Nagu narü inüãcü na nü'ü nangemaüca' i ngema wü'i natucumü i ngema naütawa cupuracüü rü nhu'matchi yiema puracütanüügü tucumügü;

IV - Ngema na cuna naãgüãü na cuna nadaugüü mugüwa ümatüüãcüma rü ta nagu cuü niüëgüta nü'ü cucua'ãcü ngeguma cuna nacagügu nawa i ngeguma name'wa inangemagüãcüma yaïgu;

V - Ngeguma tama nügümaã nawü'igugu i ngema namaã icua'güü i ngema natchica rü tama nawa ta arü ni'ï i ngema art. 102 rü I rü tama nhaãwa wümatüüwa nangema na nûna nadaugüü;

VI - Namaã nacua'gü i nawa ta na naütanügüãü i ngema nacuü natchieëgaëü rü tûmagu natchieëãü i ngema tûmaegawa ngemaü i tûmaarü ngemaü ngema nawa i ngema i puracüwa;

VII - Nhuãcü ta ni'ï naüü nacunaütanüü nacuyanguëü ngema nûma nagu cuü namugüüãcüta ni'ï i ngema namaã i cua'güü rü nûna daugüü i ngema puracügü;

VIII - Ngema i üü i napane i nawa niüü rü natanayauüü nhaã art. 195, I, II wa ngo'üãcü ngema norü üetü i mugüwa nü'ü yauüãcü

rü ngeguma nawe'atchiũ i ngema ãũ nawe'wa nangetchiũca';

IX - To inũmaã nügü rü utagagũ natchiga i ngema puracü rü mugüwa nü'ũ yauũãcũta ni'ĩ;

§ 1º Tama nü'ũ tanayau ngema nügũmaã nagu yade'agũũ ngema tare i natücumü rü ta nawae na nü'ũ naunetagũũ i wü'i ta meũwa nangeetchiũ rü nawe'atchiẽũ.

§ 2º Ngeguma tama nayautchaũãgu rü tama narü we'atchigu rü to i mugũũ cua'ũca' tadau nangemaãcü narü we'atchiũca' na ngemaãcü i ngema Justiça de Trabalho na nawe'atchiẽũ i ngema gutchaũ nagu yaũãcü i ngema mugüwa ümatũũ na ngema nori nü'ũ yauũãcũtama yaũ i ngema natchiga i gutchaũ.

§ 3º Ngeguma ngürüatchi iyatchaãtchigu i puracütanũũgü rü nangema i puracü i tauacü iyatchaãtchiũ erü mugüwa nü'ũ niu na tauacü guũma iyatcaãtchiũ i ngema rü taucürüwa ta nagu nanatchiẽ i ngema duũẽgüca' iũ rü ta Ministério Público do Trabalho ngema ta ni'ĩ i we'wa nangeetchiũ naca' i ngema natücumü rü nawa ta ni'ĩ i Justiça do Trabalho tanawe'wa nangeetchiẽãũca.'

Art. 115. Rü Tribunal Superiorgü i Trabalho rü nü'ũ nangema i 07 ãẽ'gacügü i Juizgü i deetchigũũ ãẽ'gacü i Presidente da República nawa i tagücüã'gü (brasileiro) nhu'matchi rü ye'eraũ 30 i 70 arü tauncüũ rü iramaeũ ngemaãcü ta ni'ĩ:

I - Wü'i arü wü'ime'pü (1/5) natanüwa i advogado i marü nü'ũ ngemaũ i gume'pü arü ye'era ngema nawa aicumama ngemaũ i puracü i natucumü woetama naca' ngu'ũ rü nawatama nange-maũ i Ministério Público do Trabalho namaã cuũnarü daunũũ nhaã namatüwa ngo'ũãcü;

II - Ngema togüamatchigü i juiz do Trabalho rü woetama ngemawa puracũũ rü nü'ũ naunetagũũ rü marü yaũ norü puracügu rü ngemaãcü ta ni'ĩ nü'ũ naunetagũũ.

§ 1º Ngema Tribunal Regionalgü i Trabalho ngema nanaüğü natucumü i namaã nacua'güüruü naüğüãüca' i puracüğü rü toamatchigü i puracü ngema neta inacua'güüwa rü iyaüyegüüwa i ngema naanetchigü i namaã nacua'güü nhama wü'i i ngüëruü yaüca' i guane-ca' rü nhu'matchi yiema ngema ätchiüğüeca'.

§ 2º Ngema Tribunal Regionalgü do Trabalho ta nügü ninuutchi na ngemaäcü naüğüãüca' rü namaã nacua'güüca' i wü'i i natchica i nawa ta nü'ü iyayauätchigüü na ngemaäcü ta tü'ü nangemaüca' nangema ta nguü nawa i ngema guüma i taacü i mugü nawe'eüacü.

Art. 116. Ngema natchica i Varagü i puracü rü ngema nüna dauü i natchica rü ta wü'i i juiz i nü'icatatama ngemaü ni'ï:

SEÇÃO VI

NGEMA NAMAÃ I CUAGÜÜ I WOTATCHIGARÜ

Art. 118. Nhaägü ni'ï i natucumü i Justiça Eleitoral:

I - Ngema Tribunal Superior Eleitoral;

II - Ngema Tribunalgü rü Regionalgü rü Eleitoralgü;

III - Ngema Juizgü i wotutchigamaã i cua'güü;

IV - Nhema unetatchigamaã cua'güü.

Art. 119. Rü nhema Tribunal Superior i Eleitoral rü nü'ü nangema i 07 naguü ni'ï i norü mu:

I - Ngema na nü'ü naunetagüü rü tauema nü'ü cua'äcü ni'ï:

a) tamae'pü i natanüwa i Ministro i Supremo Tribunal Federal;

b) tare i juizgü natanüwa i Ministro Superior Tribunal i Justiçaaru;

II - Presidente da República ta ni'ĩ nü'ũ unetaũ natanüwa i naimewa arü wü'i (6) i advogadogü aicumaäcü mugüũ cua'ũ rü nagu ma'ũũ i mugüwa ümatüũ rü Supremo Tribunal Federal ta ni'ĩ i nü'ũ unetaũ.

Wü'itama i de'a tucumü. Rü Tribunal Superior Eleitoral rü ta nü'ũ naunetata i ngema norü Presidente rü nhu'matchi norü Vice Presidente natanüwa i Ministro Supremogü Tribunal Federal rü nhu'matchi Corregedor Eleitoral natanüwa Ministro Superiorgü Tribunal Justiçaaru.

Art. 120. Rü nangemata i wü'i i natücumü naega i Tribunal Regional Eleitoral i Capital i wü'itchigü i Estadowa rü nhu'matchi Distrito Federalwa.

§ 1º Nümagü i Tribunal Regional Eleitoral nügü ta ninuutchi:

I - Ngema na nü'ũ naunetagüũ rü tauema nü'ũ cua'äcü ni'ĩ;

a) tare i juizgü natanüwa i desembargadorgü Tribunal i Justiçaaru;

b) tare i juizgü natanüwa i nü'ũ naunetagüũ i Tribunal de Justiça;

II - Nawa i wü'i i juiz i Tribunal Regional Federal ngeta inangemaüwa i ngema mugümaã cua'güüwa Capitalwa urüe'na Distrito Federalwa ngeguma na tauguma i juiz Federal nü'ũ unetaũ rü ta Tribunal Regional Federal ta ni'ĩ nü'ũ unetaũ erü mugüwa nü'ũ niu;

III - Presidente da República ta ni'ĩ nü'ũ unetaũ natanüwa i tare (2) i juizgü aicumaäcü mugüũ cua'ũ rü nagu ma'ũũ i mugüwa ümatüũ rü Tribunal Justiça ta ni'ĩ i nü'ũ unetaũ.

§ 2º - Rü Tribunal Regional Eleitoral rü nü'ũ na unetata i norü Presidente rü norü Vice-Presidente natanüwa i ngema desembargadorgü

Art. 121. Mugü i nguêêruũ rüta nüũ niu ngeĩrũũ i tribunal ta namaã i cuagũũ na meã na nüũ i guũma i wotatchiga nhumatchi ngeĩrũũ nüũ nge-maũ i cua' na namaã na puracũũ:

§ 1º Ngema nge'ma ngemagũũ i tribunalwa rü ngema juizgü i mugüarü rü ngema natucumüwa ngemagũũ na nü'ũ naunetaũ nangemaãcü ya nguutchiũca' na ngemaãcü naügüãũ na nü'ũ nangemaũca' i nangemagũũca' rü ta tauacü nimugatchitanü.

§ 2º Ngema juizgü i tribunal eleitoralgü rü ngema mugüwa nü'ũ yauũãcü rü ta tare i taunecü naguũ ni'ĩ inaũũũ rü tauacü wena tare taunecüca' ta arü inaca wena ngema tatama ngema tü'ũ namuũ wenaarü nawa i ngema wü'itchigü i natchica i puracüarü i nawa nangemaũwa.

§ 3º Rü tauacürüwa ta nanawe'atchiêê i ngema tribunal arü mugü rü tauacütama Constituiçãowa tama ngemaũãcü nanaü erü tauacütama inanapo'ũ i ngema na nüna nadaugũũ.

§ 4º Ngema Tribunal Regional Eleitoralgü ta ni'ĩ nü'ũ iuũ ngeguma mugüwa nü'ũ yauũãcü tayaĩgu:

I - Ngeguma tama mugügu aũguta ngema nhaã Constituição nü'ũ yauũãcü yaĩgu;

II - Ngeguma nangupetügu rü nawe'i na tare urüe'na tamae'pü i tribunal eleitoral nü'ũ cuacümaã yaĩũ toãcü nü'ũ;

III - Tauacürüwa ta wü'i i natchica tama tribunal eleitoral nü'ũ cuaãcümaã ta nanaü ngema napane i nanaca' nadaugũũ i federal urüe'na estadoarü na nü'ũ naunetaũ na tauacü wena naca' cudau na icuũõtchãũ ãê'gacüca';

IV - Nanaôêgü i ngema napane i nawa nü'ũ yauũ rü nüna nayau-gü i norü pora i ngema nawa nangemaũ i naca' nü'ũ naunetagũũ i estado rü federalwa;

V - Rü i'nanaue ngema habeas corpus rü ngema daugüruũ arü
cua'ruũ rüe'na habea datagü rü nhu'matchi ngema mü.

SEÇÃO VII

NORÜGÜ I NGEMA TRIBUNAL RÜ JUIZGÜ I TCHURARAGÜMAÃ I CUA'GÜÜ

Art. 122. Natucumüğü i Justiça Militar:

I - Ngema Superior Tribunal Militargü;

II - Ngema Tribunalgü nhumatchi nhema Juíz Militargü rü
nhema mugüwa nü'ũ yauũãcüni nhema nanhemagü'ü.

Art. 123. Ngema Superior Tribunal Militar rü ta nü'ũ nangema i gu-
me'epü arü wü'imeepü (15) naguũ i Ministrogü i taguma yaguarü poraãgüũ
rü nhu'matchi Presidente da República nü'ũ unetaũ ni'ĩ nawena na marü
nü'ũ nauneta i Senado Federal rü natanüwa rü tamae'pü rü oficial-generalgü
i Marinhaarü ngema ägümücü natanüwa oficial-generalgü i Exércitoarü rü
natanüwa i tamae'pü oficial-general Aeronáuticaarü rü i puracügugüũtama
niïgü rü ngema guëarü dauwa üũ rü wü'imeepü i marü tama puracüëũ.

Wü'itama de'atücumü. ngema Ministro i civilgü rü ta äë'gacü i Presidente
da República natanüwa i taguarü naane caã'gü i 35 ya taunecü nü'ũ ngema-
güũ rü 70 ya taunecü rü bumaeiraũ.

I - Tamaepü i natanüwa i advogado i woetama nü'ũ cua'ũ i
mugü i me'ũ i nacüma nü'ũ ngemaũ rü nhu'matchi ta gume'pü
ya taunecü marü nawa ngemaũ i ngema norü puracü.

II - Tare i nügümaã wü'iguũ natanüwa i juiz rü auditorgü i natü-
cumü i Ministério Público da Justiça Militar.

Art. 124. Nhaägü ta ni'ï i namaã cua'güü na inauãügüãü i ngema gutchinü inaüü rü nûna naca' nacagüü i ngema gutchinü notürü nawe'i mu-gügu nadaunüacü tayaïü.

Wü'itücumü i de'agü. Mugü ü'ü nanhuacü nügü na nutaqueeü rü Justiça Militar meewa ni'ï nangemaü.

SEÇÃO VIII

NORÜGÜ TA NI'Ï I TRIBUNAIS E JUÍZES I ESTADOARÜ IÏGÜ'Ü

Art. 125. Ngema Estadogü rü nügüta nanutaqueegü na ngemaacü norü ügü i Constituiçãowa ngemaü.

§ 1º Ngema na name'wa nangemagüü i ngema tribunalgü rü ta nûma ta ni'ï inadaü nhema Constituiçãowa nü'ü yauüacümaã erü marü nüetchatatama nügü nutaque'e i Tribunal de Justiça.

§ 2º Namewa tanangema i Estadogü i ngema nûna i daugüü tama Constituiçãowa ümatüüacümaã rü nanawãtagü ta natcha'wa i ngema natücumü i ngema ngemaü i nü'icatama iüü.

§ 3º Ngema mugü i estado üü namaã i wü'i ide'a i Tribunal i Justiçaarü' rü Justiça Militar i estaduarü rü wi'pe'ewa üü rü nümagü juízgü rü Conselho de Justiça8 i ngema tarewa üü rü nawa tatama ni'ï i Tribunal de Justiça urüe'na Tribunal de Justiça Militar i Estadogüarü nawena na ngema 20 mil arü ye'era yaïü.

§ 4º Name'warica nangema i Justiça Militar nangemaacü tchurragüü inauaüüca' ngema tchieü inaügü erü ngemaacü mugüwa nü'ü niu notürü nûmaricatama ni'ï nü'ü nacua'ü ngeguma duüëmaã tatacü nangupetüëgu rü ngeguma rü ta nü'ü nangema na nûna na yauaüüca' i ngema natchica i nawa nangemaü i wü'i aë'gacü i tchurragüarü.

§ 5º Rũ juiz militargũme'ewa rica ni'ĩ nangemaũ nangemaãcü nü'icatatama nagu yade'agũũ gutchagũ i tchuraragũũ ngupetũẽũ ya yiema tama tchurara iĩgũe nawe'e na Conselho de Justiça'ame'ewa na ngeetchigũãũ i ngema togũama i gutchagũ i tchuraragũarũ.

§ 6º Rũ Tribunal de Justiça rũ tama wũ'i natchicawa naporaã' erũ Câmaras regionalgũmaã tanaya yaue ingema no'rũ pora i wũ'itchigũ i natchi'cawa erũ marũ mugũmaã cua'gũũ nü'ũ niu.

§ 7º Rũ Tribunal de Justiça ngema nanaũta i natchica' justiça nawa' naũgũ notũrũ tautama ngema nangemaetcha rũ ta nanaũ nanawe'ãtchiẽũca' i toamatchigũ i puracũgũ erũ ngematama naya cua' i ngema natchica i norũ iĩũ i duũẽgũca' iĩũ rũ yima irane ya ianegũca' iĩũ.

Art. 126. Na ngemaãcü nawe'ãtchiẽũca' i ngema gutchagũ i ngupe-tũũ rũ Tribunal de Justiça nanaũta i wũ'i i natchica i woetama nawa puracũũ nangemaãcü nü'ca tatama i nũna dauũ i natchica nagu natoegũũ.

CAPÍTULO IV

NHEMA MEGÜ'Ũ PURACÜGÜ I JUSTIÇACA'

SEÇÃO I

RÜ MINISTÉRIO PÚBLICO ARÜ

Art. 127. Ministério Público rũ wũ'i natchica ni'ĩ marũ woetama ngemaũ marũ i puracũ i wũ'itchigũ i Estadowa rũ nawa nangema i ngema norũ po'ũ rũ guanema nü'ũ cua'ũ notũrũ tama ngeerũeca'mare ni'ĩ.

§ 1º Rũ nhaãgũ ni'ĩ i natchicagũ Ministério Público tauacũtama ni-taue erũ nü'ũ icatama nangema ipora.

§ 2º Ministério Público nü'ũ nangema i pora na nü'ũ ya yauatchiũ namaã cua'gũĩ na nü'ũ yadaugũĩca' erũ ngemaãcü ni'ĩ naümatũĩ i art. 169 rü ta nanaü i Poder Legislativo nangema yacua'ẽãũca' i ngema nawa nangemaũ i ngüẽẽtaeruũ nawe'na wena napuratchaũgu wũ'i i üwa nangupetũĩ notürü namaã i ngema norü cua'gũ ãpane na ngemacü nü'ũ naütanügũãũca' erũ ngeguma tautama yanguẽãgu ngema ümatũĩ rü tautama nü'ũ nanaütanügü erũ ngemaãcütama ni'ĩ i nacüma.

§ 3º Ministério Público nanaüta i wũ'i i norü de'a i diêrutchigawa daũ na marü ngeta iyaüyeũwa nangemaũca' erũ ngemaãcü nü'ũ niu i ngema diêrutchiga i de'aũ.

§ 4º Ministério Público rü tautama namaã niü necüüerü nagu niũ i ngema diêrutchiga erũ nü'ũ nangema inaügũĩ erũ ngemaãcü naü-gü i mugü i diêrutchiga i de'aũ erũ Poder Executivo rü ngemaãcü na nawe'e nangemaãcü gu'wa nangeetchigüãĩ i de'a i diêrutchigawa daũ wũ'i i taunecüwa natanü i ngupetũĩ i mugü i ngemaũwa nü'ũ yauũ nangemaãcü taütama nangupetũĩca' i ngema üye i § 3º.wa nü'ũ yauũ.

§ 5º Rü ngema wũ'i i de'a i diêrutchigawa daũ erũ artigo rü nanamu na tautama nü'ũ naüpetũĩ i ngema marü rü nhu'matchi ngema nge-maũ. Rü Poder Executivo rü ta nayadaẽ nanameẽãũca' rü nhu'ma-tchi ngema a cua'ũca' i ngema diêrutchigawa yadaũ i wũ'itchigü i taunecüthigüwa

§ 6º Neguma nawa ngemagũĩ na wũ'igu nanuũ i ngema natanü ta i puracü i üũ rü nawe'ina naweena rü tautama nangupetüütchiũ ngeta marü iyaüyeũgu erũ ngemaãcü ni'ĩ i mugü nü'ũ iu'ũ i ngema diêrutchiga notürü naũpana nanamuũ nangemaãcü yawãnaãũ i ngema diêru i ngemaũ.

Art. 128. Rü Ministério Públicowatama ni'ĩ nangemaũ:

I - Rü Ministério Público da União niücua'ũ:

- a) rü Ministério Público Federal;
- b) rü Ministério Público do Trabalho;
- c) rü Ministério Público Militararü;
- d) rü Ministério Público do Distrito Federal i Territóriogü;

II - Rü Ministério Público i Estadogüarü.

§ 1º Ministério Público rü União rü Procurador-Geral da República-maã cua'güũ ta ni'ĩ i nü'ũ rü ngemata tatama nangema i Presidente da Republicanatanüwa cungetchaũ nawee 35 ya taunecü nü'ũ nge-maũrũ nhu'matchi nawena na nangupetüũ i ngema naega natanüwa i guũma i ngema Senado Federalwa ngemagüũ nangemaãcü tare taunecü wena cuya ngeĩca'.

§ 2º Procurador-Geral da República arü muutchitchiga rü nüetchama tatama nü'ũ nacua' i Presidente da República rü nhu'matchi naweta ta na Senado Federal tata nü'ũ cua'güũ.

§ 3º Ministério Públicogü rü Estadogü rü nhu'matchi Distrito Federal rü Territóriogü rü wü'i naega tucumü tanaügü tamaepü i nü-gütanüwa ngemagüũ i nügümaã wü'igu arü nguägü na ngemaãcü mugüwa ümatüũãcü na nü'ũ naunetaũ i Procurador-Geral rü Chefe do Poder Executivoarü ta ni'ĩ nü'ũ i tare i taunecütatama ni'ĩ naüãũ i ngema puracü rü nawa nangemaũ.

§ 4º Procurador-Geralgü i Estado rü nhu'matchi Distrito Federal rü Territóriogü rü nüna nayaugü ta wü'igü nügüarü muwa erü marü mugüwa naümatü i ngema norü pora.

§ 5º Ngema mugü i norü nguëruũ i União rü Estadogüarü marü nüet-chama tata i procurador geralgü rü nügümaã nanaügü rü nhu'matchi nügü nanutaque'e nangemaãcü wü'igu Ministério Públicomaã na nüna nadaugüũ i ngema puracütanüũgü i ngema ngemagüũ:

I - Ngema nü'ũ ingigũĩ norũ poragũ ni'ĩ;

a) wootama tare taunecũ nawa ngemagu rũ tauacũrũwa nũna tanayau i ngema marũ nawa nangemaũ i puracũ erũ marũ mugũ nü'ũ niu;

b) Tauacũtama cyaũgatchi ngema duũũgũarũ naweũĩacũ erũ marũ ngematama ni'ĩ i nü'ũ naunetagũ i Ministério Público;

c) tauacũtama inaya iraatchi i ngema marũĩĩ'gacũ uũĩ erũ art. 39, § 4º, erũ woetama marũ ngema ni'ĩ arts. 37, X e XI, 150, II, 153, III, 153, § 2º, I.wa nü'ũ yauũ;

II - Ngema toamatchigũ i meãma rũ wã'tagũĩ:

a) Rũ nanayau i ngeũrũũmare i ngema naega rũ nhu'matchi ngema nanaãtanũĩ tautama naãtanũ nacũĩ inapoũĩ naca' i ngema inaũĩ;

b) puracũ i mugũĩ cua'gũĩ rũ guaneũma ipo'ũĩ;

c) ngema cungemaũ ngema nge'ma inangemagũũwa i nge-ma tare urũe'na duũũgũ notũrũ mugũ nawe'ũĩacũmaã;

d) puracũgũ iũamaũta ngeũrũũmare i natchicawa i guane-ca'ma iĩũ notũrũ ngema nacu ngueẽtaarũ puracũwarica ni'ĩ arũ wena nameũ;

e) Puracũgũ i político-partidáriagũarũ;

f) Rũ nanayau i ngeũrũũmare i ngema naega rũ nhu'matchi i tama ngo'ũ nangemaãcũ nũgũ narũ nguẽgũĩ i ngema duũũgũ nawa ngemagũĩ i ngema natchica i guaneca'ma rũ nhu'ma-tchi tama guaneca' iĩũ notũrũ tama naca' ni'ĩ i ngema tama mugũwa ngo'ũ;

§ 6º Namaã yangueũ i ngema natucumũ i Ministério Públicowa nge-

magüü rü nhu'matchi art. 95, parágrafo único, V.wa nü'ũ yauũäcümaã.

Art. 129. Ngemagü ni'ĩ i Ministério Público puracügü:

I - Nawee naüü i cuäcücüraũ i ngema norü puracügü i ngema tchieũ i duũũgü üũ nhama mugü naweeũäcüma;

II - Nüna cudauũ i ngema aicumaüitchima meã namaã cucua'ũ i ngema Poderes Públicos rü ngema inaügüũ ngema nhama nhaã Constituiçãowa ümatüũ äcü rü meãma namaã cucua'ũ i ngemaũgü;

III - Nawee na naüü rü icunapoũũ i ngema guũma i ngemaũgü iãẽ'gacüarü iĩgüũ ngema guũma i ngema nhama naanewa nge-magüũ i guaneca' iĩũ;

IV - Naüü i ngemaũ ngeguma na ngemagu i puracügü i nhema mugüwa nüü yauuäcü yaigu rü e'na na nhemagu we'gü i naüü na União rü e'na estadowa' nehguma nhema mugüwa' na üma-tü'üäcü yaigu;

V - Inapoũũ mugüwa nü'ũ yauũäcü i ngema duũũgü/maiugü nagu rü ñnüeũäcü;

VI - Naügüãũ rü yamugüãũ ngema namewa ngemaũäcü i wüma-tüũ nhama ngema mugü i norü nguëruũwa ümatüũäcü;

VII - Ya nguẽũ rü tomareta marü nüna dauũ i ngema nori rü ngema marü tama mugüwa nü'ũ yauũäcü ta ni'ĩ ngema mugü iyanguẽũ nü'ũ iuũruũ ngema nüiraũũ i artigowa nü'ũ yauũäcü;

VIII - Naca' i ca'ũ meãma üpaneäcüma rü nhu'matchi meãma nü'ũ nacua'tchaũũ rü naca' rü dauũ tama marü mugü iyanguẽäcüma;

IX - Ngema puracügü nawee na nü'ũ ya daugüiraũ rü nawee na namaã wü'iguũ ta ni'ĩ i ngema nagu naĩnüũ rü tauacütama marü ngema wü'i i natchica i ngema natucümü i namaätama i puracüẽica' cuyadau.

§ 1º Ngema aicumaütchima Ministério Público nü'ũ nacua'gũĩ nhama artigowa ũmatũĩãcũ rü ngerüeca'mare ni'ĩ notürü tauacüta-ma ngema tama Constituiçãowa ũmatũĩ rü mugüwa ngemaũ.

§ 2º Ngema norü puracü i Ministério Públicorü ta ngema naca'ngueĩri-catatama ni'ĩ i ngema nawa tchocuũ rü nawee na ngema ngeta inamu-gũãũwa rü ta nama'ũĩ rü ngegumarica ta ni'ĩ ngema namugũãũ.

§ 3º Ngema na Ministério Públicowa quiücutchaũgu rü ta wü'i nawa nügü nagũũwa ta ni'ĩ nawe'e na Ordem dos Advogados do Brasil ta ni'ĩ i ngema cuũ iyauãtchiũ rü nawe' nacuũ nangemaũ i bacharel i direitowa rü marü nawa icupuracü tamaepü i taunecü rü ngemaãcũ ta ni'ĩ i cuca' nacagũĩ na cuũ naunetagũũca'.

§ 4º Name'wa ta nanangemaëgü i Ministério Público ngema art. 93 wa nü'ũ yautchaũũ.

§ 5º Ngema nayanuutchiũ i na taacü naügũĩ i Ministério Público rü paatatama ni'ĩ.

Art. 130. Ngema Ministério Público i natucumüwa ngemagũĩ namaã i Tribunais de Contas rü ta nanaügü rü ta nanaügü na tauacü naüpetũĩ rü taarü wena nü'ũ nadaugü.

Art. 130-A. Conselho Nacional do Ministério Público rü ta nü'ũ nangemai 14 i norü mu i Presidente da República ta nü'ũ unetaũ rü nge-mawena rü ta Senado Federal ta ni'ĩ inangupetüẽũ nawa nangemaũca' i tare ya taunecü rü ta wena nü'ũ naunetagüärü:

I - Rü Procurador-Geral da República ta ni'ĩ i namaã icuaũ;

II - Ägümücü i natucumüwa ngemaũ i Ministério Público i Uniãoarüwa ngema wü'itchigü i norü ngu'wa ngemagũĩ ngema ta ni'ĩ i ngema ngemagũĩ nawa i ngema;

III - Tamae'pü i natucumüwa ngemagũĩ i Ministério Público rü Estadogüärü;

IV - Tare i juizgü ta ni'î Supremo Tribunal Federal rü to-amatchigü i Superior Tribunal i Justiçaaru ngema ta ni'î i ngema nü'û unetagüü;

V - Tare i advogadogü ta ni'î i Conselho Federal i Ordem i Advogadoaru i taguarü naane (Brasil) ngema ta ni'î i ngema nü'û unetagüü;

VI - Tare i duũgü i meâtama mugüü cua'güü rü nü'û nangemaũ tauwama tchietchigaũrü ta nhu'matchi Câmara i Deputadogüaru ta ni'î i ngema nü'û unetaũ urüe'na Senado Federal.

§ 1º Ngema ngema ngemagüü i Conselho i ngema Ministério Público neĩu tatama ni'î i ngema nü'û unetagüü mugüwa nü'û yauũacü.

§ 2º Conselho Nacional do Ministério Público namaã nacua' na nûna nadaui ngema puracü rü nhu'matchi ngema ngüẽgü i Ministério Públicoaru rü nü'û yanguẽ i ngema nü'û namutchireũ na nge-maãcü meãma inapuracüeũ i ngema natucumü:

I - Nüica tatama nûna nadaugüü na nhuãhaũ i ngema norü puracü i Ministério Público naũpanegüaũ na nhuacü ta namaã nacua'güü urüe'na namaã nü'û yauũ na nhuacü nameẽãũ;

II - Ngema art. 37 wa nü'û yauũacü ta ni'î nawe yaĩũtanüũ ngema mugüwa nü'û yauũacü ta ni'î nûna nadaugüü e ngema puracügü i Ministério Público i União rü Estadogüaru puracüeũ rü nûna cunayauũ i ngema pora i nûna naãgüchireũrü wena nü'û nadaugüta nangemaãcü a nguẽgüãũca' i ngema mugüwa ümatüũ tautama nûna nayaugüacü i ngema norü pora i Tribunais de Contasaru;

III - Nayauãũ rü nü'û nacua'iraũ ngema Ministerio Publico União rü Estadogü nü'û iuũ nangemaãcü tama gutcha iyadaũca' rü nameẽãũ i ngema naca' nadaugüü nangõ'ẽũacümaã nange-maãcü nayauãũ rü toacü nameẽãũ ngema ta inauãũtchaũũ;

V - Wenataarü nü'ũ nadauũ i ngema napane rü nhu'matchi nge-
ma i ngupetũĩãcũ ta aicuma yaĩũ nangemaãcũ na wũ'i taunecũ
na marü yanguũ i ngema Ministério Público i União rü Estado-
güarü naca' i ca'ũ;

VI - Nawe'na wũ'i taunecũ tchigügu naügüãũ i ngema napa-
ne i natchigagu ide'aũ nawee na nü'ũ yauũ rü tautama nüica
naũãũ ngema naütchaũũ na taacũ ta naütchaũũ i Ministério
Público i nawee nangema nango'ẽãũ nhama nhaã art. 84, XI.
wa nü'ũ yauũãcũ.

§ 3º Ngema Conselho rü ta nü'ũ nauneta rü tautama nügüũ nanagut-
chaẽ na nü'ũ naunetaũ natanüwa i ngema natucumũ i Ministério Pú-
blicowa ngemagüũ na tauema nü'ũ cua'ũca' rü nhu'matchi tautama
ngemaãcũ nanaümatü nawee na mugüwa ümatũĩãcũ tayaĩũ:

I - Ngema Ministério Públicowa ngemagüũ rü nagu ta nide'agü i
ngema tama megüũ i inaügüũ;

II - Yanguẽãũ rü naũãũ i ngema puracügü i Conselhoarü na nü'ũ a
daugüũ nangemaãcũ nangemaãcũ meã inanguutchiũca';

III - Nüna naca' naca rü nü'ũ nauneta i ngema ngemagüũta nawa
i Ministério Público na ngemaaãcũ nü'ũ nangüẽũca' nawa i nge-
ma puracügü i nawa ngemaũ rü yanguẽãũ i ngema Ministério
Público naweeũãcũmaã;

§ 4º Rü Presidente do Conselho Federal rü Ordem dos Advogados
do Brasil aicumaãcũ ta wũ'iwa Conselhomaã nangemagü.

§ 5º Ngema mugü i União rü Estadogüarü nanaügüta na nhuacũ
guaneũma na ñnüũ i ngema naca' icuca'ũ i ngema tama naeguũ rü
cuuãũtaẽ naca' i guũma i duũũgü naca' i Ministério Público ngegu-
ma tama namegu i ngema norü puracü i inaügüũ wũ'icanama naca'
i Conselho Nacional do Ministério Público.

SEÇÃO II

ADVOCACIAG PÚBLICA ARÜ

Art. 131. Advocacia-Geral da União ngema ni'i i ngema nü'ü ngema i pora na nuna nadauü wü'igu namaã União rü mugümaã rü we-natama i mugü namewaricatama nangema nanaüãü i ngema mugü i nü'ü rü ngüëü na meã yaüüca' nhama mugüwa ümatüüäcü wü'igu namaã i poraü i Executivo.

§ 1º Ngema mugümaã cua'güüeru nawe'ina Presidente da República ta ni'i i ngema nü'ü unetaü tautchaäcü ngema ngemaü ta ni'i i ngema Advogado-Geral da União natanüwa i duüügü i 35 ya tau-necü nü'ü ngemaü ta ni'i rü nhu'matchi meama mugüü cua'ü rü tauwama tchiec'gaü.

§ 2º Ngeguma nagu cuücutchaügu i puracü i mugümaã cua'gü nawe'e na wü'i üwa cuüpetüü rü nhu'matchi cuü naapaneü.

§ 3º Ngema ngetanü i ngemaü rü name'wa nangema i Procuradoria-Geral da Fazenda Nacional rü cuü inayanguëë na cunaütanüü erü ngemaäcü mugüwa nü'ü niu.

Art. 132. Naca'gü i Procurador i Estadogü rü Distrito Federalarü rü ta nawa natcho i nawa nü'ü naüü ta aicuma nü'ü nacua' i ngema cuü apa-neüäcü namaã i Ordem i Advogadogü do Brasil rü nawa cuü nacua'güü rü ngemaäcü ta ni'i inaügüäü na ngema nü'ü nadaugüü na aicumaacü ngema yaüü ngema curü cua' rü namaã cucua'ü i ngema mugü.

Wü'itama i de'atücumü. Naca' i ngema defensoria publicowa puracüëü ngema nawa ü'ü yautchaüü i nhaã artigowa rü nü'ü nangema na marü na norü puracüwa ta nangemaetchaü ngeguma marü tamae'pü ya taunecü nawa nangemagu i ngema norü puracü rü nawa ta wü'i i nawa nangugüü na nhuacü inangemaü i norü puracüwa nawena ta i wü'i i napane i nagu ide'aü nama mugüwa nü'ü yauüäcü.

SEÇÃO III

ADVOCACIA ARÜ

Art. 133. Ngegumarüü i advogado rü ngeta norü puracüwa inangemaüwa rü tauacüma icunamuutchi rü nhu'matchi ngema norü pora rü tautama nuna cunayau erü ngema ni'i i mugüwa nü'ü yauü.

SEÇÃO IV

DEFENSORIA PÚBLICA ARÜ

Art. 134. Ngema Defensoria Pública rü wü'i natchica marü i nge-maetchaü ni'i woo marü tauguma nangeta naca' cuyadaü i pora i mugüwa nü'ü yauü na ngemaäcü ya nguüca' rü na ügüäüca' nayanguutchiü i ngema na nhuäcü ta cuü inapoüü nawa i ngema mugü i cuca' iüü rü nhu'matchi guaneca'ma iüü.

§ 1º Ngema mugü i me'üwa nangeetchiü rü meã nanaü ta i Defensoria Pública da União rü nhu'matchi Distrito Federal rü Territóriogü rü nanaoëta na ngemaäcü marü tama nameüca' i ngema tama mugüarü ye'eraügu aicuma iüü na ngemaäcü nuna nadaü i Estadogüwa rü ta nanayau na ta'cüwa nanguü nangemaäcü nü'ü nacua'güü na ta'cüwa napuracüü rü name i wü'itchigü i namaã cua'ü naüäüta nawa i ngema natchica.

§ 2º Ngema Defensoriasgü i Públicagü rü Estadogüarü rü nü'ü nangema nameã nügümaã ricatama inapuracüü rü nhu'matchi nhure tayaüü i ngema ngüëë i namaã inapuracüü nawa nanhure yaüü rü namewa tana ngema i ngema mugü i nhama nhaäwa naweüruü art. 99, § 2º.

§ 3º Rü nawe'e nayanguutchiëäü nhama nhaã § 2º às Defensorias

Públicas rü União nhu'matchi Distrito Federal.

§ 4º Ngema norü mugü i ngema natchicagüarü i Defensoria Pública rü tauacütama niyauye rü nügümaârica tatama cua'ürü nagu tata name ni'ĩ i ngema nge'ma nü'ũ yautchaũũ nhama nhaã art. 93 e no inciso II do art. 96 nawa i Constituição Federal.

Art. 135. Ngema puracütanũũgü i nawa ngemagüũ i ngema meãma nagu cuũ iũẽũ nawa i Seções II e III i nhaã capitulorü ta nü'ũ naãtanü nhama namatüwa nü'ũ yauũãcü art. 39, § 4º.

TÍTULO V

DEFESA DO ESTADO ARÜ NHUMATCHLINGEMA GUÜMA I NATUCUMÜGÜÜ I POÜGÜÜ ARÜ

CAPÍTULO I

ESTADO DE DEFESA ARÜ NHU'MATCHI ESTADO DE SÍTIO ARÜ

SEÇÃO I

RÜ ESTADO DE DEFESA ARÜ

Art. 136. Yima namaã icua'cü (Presidente) i nacüma i aë'gacü namaã icua'ü i guäca' i'ü (república) rü natautchä nü'ü na naga nañnü'ü i ucuë' (conselho) i nacüma i aë'gacü namaã icua'ü i guäca' i'ü rü naga nañnü'ü i ucuë' i nhaã natchiüanearü po'üruü (conselho de Defesa Nacional) naüaü i mu i po'üruü i estadoarü na inapo'üaüca' urüe'na paama wena naüü rü i natchicagü i marü inaü'cuüwa rü marü inameëüwa rü ngema mu i guäca' i'ü urüena ngema na naä'üneaü poraäcüüutchi i ngema ngümü na nameü na wüiwa nagema-güü i duü'ügü rü paa tá nangupetü na tü'ü naä'üneaü na tama meä wüiwa i nangemagüü ya yima marü iü'ünearü urüe'na nü'ü yangaugüü i ta'ü i aü'cümaügü i aü'güü i guüwatchigü i ngema íngemagüüwa i nhama i naanewa.

§ 1º Ngema aë'gacüwa neüü i mü i estado i po'üruüarü ü'ü nanameëë tá na nhure yiüü i tēpu i norü tai rü naca'tama nayaëë i ngema naanegü i nawa ínangemaü (nüna íyapa'ü) rü nü'ü nauneta tá i ngema íngemaü rü ngema muäcü rü nangugüaü na nagutchaëaü na naporacëgü rü natanüwa i nhaäcügü:

I - Tchu'u u i nhema nhaagü poragüwa':

a) ngutaque'e rü ngema wüiwa ngemaüwa ínaütama;

b) nügü nangaü'ü i cuäcü

c) nügümaã yade'agüü i cuäcü i yawa imuü i de'agü i wüma-tüüwa rü naüpetüeeü i de'agü i yawa ngemaü'wa;

II - nawa ingemaü rü paaätchi namaã íngemaü i meü ngema puracü i ü'ü i guäca' iüüarü rü nagu tayanguätchi i ngema ta'ü i aü'cümaü i guäca' iüü rü União inanangaü naca' ngema tchieü rü natanü i íngupetügüü.

§ 2º nanatai'üarü tēpu i estado i tü'ü ipo'üüarü rü tautama tríta i nguneüarü yeera ni'í ruü name na yeerawa nadaü wüiepücüna ngu-gumaēpü i nguenaüwatama rü tchi ngeguma ngemaäcü yaïetchagu naca' i ngema rü meã nangoeäü i norü mu i aē'gacüwa neüü.

§ 3º I estado i tü'ü ipoü'üarü na porawa nangemaü:

I - ngema pocu na mugüpeewa tchieü iü'ü na namaã irüuwanüü i Estado rü ngema marü ímeē'ü nawa ya yima naü'cü i mugü rü nhaã i utchiga i ngegumatama iü'üwa ta ni'í naca' ya juiz ya nge-maruütama ya nü'ü cua'cü rü tá nanaturaeē ngeguma tama muä-cü yaïgu rü ínanatautchaē naca' i pocuü na wena nanawae'ü na nü'ü nadau i naüne i tchieü nü'ü ngupetüü nawa i ngema aē'gacü arü dauruügü;

II - ngema na nü'ü iutchigaü rü tá ínayaümücü i popera ingo'eēruüwa i naca' i aē'gacü rü ngema tümaüne rü tümaaēarü ya yiema pocue i nawa ítangemaü i ngema ngora i nagu ta-naüü; (tümaärü ü);

III - rü ngema pocu urüe'na ngema tchaätchi ya ngeerüe ya duü'ēarü rü taumatama name na 10 (gu'me'püarü) i nguneüarü yeera yiüü rü natautchaü ngeguma porá i mumaã icua'ü porá nüna ägu;

IV - rü natchuu ni'ĩ i pocuñarü na tama nü'ũ iutchigaũ.

§ 4º marü naü'ũ i aẽ'gacüwa neũĩ i mù i tü'ũ i po'ũñarü urüe'na norü na yeerawa nadaũ rü Presidente da República rü 24 i ngorawatchiäwa rü tá nawa nanangemaeẽ i ü namaã i nagu iuũ i natchiga na meã nü'ũ yauũ naca' i Congresso Nacional rü nanameeẽ tá i ngema yeera irümuũwa.

§ 5º Tchi i Congresso Nacional rü tchaã'tchiwa nangemagu rü tá naca' nangema paatchigüma rü i ngema marü nagu naunetaũgu rü 5 i nguneũgü naguũwa.

§ 6º Rü Congresso Nacional nanangugü tá i mu i aẽ'gacüwa neũĩ i 10 (gu'me'pü) i nguneũgütchiäwa rü ngema na nayau'añarüwa ínayaugü rü na nawa'e na yangueẽũ na yeerawa nadaũ na ínaüaũ rü na yoni porawa nangemaũ i estado i tü'ũ ipo'ũũ.

§ 7º na nü'ũ naoõ i aẽ'gacüwa neũĩ i mu rü ngegumatama ínayatchaatchi i ngema estado i tü'ũ ipo'ũũ.

SEÇÃO II NATÜCUMÜTCHIGÜ II

MUGÜ I PAAÄTCHI NGEMAÜ NGEGUMA TA'ACÜ NGUPETÜGU RÜ YICAMA IÜGATCHIÜ

Art. 137. Yima aẽ'gacü ya namaã icuacü i nacüma i guäca' iĩ'ũ rü name ni'ĩ nü'ũ naĩnüũ i nacüma i guäca' iĩ'ñarü ucuẽ' rü natchiũanearü po'ñarü ucuẽ' rü naca' ínaca'ũ nüna i aẽ'gacügü i natchiũanearü mugü íügüũwa (Congresso Nacional) na porá nüna naãũ na naüã'ũca' i mu i aẽ'gacüwa neũĩ naca' i mugü i paaätchi ngemaũ ngeguma ta'cü ngupetügu rü yicama iügatchiũ i ngeguma ínangupetügüguwa i:

I - poraãcüüutchi i i'atchiaëũ i natchiũane i tagucüã'arüwa ngu-petüũ urüe'na ai'cumama naũũ na íngupetüũ rü nü'ũ iü'ũ na aicumama yiũũ na tama meã ínguutchiũ i ngema mu i marü nü'ũ ya yauatchiũ i ngema po'ũruũ i estadoguyane ngemaũ.

II - ngearü íngemaũarü nango'tchigaeëũ urüe'na ngema ngaũ i ã'neacü nu'ũ i ngema tama nü'ũ icua'ũ.

Wü'ítama dea'tucumü. Yima aë'gacü ya namaã icuacü i nacüma i guãca' iĩ'ũ rü na naca' ínaca'ũ na porá nüna naã'ũ naca' na naüã'ũ i mu i aë'gacüwa neũũ naca' i mugü i paaatchi ngemaũ ngeguma ta'acü ngupetügu rü yicama iügatchiũ urüe'na ngema norü yeerawa datchiga rü nü'ũ niutchiga tá na ta'cüarü nameëũgagu i naca' ínaca'ũ rü nanawa'e na yima natchiũanearü mugü iü'ũne (Congresso Nacional) nawe'atchieëũ i ngema rümu-mae'ũwaacü.

Art. 138. Rü ngema mu i aë'gacüwa neũũ i mugü i paaatchi nge-maũ ngeguma ta'acü ngupetügu rü yicama iügatchiũarü nü'ũ nauneta tá i norü tai na nhure i nguneũ nangemaũ rü ngema mugü inanawae'güũ i norü ü'tchiga rü ngema aicuma íwegugüũ i marü ü'ũ i mugüwa rü tá ínayatcha'atchi rü cü na yicama na marü yautchigaũ rü yima aë'gacü ya namaã icuacü i nacüma i guãca' iĩ'ũ rü nü'ũ tá nauneta ya yima naucü i ngema mugü i naca'tama iĩ'ũ rü naca' iĩ'ũ i ngema naane i nawa ngemagüũ.

§ 1º Ngema mugü i paaatchi ngemaũ ngeguma ta'cü ngupetügu rü yicama iügatchiũ i art. 137arü íngupetüũwa rü I rü tama name tá na naü'ũ i mu i aë'gacüwa neũũ na 30 i nguneũgüarü yeera yiĩ'ũ rü bai na yeerawa nadaũ rü wü'ie'pü'cünatchigüarü rü na yeerewa nangemaũ na nhuguaũ yiĩ'ũ i Inciso Iiarü rü name tá naü'ũ i mu i aë'gacüwa neũ'ũ naca' i ngema guũma i nguneũ i nagu tá natai'ũ i ngema ngearü urüe'na ngema ã'neacü nu'ũ rü tü'ũ ima'ũ.

§ 2º Na naca' ínaca'ũ na porá nüna naãũ na naüãũca' i mu i aë'gacüwa neũũ naca' i mugü i paaatchi ngemaũ ngeguma ta'cü ngupetügu rü yicama iügatchiũ i ngeguma tcha'atchi nü'ũ ngemagu i aë'gacü rü aë'gacü ya namaã icua'cü i Senado Federal rü paatama tá naca' naca i tama marü nameëũãcü ya yima natchiũanearü mugü

íú'ũne (Congresso Nacional) na nangutaque'eũ i 5 i nguneũgũgu na nangugũaũca' i ngema ngupetũũ.

§ 3º Yima Natchiũanearũ mugũ íú'ũne rũ tá ínangema na naũ'aũ nge'mata yagu i ngema gu'tchaeẽgũarũ mugũ.

Art. 139. Rũ na poráwa ínangemaũ i ngema mugũ i paaatchi ngemaũ ngeguma ta'cũ ngupetũgu rũ yicama iũgatchiũ i marũ mugũwa ngemaũ i mu i art. 137 rũ Iwa nge'maũmaã rũ tá nameũ na nayauaũ na tũmamaã narũuwanũũ ya duũ'ẽ i nhaãgũ mugũwarica:

I - tũ'ũ mùũ na ngema natchica i nagu tũmamaã naunetaũwa tangemaetchaũ;

II - rũ ngema na paatchi ipocuũ nagu ya ípata i tama ngema iuaũ'ũca' i í'ũne urũe'na yiema aicumama naũ'e rũ pocue naca' i ngeũrũũũmare i tchieũ;

III - nawa ngemagũũ i mugũ naca' na nangaũ'ãũarũ na tama natchieẽeũ rũ ngema na cuãcũ nũgũmaã íyade'aũ rũ nanau'ũ rũ nango'eẽũ i natchiga tũmaca' ya toguã' rũ naca' na natau-tchaeẽ'ũ i natchiga i wũmatũwa rũ radiowa rũ televisãowa i mugũcũmaãcũ;

IV - íyatcha'atchiũ na natautchaũ i ngutaque'e;

V - naca'yadau rũ yayau'ũ i ípatagu;

VI - nawe'atchieẽũ i ngema ínaũ'ũwagũ i puracũgũ i nawa ingemaũ i guãca' iĩ'ũarũ;

VII - megũũarũ na naca' íca'ũ.

Wũ'ítama dea'tucumũ. Tama niũcutchi i mugũ i naca' iĩ'ũwa i inciso IIIarũ na yawootchiũ i aẽ'gacũgũarũ dé'agũ i íú'ũ ya yima norũ ípatagũ ya mugũ

nawa ü'ũnewagũ rũ ngemaãcũ i ngema Metchawa yange'ãgurica.

SEÇÃO III

GUÛMAI MUGÛ

Art. 140. Ngema Metcha i natchiũanearũ mugũ íũ'ũnearũ rũ nü'ũ naĩnũũ i natũcumũmaã icua'gũũ rũ nü'ũ tá nauneta i natũcumũ i namaã icua'ũ i 5 i natanũũgũ nawa ngemagũũ naca' na íyaũmũcũaũ rũ nũna na-dau'ũ i ngema mugũarũ ũgũ i naca' i ngema estado i tũ'ũ ipoũ'ũ'ũ íu'ũ rũ naca' i ngema mugũ i paaãtchi ngemaũ ngeguma ta'acũ ngupetũgu rũ yicama iũgatchiũ.

Art.141. Ínayatchaãtchi i estado i tũ'ũ ipoũũ urũe'na mugũ i paaãtchi ngemaũ ngeguma ta'cũ ngupetũgu rũ yicama iũgatchiũ rũ ínayatchaãtchi tá ta i ngema norũ ũgũ rũ tautama natchieẽũ i ngema namaã ínacua'ũ naca' i ngema mugũwa tchu'uũ i íu'ũ i norũ ũruũgũwa urũe'na norũ yiema namaã cua'gũewa.

Wũ'itama dea'gũtucumũ. Ngema na íyatchaãtchiũ i estado i tũ'ũ ipoũ'ũ urũe'na ngema mugũ i paaãtchi ngemaũ ngeguma ta'cũ ngupetũgu rũ yicama iũgatchiũ rũ ngema mugũ i ũ'ũ i norũ porawa nangemagu rũ tá niut-chiga nawa ya aẽ'gacũ ya namaã icuacũ i nacũma i guãca' iĩ'ũ (presidente da República) rũ dé'agũwa naca' ya natchiũanearũ mugũ íũ'ũne rũ namaã na naca'tama yiĩ'ũ rũ meã nü'ũ yautchigaũ na ta'acũca' yiĩ'ũ nayau'ũ i ngema mugũ i nameẽ'ũ rũ namaã i ngema naegagũtchimaũ ya yiema tũ'ũ yangau'gũearũ rũ nü'ũ iunetaũ na naũ'ũ i mugũ na ngema na inaũcuũarũ.

Art. 142. Ngema Porágũ i ã'neũ rũ iũ'ũ i Marinhawa rũ tchuraragũ i natchiũanearũwa rũ ngema buanecũgu i'ũwa (aeronautica) rũ mugũmaã icua'gũne i natchiũaneaneanearũ ni'ĩgũ i guũguma ngemane rũ mugũacũ íngemagũne rũ meã nu'ũne i namaã i to i aẽ'gacũ naetũwa ngemane na namaã ínacua'ũ rũ na meã yau'ũca'wa rũ natatũũwa i ngema i porá i naga i inũ yeerewa ngemaũ ya aẽ'gacũ ya namaã icua'cũ i nacũma i guãca' iĩ'ũarũ (Presidente da República) rũ naca' tá ni'ĩ na ínapoũ'ãũ i naane i nagu i i'ragũũ rũ aicumama nawe'gueẽaũ i poragũ i ngema mugũ i marũ ũ'ũ rũ nawa inaũgũũ i ngeũrũũũmare i nhaãgũ i mugũarũ rũ mugũ i nagu iu'ũ na nameũ'ca'.

§ 1º Mu i ngueẽruũ rü tá inanaũ i guũma i mugü i nagu iũũ i ngema meã nuũwa tá nayaugũũ i nügü nameẽũwa rü puracü i atanũũ i Porágü i ã'neũwa.

§ 2º Tama nawa nangema i na tama nameũ ipocuũ ngeguma tama meãma nango'gu i natchiga i nawa ngema pocugü i tü'ũ muũ na naga iĩnũũ i tchuraragü.

§ 3º Ngema poeraeü i ãnegüütanüügü rü tchuraraguni naãegagü'ü rü naetüwa' nhema mugü ngewa'cã'ügü'ü rü nayanguuegüta nhema mugü marü woetama nhema nucümama ngemagü'ü:

I - ngema wü'itchigü namaã icua'güũ i ngemaũgü rü namaã i tautcha rü mugü i taca iĩ'ũ rü mugü iü'ũ i nawatama ngemaũ rü meã ngugũũ ni'ĩgü nawa ya aẽ'gacü ya namaã icuacü i nacüma i guãca' iĩ'ũ(presidente da republica) rü we'guũ i meẽtchiũ i aẽ'gacügü íngemaũ rü naü'ũwa rü namaã inguũ'ũ ta'acü ngupetüguarü urüe'na wena naü'ũ rü wootama norütama yaĩ'gu i ngema nawa na'ãegaũ rü natchica i tchuragü nawa ngemagüũ rü ta iguri namaã i togüтчigü i natanü'ũgü i nawa ngemagüũ rü nügü naü'ũ i natchiru i ngema Porágü i ã'neũgüarü;

II - ngema tchurara i ngema íü'ũwa ngemaũ rü nayau'ũ na norü yiĩũ i puracü i nawa nangemaũ urüe'na ngema puracü i atanüũwa i guãca' iĩ'ũ i ianearü i guũguma ngemaũwa rü nameẽeũ i gutchinü i ngeguma nagu yanguãтчigü i art. 37 rü inciso XVI rü marü ümatüũ i "c"wa marü iutchigaũ rü ngema namaã inguũ'ũ ta'cü ngupetü'guaũ iĩ'ũwa tá namu ni'ĩ rü nge-
ma íngemagüũ i mugüwa;

III - ngema tchurara i íngemaũlarü rü mugüãcümaã rü nayau'ũ na norü yiĩ'ũ i puracü nawa íngemaũ'wa rü puracü i atanüũwa urüe'na puracü iü'ũ i guã'ca iĩ'ũ i ianecüã'arü i paaãтчitama ngemaũ rü tama nawa tü'ũ iunetaũ rü wo'tama ngema namaã icua'ũ i tama we'guãcü rü nameẽeũ i gutchinü i ngeguma nagu yanguãтчigü i art. 37 rü inciso XVI rü marü ümatüũ i "c"wa i marü iutchigaũ rü tá ngema i natücumüwa wü'iwa nanange-

maeẽ rü natautchagurica rü na ngemawa ínangemaũ rü tá yee-rawa naca' na marü na nücümaũ'ũ i norü puracü rü nü'ũ íyaugũ i nguneũ no'rü puracüarü naca' i ngema na yeerawa naũcarica rü nawa naũ i ngema namaã inguũ'ũ ta'cü ngupetü'guaũwa rü wo' tare ya taunecüguwena na yaũgatchiũ rü na yeerawa nan-geũ urüe'na tama yamuũ i ngema namaã inguũ'ũ ta'cü ngupe-tü'guaũwa rü ngema mugü íngemaĩacü;

IV - naca' i tchurara rü natchu'gü na naãtücümüũ naca' na ína-po'ũaũ i ngema nanawae'ũ i meũ rü nhumatchi i ngema íyat-chaãtchiũ na tama nayauũ;

V - ngema tchurara rü na yoni puracü iü'ũwa ínangemaũ tama name ínangemaũ na nügü nawa yaücueẽ i natücumü i duũ'ũgümaã icua'güũ (políticos);

VI - yima tchuraragüarü aẽ'gacü rü nü'ũ narütau tá i nawa nan-gemaũ rü nhumatchi ngema wü'itchigü i namaã inacua'ũ nge-guma tá tchirimare nangugügurica ya aẽ'gagü ya tchuraramaã icua'cü urüe'na tama namaã namegu rü nawa nawe'ãtchieẽ i ngema tchuraraarü ngugüthica i ngema guũguma ngemaũ i na-cümawa rü ngümüarü nguneũ urüe'na woetama ngugüthicaarü i ngearüarü nguneũwa;

VII – yima tchuraragüarü aẽ'gagü ya aicumama naũ'cü rü íuaũcü i ngema guãca' i mugü nawae'ũwa urüe'na tchuraraarü pocuwa'tama rü ínanguutchiũ ya tare ya taunecügüarü yeerawa rü nawa naũ nanangugüũ i ngema ngugü i juiz nü'ũ iu'ũwa rü nawa tá nangema ni'ĩ i naca' i ngugüthiga i marü nü'ũ iu'ũ i inciso i nüiraũ'wa;

VIII - ínaũ naca' i tchuraragü i ngema marü ngemaũ i art. 7º rü inciso VIII rü XII rü XVII rü XVIII rü XIX rü XXVwa rü art. 37 rü inciso XI rü XIII rü XIV rü XVwa rü name i mugücümaãcü rü yeeraãcü namaã na nameũ i ngema tchuraraarü ü i art. 37 rü inciso XVIwa rü yima tümaũ ya “c”wa rüumatüũ;

X - ngema mu rü tá we'gu nanaü i natchiga na Poragü i Ä'neä-cüwa iücuü rü ngema na nagu inaü'cuü na nhure yi'ü ya tauncü rü ngema na meä ínangemaü rü ngema to i nawa ínangemaü na tomana namuü i tchurara i tama napuracüüwa rü ngema mugü i taca' i'ü rü ngema mugü i tü'ü muü rü ngema na naätanüü rü ngema tautchagü rü togü i nawa nangemaü i naca'tama i'ü i tchurragü rü meä nü'ü idawenüü i ngema wü'itchigü i nacüma i ngema norü ügü rü ngegumarüü i ngema marü inguü nawa i ngem porá iunetagü i guü i naänearü rü ngema ngearüarü.

Art. 143. Ngema puracü i tchuraraarü rü aurima tü'ü muü ni'í i ngema íngemaü i mugüwa.

§ 1º Naca' i Poragü i Ä'neü rü nawa nangema rü mugücümawa rü nanaä i puracü i ü'ü tonamanaätchigü naca'gü i ngema ngümüarü nguneüwa rü na yawücutchiüwena rü nü'ü yau'güü aicumaäcü rü wü'i i mu i meäma taäeü icua'äcü rü nü'ü ícua'ü i nhuma ngema íngupetüü i õ i tupanaca' rü na meä nü'ü yangau'ü i ngema cua' na aicuma yi'üarü urüe'na ngema na duü'ügümaä icua'ütchiga rü naca' na meä nanguü i ngema ü i nacüma i tchurara i aicumaütchi meü.

§ 2º Yiema ngeä'tagü rü ngema igrejawa ngemagüü rü nü'ü natautcha na tama ngema tchuraraarü puracüwa i tü'ü muüwa nangemagüü i ngümüarü nguneüwa rü notürü rü ínanamu i ngema togü i puracügü i namaä inacua'üwa i mugü nüna ä'üwa.

CAPÍTULO III

NHEMA DAUGÜ I GUÄCA'MA IÜÜ

Art. 144. Ngema daruü i guäca' i'ü rü nawa'e nayangueë'ü i Estado rü mu i taca' i'ü rü guäarü namaä itacua'ü rü naü ni'í naca' na inapoü'ü i mugü i guäca' i'ü rü duü'ä'taarü na tama aü'cümaüwa tangemaü rü ngema ngemaü i ngemagüüarü rü nawa i nhaägü i namaä icua'güü:

I - daruũ i federalarũ;

II - daruũ i natchica i nawa iũeũ rũ iũeũ rũ nama i federalarũ;

III - daruũ i ferunaca' i nama i federalarũ;

IV - daruũgũ i ianecüã'güarũ;

V - daruũgũ i tchuraragũ rũ ngema tü'ũ rüngüeẽ'ũ i aũ'cümaũ ngupetüguarũ i tchuraragũ;

VI - daruũgũ i mugũ i federalarũ rũ estadualarũ rũ distritalarũ.

§ 1º Ngema daurũ i federal rũ mugüwa rũ na ngema namaã inacua'ũ i guũgutama rũ meã nananu rũ União ni'ĩ i namaã nguũ'ũ rũ namaã inaũ i ngema puracũ i nü'ũ icua'ũwa:

I - nanameẽ'ẽ rũ naca' nadau i ngema mugüũ tchieẽũ i namaã rũ wanũũ i mu i duũ'ũgümaã icua'ũ rũ duũ'ũgütücumu urüe'na ngema meũarũ tchieẽẽwa rũ puracũ iũ'ũ rũ União-arũ me iĩ'ũ urüe'na norũ ngema ingemaũgũ i nügümaâtama icua'ũ i mu nawa'eũacũ rũ ngemagũ inaũ'ũ i guãca' iĩ'ũ rũ ngegumarũũ i togũ i mugüũ tchieẽũ i ngema na inaũ'ũ na nangemaũ nayaütchigüũ i estadotanüwa urüe'na guũ i naanewa rũ nanamu na yatchaâtchiũ i wũ'itama i nacümaãcũ rũ ngema mugüwa inaũ'ũãcũ;

II - inapo'ũũ rũ iyatchaâtchieẽ'ũ ngema namaã itaeũ rũ naca' itaeũ i ngema tchu'uũ i mugüwa i tü'ũ tchieaeẽẽũ rũ droga rũ toomatchigũ rũ ngema taetchiga i tchu'uũ rũ ngema tomanamare daũ rũ tama ngema diêruarũ ü natchieẽũca' rũ togũ i namaã icua'gũũ i guãca' iĩ'ũ i ngema naane i nawa nangemaũwa;

III - yangueẽ'ũ i ngema puracũgũ i tatüarũ tchuraraarũ rũ aviãoarũ ngutchi'caarũ rũ ngema naanearũ üyearüwa';

IV - naü'ũ rü naca'tama woe i ngema daruũ i mugümaã icua'ũarü puracügü i Uniãoarü.

§ 2º Ngema nama i federalarü daruũ rü namaã icua'ũ i guũguma ngemaũ ni'ĩ rü meã ü'ũ rü União nuna dau'ũ rü iü'ũ i ngema nü'ũ icua'ũwa rü nawa ínangu i mugücümaãcü rü nawe'ãcü i ätücümüãcü nuna nadau'ũ i namagü federalgüarü.

§ 3º Ngema daruũ i ferunaca' i nama i federalarü rü namaã icua'ũ i guũguma ngemaũ ni'ĩ rü meã ü'ũ rü União nuna dau'ũ rü iü'ũ i ngema nü'ũ icua'ũwa rü nawa ínangu i mugücümaãcü rü nawe'ãcü i ätücümüãcü nuna nadau'ũ i namagü i ferunaca'gü i federalgüarü.

§ 4º Ngema daruũgü i ianecüã'güarü i tchuraragü i daruũgümaã icua'cü namaã iü'ũ i ngema nü'ũ icua'ũarü daruũ rü nawa nanangemacê rü nanameecê i ngema cua' i Uniãoarü rü ngema puracü iü'ũ i mugüarü daruũarü rü ngema nameecê'ũ i pocugü i mugümaã gutchinü'ũarü rü tamaetcha ngema tchuraragü.

§ 5º Ngema daruũgü i tchuraragü nawa nangema i daruũ ingo'ũ rü ngema ínapo'ũ'ũ i mu i guãca' i'ũ: naca' tchuraragü i tü'ũ rüngüecê'ũ i aũ'cümaũ ngupetü'gu (corpo bombeiros) rü naëtüwa i ngema marü rüwe'ätchiũ i mugüwaarü ügü rü nawa nangema nanaü'ũ i ngema iü'ũ i ianecüa'arü po'ũ.

§ 5º-A. Naca' i mugüarü daruũgü rü nawa ngemaũ i natücumü i namaã icua'ũ i ngema meã íngemaũ na nü'ũ nacua'ũ i mugüwa ígutchinü'ũ ya unidade federativawa íngemaũ rü nawa nangema i ngema natchica i mugü nawa inguecê'ũarü daruũ.

§ 6º Ngema tchuraragü rü ngema tchuraragü i tü'ũ rüngüecê'ũ i aũ'cümaũ ngupetü'gu rü tü'ũ rünguüecê'ũ i poragü rü namaã inguũ'ũ i tchuraragütücumü rü naga ínaïnü namaã wüigutama i ngema daruũgü i ianecüa'arü rü ngema mugüarü daruũgü i estadu-algü rü distrito rü naca' i Estadogümaã icua'güũ rü Distrito Federalarü rü naanegüarü.

§ 7º Ngema mu rü tá naga nanaĩnũeẽ i ngema meã nuĩ rü ngema na meã yaiãcüũĩ i natücumü i namaã icua'gũĩ nawa i daruũ i guãca' iĩ'ũ rü i nacüma i aicuma we'guĩãcü i ngema porá iũĩ na guũgu meĩ naũĩ i ngema norü naũ'ũwa.

§ 8º Yima Municipiogü rü name tá naũ'aũ daruũgü i municipalgü naca' na inapo'ũa'ũ i norü meũgü rü puracü iu'ũgü rü ngema iücutchiũ'gü rü ngema mugü iü'ũãcü.

§ 9º ngema natanü i puracütanũũgü i daruũgü i nawa ngemagũĩ i natücumügü i nhaã artiguwa nada'ũ rü tá nawa niũ' i § 4º ãcü i art. 39arü.

§ 10 Ngema namaarü daruũ rü iü'ũ rü naca' na namaã nanguũ'ũ i mu i guãca' iĩ'ũ rü na tama aũ'cümaũwa tangemaũ ya duũ'ũẽ rü tama aũ'cümaũ'wa nangemaũ i ngema tümaarü tümanatüwatchigü neũ'ũ i meĩ'gü i nama i guãca' iĩ'ũwa.

I - nü'ũ tacua'ũ i cua' i taãeũ nawa icua'ũ rü ngema cua'gü na ta'cü i meĩ iü'ũ rü nũna inadu'ũ i nema nagu iü'ũ rü naëtüwa i togü i ügü i mugüwa marü iutchigaũ rü ínawe'gugũĩ naca' i ianecüã' i ngema mu i naca' iĩ'ũ nawa i ngema meĩ nanaũã'neũ i ianewa;

II - nawa nangema rü Estadogü iü'cüũwa rü Distrito Federalarü rü Municipiogüarü rü ngema nagu yau'ũ i natücumü i namaã icua'ũ urüe'na ngema íngemaũ i üruũ rü norü namaã icua'ũgü i ngema nagu iü'ũ rü naüğü i ngema nü'ũ icua'ũwa i mugücümaãcü.

TÍTULO VI

NGEMA IÜTANÜÜ RÜ DIËRU IÄ'ÜARÜ RÜ I NANGUGÜÜ NA NHURE TÁ IUÜ'Ü.

CAPÍTULO I

WE'GU ÜÜ IÜ'TANÜÜ I GUÜ I NATCHIÜANEARÜ

SEÇÃO I

MUGÜ I GUÜARÜ

Art. 145. Ngema União rü ngema Estadogü rü ngema Distrito Federal rü ngema Municipiogü natautcha tá nanaügüü nhaäcügü i ngema iütanüü rü diëru iä'ügü:

I - tü'ü muü na diëru iä'ügü;

II - natanü i tüna naca' naca'ügü i nagagu i daruüarü poráarü puracü urüe'na naca' na namaä ingemaü rü naü'ü na nawa nangemaü urüe'na ngema porawa ngemaü rü nacatama i guäca' iü'ü puracügü rü iyauye'güü rü marü iä'ü naca' ngema inaägüü urüe'na inaüaü i ngema norü mu imemareü;

III - narümemaë'ü i ngema iägüü nawa i ngema puracügü i guäca'wa neü'ü.

§ 1º Guüguma tatautchagu rü ngema tü'ü muü nanaä'ü rü tá nü'ü nangema i nacüma duü'ëüü rü tá meä niünagüitchigü ngema nagu nameüäcü i ngema naägüüarü diëru rü inanatautchaë i namaä

nacua'ũ i nema ũtanũtchiga rũ naca' woetama na nangugũũ na naũ'ũ i nawa nangemaũ i ngema na ngemaca' yi'ũ rũ nũgũ nũ'ũ nacua'eẽ rũ meã inayau'aũ i ngema mugũ i wũ'itchigũca' rũ ngema íngema i mugũwaãcũ rũ ngema meũ i ngemaũ nanatũwa neũ'tchigũũ rũ ngema yeera íngemaũ rũ ngema iũ'ũgũ na meã namaã icua'ũ i diẽru i ngema naãgũũiarũ.

§ 2º Ngema tũ'ũ muũ i ũtanũgũ rũ tautama name na nũ'ũ nangemaũ i nãgu nangũ na nawa nangugũũ i ngema tũ'ũ muũ na diẽru iã'ũiarũtamagũ.

§ 3º Ngema we'guũ iũ'ũ na naũtanũgũũ i guũ i naanearũ nawae' na nũ'ũ nadawenũ'ũ i ngema mugũ i tautchaũtchiga rũ nango'ũiarũ rũ mugũãcũ nanaũtanũgũũ rũ na nangũeẽ'ũtchiga rũ ngema na ínapoũ'ũ i natchicaarũ.

§ 4º Ngema nayaũgatchiũ i ngema tũ'ũ muũ nanaũtanũũ i mugũtũcumũwa rũ naca' tá nayadaugũ na íyai'raãtchiũ i ngema ina'wae'ũ na nataegugũũ.

Art. 146. Nawa nangema i mugũ i nguẽruũ:

I - ngema we'gu ũ'ũ i natchiga i nugũ i cua'arũ rũ ngema natũcumũ i mugũ i nameeẽ'ũ i ngema iũtanũũwa rũ natanũwa i ngema União rũ ngema Estadogũ rũ ngema Distrito Federal rũ ngema Municipiogũ;

II - mugũãcũ ínangema i ngema na inaũcuũ i mugũ naca' i ngema iũ'tanũũiarũ;

III - naũa'ũ i guũma i mugũ natchiga i ngema iũ'tanũũiarũ mugũtũcumũ naca'tũrũ i natchiga:

a) ngema iũ'tanũũiarũ unetatchiga rũ ngema yanaraũ'ũ rũ ngemanhaãcũ rũ naca' i ngema nũ'ũ iũ'ũ i tũ'ũ muũ na diẽru iã'ũ i nũ'ũ naunetaũ i nhaã Constituicãowa rũ ngema na nãgu yau'ũ i ngema íngupetũgũũ inaũgũũ rũ nawa nenaũ'ũ nanan-

gu'gũũ rü ngema naãgũũ;

b) rü nanawae'ũ rü iãũtchiũ rü nagu yað'ũ rü mugü rü nha-tüwa naũ'ũ i ngema iütanũũ;

c) nügü'aũ yaĩeẽũ na meã nayau'aũ i ngema iütanũũ naca' i ngema ü i wüigu iũ'ũ nawa i ngema duũ'ũgü i wüigu naügũũ rü ngegumarũũ ta i ngema nü'ũ iu'ũ naca' i ngema iütanũũ i marü iutchigaũ i artigugü 156-A rü 195 rü Vwa;

d) norü aicuma na nü'ũ iu'ũ na yatoraũ'ãcü nayau'ũ rü nü'ũ natautchaẽũ i ngema i'ragũũ i taetanũũgü rü naca' i ngema i'raũ i taetanũũgü rü ngegumarũũ ta i ngema mugü i nacatama i i'ũ urüe'na ínatautchaẽ'ũ nawa i ngema tü'ũ muũ na diëru iã'ũarü i marü iutchigaũ i artigugü 155 rü II rü 156-Awa rü ngema guãma ya duũ'ëgü naãgũũ i marü iutchigaũ i art. 195 rü I rü V rü § 12 rü i ngema naãgũũarü i nagu íyau'ũ i art. 239.

§ 1º Ngema mu i ngueëruũ i ta'cü natchiga nameẽũ i inciso III rü d rü ngegumarũũ ta na tautcha tá nana'ügũũ i wü'i i mu na nhuãcü i nagu iũ'ũ rü wü'itama i ngema iütanũũarü degüitchiga rü ngema iãgũũtchiga i Uniãoarü rü Estadogüarü rü Distrito Federalarü rü Municipiogüarü.

I - naca' i ngema naãgũũ rüe'na nayau'aũ rü tama tá ni'ĩ;

II - natautcha tá ni'ĩ naüã'ũ i ngema nawa ingemagũũ na iütchiũ yatoraũgü'ãcü i Estadowatchigü;

III - ngema degüitchiga rü wü'iwatatama ni'ĩ rü meãma ngaũwa nangema rü ngema norü nuũtchitchiga i ngema na yayauyetchi-gũũ ngema diëru i nüna ü'ũ i naca' i ngema nawa ngemaũtchi-gü i ngema íngemaũ i federalawa rü tá paama ni'ĩ rü natchu'u i ngeũrüũmare na tama paa yi'ũ urüe'na na totchigü i nge-maũwa nangemaũ;

IV - ngema degüтчига рü ngema nüna dau'üтчига рü ngema tüna naca' naca'ü рü nanawa'e tá ni'ï nügümaã nangau'güü i ngema íngemagüüwa i yeerawa ügüü i aç'gacügü рü nayauaü i nagu iü'ü i ngema wü'itama i wücutchi i natchiüanearü i ngema naägüüarü.

§ 2º Natautcha ni'ï naca' i ngema nayaugüü ena tama i ngema nagu iüü i wü'itamawa i nagu idé'aü ngema § 1º nameçaü рü wena nayauaü i ngema iütanüügü i marü iutchigagüü i artigugü 156-A рü 195 рü Vwa рü ngema íngemaü i marü iü'ü i ngema artigugüwa рü nagu nanguü i ngema norü yauyetchigüwa(parcela) i nagu yau'ü рü tautama ni'ï ngema nagu iü'ü i wü'itama (regime único) naca' íca'ü.

§ 3º Nagu nanguü i ngema iütanüügüarü degüтчига i marü iutchigaü i artigugü 156-A рü 195 рü Vwa рü tá ínaü nawa i ngema nagu iü'ü i wü'itamawa i nagu idé'aü i ngema § 1º.

I - tautama nanaã tá ni'ï nügüaü yaíççaü i ngema iütanüüarü ôgü (credito) i marü iutchigaü i artigugü 156-A рü 195 рü Vwa рü naca' i ngema naägüü i ngema nayaugüü ena tama i ngema nagu iüü i wü'itamawa.

II - рü tá nanaã na nügüaü yaí'ü i ngema iütanü'üarü ôgü artigugü 156-A рü 195 рü Vwa iutchigaü рü naca' i ngema nü'ü yangaugüü i tama iyau'ü ena tama iï'güü (optante) i naca' ngema nagu iüü i wü'itamawa i ngema nagu ide'aü i ngema § 1º i ngema meü i ngemaügü i nü'ü idau'üarü рü nhumatchi ngema ngemaügü i tama nü'ü idau'ü рü ngegumarüü ta i ngema mugü i taca' iï'ü рü ngema nayau'güü ena tamarü puracügü рü ngema muüma íyanguutchiü i íyangegumaraüütama i ngema naca' tüna naca'ü i ngema nagu iü'ü i wü'itamawa.

Art. 146-A. Mugü i ngueçruü рü nanatautchaë ü i ngugügü i nawa nü'ü 'ü i naca'tama i ngema iütanüüтчига рü naca' na inapoü'ü na nge-ma na tama tchiri nangemaüca' i ngema nügümaã inaägüü рü tama natchieça'ü na União namaã icua'ü рü mugüwa рü na'ü i mugü i nagu iü'ü i wüiguü na naca' yiï'ü i ngema.

Art. 147. Uniãowa nangema rü i naane i federalwa rü ngema tü'ũ muũ na diëru iã'ũ rü naütanüũ i estadualgü rü tchi ngema naane tama yayauye i municipiogügu rü ínaaũ'tchitaãcü rü ngema tü'ũ muũ na diëru iã'ũ rü naütanüũ i municipogüarü; naca' i Distrito Federal rü nawa nange-ma i ngema tü'ũ muũ na diëru iã'ũ rü naütanüũ i municipiogüarü.

Art. 148. Ngema União rü nawa i ngema mu i ngueëruũ rü natau-tcha tá nanaũ'ũ na diëruca' ínaca'ũ rü yicama tü'ũ nataegueë'ũ yeeraũ i natanümaã i ngema tü'ũ mu'ũiarügü i ngeguma aũ'cüma'ũ ngupetügu:

I - na nayau'ũ i ngema ngürüãtchi nagu'eëũgü i ngeguma nangu-petügu i ngema aũ'cümaũtchiũ i guãca' iĩ'ũ rü ngeguma nange-ma i ngearü namaã i to i natchiãne urüe'na i ngema norü na tü'ũ namu'e'ëũ i paa tá ngupetüũmaã.

II - nawa i ngema íngemaũ na yeerawa nanguũ i diëru i guãca' iĩ'ũ i paatamaãcü iĩ'ũ rü ngema yeeraãcü daunaguũ na nameũ i natchiũanewa i nü'ũ idawenüũãcü i ngema marü we'guãcü iü'ũ i art. 150 rü III rü “b”wa.

Wü'itama dea'gütucumü. Ngema na tü'ũ naã'ũ ya yiema diëru i ngema naca' ínaca'ũ rü yicama tü'ũ nataegueë'ũ yeeraũ i natanümaã rü nhumatchi tü'ũ mu'ũwa ne'ũearü rü tá nawa tangema i ngema na tagu'ũ nagu i ngema inaũ'ũ i ngema norü i marü iü'ũ.

Art. 149. Rü naca'tama woe ni'ĩ na nawa nangemaũ i União na naũ'ãũ na naã'ũ i ngü'eë duũ'ëgüca' rü inawe'ãtchieëũ na meã diërumaã icua'ũ rü natücumügü nü'ũ cua'güũiarü me i'ĩũ urüe'na nhama ngema ta'cü namaã iü'ũ i ngema ínangemagüũ i ngema nagu yau'ũ i naanegüwa rü nü'ũ idawenüũ i marü we'guũ i artígügu 146 rü III rü 150 rü I rü IIIwa rü tama natchieë'ũ i ngema marü iutchigaũ i art. 195 rü § 6°wa rü nagu nanguãtchiũ nawa i ngema inaã'güũ i ngema nü'ũ íya'uũ i ngema mugü.

§ 1° Ngema União rü ngema Estadogü rü Distrito Federal rü ngema Municipiogü rü mugüwa rü na naã'ũ naca' i natanü i ngema norütma i nagu i'ũũ i mu i ngema tü'ũ ipo'ü'ũ ya yiema tau'cürüwa puracüearü i naca' ica'ũ i puracütanüũ íngemagüũwa rü ngema

marü rütchomareũarü rü ngema nawa ngemagũũ na ínaütanügũũ
rü nameũ na nü'ũ nangemaũ tá i naca' iũ'ütchiũ i imeeẽ'tchigũũ
ngema nawa nenaũ'ũ i natanü inaãgũũ'ãcü urüe'na ngema marü
rütchomaregũũarü rü ngema nü'ũ naütanügũũarü.

§ 1°-A. Ngeguma nangemagu i ngema diëru íngemaũarü yeera
ingetanü rü ngema iãgũũ we'guãcü i ngema marü ítchemareũ
rü ngema nawa ngemagũũ na ínaütanügũũarü rü name ni'ĩ tá
narünguũ i natchiga ngema na naünagũũ i ngema ítchaemareũ rü
ngema nawa íngemagũũ nanaütanüũarü rü nangenagüã i ngema
rüi'ramaeũ i natanü.

§ 1°-B. Inaweã i ngema na tama yangu'ũ i ngema mugü i §1°-Awa
marü iutchigaũ naca' na meã naü'ũ nanawe'atchiũca' i ngema diëru
íngemaũarü yeera i ngetanü rü natautcha ni'ĩ naü'aũ na naãgüa'ũ
paatama tama ngema marü íwe'guũãcü rü Uniãoarü tawa rü
puracütanüũ i guãca' iĩ'ũ íngemagũũarü rü ítchaemareũ rü ngema
nawa íngemagũũ nanaütanüũarü.

§ 1°-C Ngema iãgũũ paatama marü tama we'guãcü i ngema natchiga
yadé'aũ i ngema 1°-B rü nawa'e tá ni'ĩ naü'ũ wüigutchigü namaã
i ngema togü i mugü naca' na nawe'ãtchiũca' i ngema idegũũ i
diëruarü yeera i ngetanü rü tá porawa nangema i ngema wü'itchigü
i tẽpu i marü nameẽ'ũwa rü ngema nguneũ rü íniugü i ngema nagu
naü'ũwa naügü.

§ 2° Nhema duugü arü ütanü rü nhu'matchi nawa' nhema toyepe'e
na meã dieruma i'nacua'ũ.

I - tama tá narüngu natchiga i ngema marü nayau'ũ i to'na-
mana muũwa;

II - ngegumarüũ ta narüngu tá natchiga i ngema ngemaügü i nu'ã
ücüũ i to i natchiũanegüwa ne'mugü'ü urüe'na ngema puracügü;

III - natauta tá nangemaũ i nhure naguũ tá iütanüũ nawa i ngema
tü'ũ muũ na diëru iã'ũ:

a) ngema natanüâcü rü ínangema na nawa nenaũ'ũ i ngema na nhure iũ'ũ rü nhure diêru íyau'ũ guũwama urüe'na ngema natanü i ngema nhure i nawae'ũarü i nawa i ngema ngemaũ-gü i nuã ücu'ũarü rü ngema natanü i ngema nü'ũ idau'güü na inaũ'ũü rü yaücuũ i napügü;

b) i naca'türü rü ínangemaũ na nawa nenaũ'ũ rü nayau'ũ rü nagu iu'ũ i wũ'itama i ngugüruũ.

§ 3º Yiema duũ'ê ya nayau'e i napügü i to i natchiũanewa neũ'ũ rü name tá ni'ĩ tawüigu na duũ'ê ya mugüâcü yangee rü i mugü-cümawaâcü.

§ 4º Ngema mugü nü'ũ uneta tá na aicuma yiĩ'ũ i ngema nagu nan-gugüü na ngema i ägüü rü wũ'iepücünatama tá nanguũ.

Art. 149-A. Yima Municipiogü rü Distrito Federal natautcha tá nau'güãũ i ngema naãgüũ rü ngema mugü nagu iu'ũcümãâcü naca' i ngema natanü rü ngema nayawootchiũ ngema na narümemaetchigüũ i guãca iĩ'ũ i omüarü puracü rü we'gu ü'ũ na íyaümücüa'ũ naca' i daruũ rü inapoũ'ũtchi-ga i natchicagü i tautchaũ i guãca' iĩ'ũgü rü nü'ũ idawenuũü i ngema marü we'gu ü'ũ i art. 150 rü I rü IIIwa.

Wũ'itama dea'gütucumü. Natautcha ni'ĩ naca' ínaca'ũ i ngema i ägüũtchi-ga i ngema nagu íyau'ũ i ngema namatüarü yauye i ngema nau'ũ i omü-tanüpanewa.

Art. 149-B. Ngema iütanüũgü i marü iutchigaũ i artigugü. 156-A rü 195 rü Vwa:

I - ngema nge'magüũ inaügü'ũ rü nawa nenaũ'ũ nanangugüũ rü nagu yanguatchiũ na tama nangu'ũ rü yiemagü nawae'e na-tayangueê'ũ urüe'ena tanaütanüũ i ngema tangetanüũ;

II - tauwama ngemaê;

III - yiema tümacatama i mugü na iyai'raatchiü i iütanüitchiga rü yatorañ'ü urüe'na yiemagü tauma naü'e i ngema iütanüü;

IV - mugü i tama nügüctüwa yamuec'üarü rü ngema nagu yaö'üarü.

Wü'itama dea'gütucümü. Ngema iütanüüügü i natchiga íyadé'aü i ngema namatüarü yauye nanangugügü tá yiema tauwama ngemaë i marü iutchigaü i art. 150 rü VIwa rü tautama ínanaü i taregü i ngema iütanüüügü i ngema we'guäcü iü'ü i art. 195 rü § 7^owa.

Art. 149-C. Ngema iütanüüüwa idegüü iü'ü i ngemaü i iutchigaü i art. 156-Awa rü ngema iägüü iutchigaü i art. 195wa rü V rü ngema rüngu'ü i natchiga i nanaü'aü nawa nangemaü i ngema namaã icua'ü i guäca' iü'ü i we'gumareüwa rü nawa ya aç'gacü i duü'ügümaã icua'cü rü nawa i guäca' iü'ü rü ngegumarüü ta na nuã naücuüügü rü tá nawatama nangu naca' i ngema íngemaü i ngema namaã nameü'ü i yeerawa ügüü i aç'gacügü rü nawa naíyai'raatchiü na natatauma na nhure naguü naütanüü i ngema iütanüüüwa rü ngema iä'üarü íngetanüü naca' i ngema togü íngemagüü rü yangegumaraütama nanaínagüü i ngema nhure naguü i ngema iütanüüarü i ngetanüü naca' i ngema íngemaü i namaã namec'ü.

§ 1° Ngema nawae'ü nanaü'ü i natchiga íyadé'aü i namatüarü yauye natautcha tá na nü'ü nangemaü i ngema nhure iütanüüügü ii'raatchiü-gü i wü'itamaäcü rü ngema mugü i ngueëruwa íngemaüäcü.

§ 2° ngema mugü i ngueëruü rü nü'ü natautcha tá na naüpa nü'ü nadau'ü i ngema nagu yanguäatchiü i ngema tama ínaü'üwa tá i ngema we'gu marü iü'ü namatüarü yauyewa rü § 1^owa.

§ 3° ngema nuã ücuüügü i namaã icua'güü i guäca' iü'ü marü ü'ü i we'gumareäcü rü duü'ügümaã icua'cü ya aç'gacüwa rü nawa i ngema guäca' iü'ü rü ngema marü iwe'guü i art.150 rü VI rü "a"wa rü tá nanaü na naü'äü i ngema marü iwe'guüäcü i namatüarü yauyewa rü § 1^owa rü nawe'gueëaü na iwüiguü na meã tü'ü iyau'ü naca' ngema nü'ü yau'ü i aiepegu nü'ü yangau'üwa.

SEÇÃO II

NAGU NAÜCUÛGÜARÜ I NGEMA IÜTANÜÛARÜ PORÁ

Art. 150. Tama nanatchieê'ãü i ngema to i tü'ü ípoü'ügü rü tüna dau'ügü tümaca' ya yiema naãgü'ü rü natchu'u naca' i União rü naca' i Estadogü rü naca' i Distrito rü naca' ya Municipiogü:

I - tü'ü namu urüe'na nanaünagü i ngema iütanüü na tauguma i mugü i inaü'ü;

II - inaü'ü na tama nawüiguü nanayau'ü natanüwa i ngema naãgüü i nü'ü yangau'ü inangemaü'wa nayangegumaraü'ütama rü natchuu i ngerüümare i nayatoraüêetchigü nawa i ngema nawa nangemagüü puracü i meãma nü'ü nacua'ü urüe'na ngema pura-cü i nawagü íü'ü rü tama nawa tangema i ngema tü'ü yaücutchiü i mugüwa na naünagüüarü rü na taêgaü urüe'na ngema tümaca' i'üü i mugü;

III - tüna naca' naca'ü na tanaütanüü i ngema iütanüü:

a) nawa i ngema íngemaü i ügüü íngupetüü naüpa na naü-güü i norü porawa nangemaü i mugü i íngemagü inaü'ü urüe'na ínaünagügu;

b) i ngematama i puracü i diêrutchigawa i nü'ü nangemaü na marü íyautchigaü i ngema mugü inaü'ü urüe'na naünagüü;

c) naüpa nanangupetüü i 90 i ngüneü i ngema ngüneü i nü'ü nangemaü nayautchigaü ngema mugü inaü'ü urüe'na naüna-güü rü nü'ü idawenüü i ngema marü we'gu ü'ü i tümaü i bwa;

IV – Ngema iütanüüma na naütanüü nheguma na nhemagu i nhema tama mea ingutanüü;

V – naü'ãü na inaü'cuü naca' i duü'êgüarü taü i puracü urüe'na

ngema meũ'gũ rü nawa i ngema iütanũũ i natanüwa i estadualgũ urüe'na municipalgũ rü nameẽ'ũ ngeguma nagutchinügu i nge-
ma naca' tûna naca'ũ nanaütanũũ na iüpetũũ rü nawa íngema'ũ i
ngema nama i ngema Porá i Guãca' iĩ'ũ nûna dau'ũ;

VI – Naẽ'tüwa naũ'ãũ i ngema iütanũũgũ:

a) ngema meũ i ngemaũ rü ngema nhure i diêru iyau'ũ urüe'na
ngema puracügũ i nawa íngemaũ rü wũ'igũ rü toguegüarũ;

b) ngema íngemagũũ i nagu yaõgũũ rü ngutaque'epatagũ i
ngeũrũũ'ũmare i nü'ũ icua'ũũũarũ rü ngegumarũũta i ngema
norũ meã nuũgũ i ngüẽẽruũgũ rü norũ meeẽruũgũ;

c) ngema meũ i ngemaũ rü ngema nhure i diêru iyau'ũ
urüe'na ngema puracügũ i nawa íngemaũ i natücumũ i
natchiũ'anemaã icua'gũũarũ rü ngegumarũũ ta i ngema
norũ ügũ rü ngema íngemagũũ i puracütanũũ'gũ i ätü-
cumũũ naca' na ínapo'ũãũ i ngema na nawae'ũ i meũ rü
ngema inaũ'gũũ i cua' i taãẽũ nawa icua'ũgüarũ rü nge-
ma duũ'ẽgüarũ ngüẽẽruũ rü tama yeera nayau'ũ i diêru rü
nayau'aũ i ngema mugũ naca' ica'ũ;

d) poperagũ rü natchigagũ rü ngema utchigagũ rü ngema po-
pera i norũ ümatüruũca' iĩ'ũ;

e) nagagũ rü na'tchicünaã' iãgũũ i wiyægũ i Tagucüã'wa
ũ'ũ i nawa ngemaũ i wiyæarũ puracü iü'ũ urüe'na wiyæ-
gũ naũ'ũ nawa ya tagucüã'gũ ya naügücũ rü/urüe'na ngema
puracügũ i guũwama rü íutchigaũ nawa ya tagucüã' ya nü'ũ
cua'ütchicü (artista) rü ngema rü ngemaũgüarũ ngüẽẽruũ
urüe'na ngema namaã nanguũgũũ i digitalgũ i nawa inge-
maũ rü ngema na ínangema na naũ'ũ rü yamueẽ'ãũ i nge-
ma ínaũ'üwa (CD rü DVD) i ngema nü'ũ yau'ũ rü omüema
ibaiãcũ nawa naugütae'ũ ya CD rü DVD rü DRIVES.

§ 1º Na natchu'ũũ i inciso IIIarũ rü *b* rü tama na'ü naca' i ngema

iütanüüügü i marü iutchigagüü i artigugü. 148 rü I rü 153 rü I rü II rü IV rü V rü 154 rü II rü ngema na natchu'uü i inciso IIIarü rü c rü tama na'u naca' i ngema iütanüüügü i marü iutchigagüü i artigugü. 148 rü I rü 153 rü I rü II rü III rü V rü 154 rü II rü bai i naca' na nawa yau'ü i ngema nawa nenaü'ü na nangugüü i ngema iütanüü i marü iutchigaü i artigugü 155 rü III rü 156 rü Iwa.

§ 2° Na natchu'uü i inciso VIarü rü “a” rü yeerawa nada naca' i aë'gacü i duü'ügümaã icua'ü rü naca' i ngema iü'güü i marü iü'güü rü ngema porá i guãca' i'ü i nuna ídau'ü rü ngema ína'üü i puracü i guãca' i'ü rü naã'ü i puracü i taca' imu'ü i nhuatchi tuna yaã'ü i ngema nagu íyadé'aü naca' i ngema meü i ngemaü rü naca' i ngema iyau'ü rü naca' i ngema puracügü i nawa yadagüü naca' i ngema ingemagüü woetama urüe'na ngema nawa ingupetüü.

§ 3° Ngema na natchu'uü i VIarü rü “a” rü namatüarü yauye i nüiraü'üarü tama ínanaügü naca' i ngema meü i ngemaü rü naca' ngema tü'ü ngema rü naca' i ngema puracügü rü i ngema nawa nangemaeë'aü na nango'eë'aü i ngema ügü i meã diërumaã icua'ü i nü'ü iu'ü i mugü iü'ü naca' na naü'ü i ngema na diërumaã icua'ü i tama aë'gacüarü i'ü urüe'na nangemaü na naütanüã'ü urüe'na naütanüã'ü i ngema natanü urüe'na ngema iütanüü i yiema nawa ingemaë' rü bai na tü'ü ita'ütchiü ya yiema nauegue ya ta'cü ya ngueë'ë na tanaütanüü i ngema iütanüü i ngema nagu nanguatchiü naca' i ngema meü i ngemaü i taguma ngema ü'ü.

§ 4° Ngema na natchu'uü i nü'ü yau'ü i inciso VIwa rü tümaü ya “b” rü “c”wa rü nawa nangema i ngema meü i ngemaürica rü ngema iyau'ü rü ngema puracügü rü ngema nagu yau'ü naca' i nema ingemaü woetama i ngema íngemagüüarü i nagu íyadé'agüü.

§ 5° Ngema mugü rü tá nanameëë i mugü na ngemanhaäcü ngema taetanüügü nango'egüü'ca' natchigawa i ngema iütanüügü i na napügü rü puracügüwa nanguü.

§ 6° Ngeürüüümare i ätanüü urüe'na ngema tama naütanüe rü íyai'raatchiü i ngema nawa nenanü'ü i nanangugüü rü natautchaëäü

i ngema na tümagu yaoõ'ũ rü tüna naã'ũ ya yiema naã'güe i natanü rü nawa nayau'aũ na marü nawe'guũ rü tü'ũ nü'ũ nangetchaũ'ũ urüe'na tümagu yaoõ'ũ na nhama marü tanaütanüürüü yi'ũ rü nagu nangu'ũ ngema iütanüũ rü natanü i tüna naca' naca'ũ urüe'na ngema iäguũ rü tá name inaã'ũ i ngema mugü i naca' i'ũwarica rü federal rü estadual urüe'na municipal rü mugüãcü ingemaẽ i naca'türüma i ngema natchigagü i daunawa iugüũ urüe'na nawa ngema i ngema iütanüũ urüe'na ngema iäguũ rü tama natchieẽ'äcü i ngema marü iwe'guũ i art. 155 rü § 2º rü XII rü gwa ngemaũ.

§ 7º Ngema mugü nü'ũ natautcha tá inaã'ũ na tümawa nangemaẽ na tanaütanüũ i ngema iütanüũ rü namaã íntangemaũ rü namaã itacua'ũ i norü ütänütchiga i ngema iütanü'ũ urüe'na ngema iäguũ rü wü'i ngema naü'ũ na ngemanhaãcü tanaütanüũca' i yicama rü ínawe'guũ i ngegumatama rü ítanayau'tchiũ na nataeguũ i ngema nhure itaütanü rü ngeguma tama ínaü'gu i ngema naü'ũ na tüna naã'ũ ya yiema naã'güe i natanü rü nawa nayau'aũ na marü nawe'guũ i ngema íngupetüũ.

Art. 151. Natchuu ni'ĩ naca' i União:

I - naü'ũ i ngema iütanüũ i tama wü'iguãcü yi'ĩ i nguũ i naã-ne i nhaã natchiũñanewa urüe'na naü'ũ i yauyetchiga urüe'na naca'türü i nü'ũ iu'ũ i ngema Estado, naca' i Distrito Federal urüe'na ngema Municipio rü toarü tchie'ũ rü ínayauã'ũ i ngema natautchaẽaũ na naporacẽ'aũ i ngema iütanüũ na nawa nanguũ na natautchaẽũ na yeerawa naũũ i ngema na we'wa nangemaũ na ya ütchigüũ i ngema duũ'ügüärü diëru natanüwa i ngema yatorañtchigüũ i natchigagüärü Naanewa;

II - naütanüũ i ngema iyau'ũ i tü'ũ namuñarü i guãarü ngetanü i Estadoarü rü Distrito Federalarü rü Municipiogüärü rü nge-manhaãcü i ngema natanü rü ngema naü'nagüũgü i nagu yau'ũ i nawa ngemagüũ i guãca' i'ũ rü ngema yeerawa ngemagüũ naca' na nawa nangemaũ i norü mugü rü naca' i ngema namaã icua'güũgüärü;

III – naü'ũ na tama nawagü ingemaũ i ngema iütanüũgü i

namaã nacua'ũ i Estadogüarü rü Distrito Federalarü urüe'na Municipiogüarü.

Art. 152. Natchuu ni'ĩ naca' i Estadogü rü naca' i Distrito Federal rü naca' Municipiogü nanaüaũ iyatoraũ'ũ i ngema iütanüũ natanüwa i megüũ rü ngema puracügü iü'ũ i ngeürüüũmare rü nagagu na ngeta nenaũ'ũ urüe'na ngeta naũ'ũ.

SEÇÃO III

NGEMA IÜTANÜÜGÜ I UNIÃOARÜ

Art. 153. Uniãoowa nangema na naüa'ũ i ngema iütanüũ i nhaa-gütchiga wa':

I - nuã naücuũ i ngema ngemaũgü i to i natchiãnewa' ne'mugü'ũ;

II - yeama naũ'ũ i to i naanewa i ngema ngemaũgü i nhaã naane-arü urüe'na marü mugüwa ngemaũ na ngemacüã' yĩ'ũ;

III - ngema natanü iyauũ rü ngema tü'ũ naü'nagüũ i ngeürüü'ũwamare neũ'ũ;

IV - ngema ngemaũgü i íügüũ;

V - naã'ũ i diëru i yicama naütanüũ rü diëru tü'ũ iü'tchicüü'ũ to i natchiũanearümaã rü tüna dau'ũ rü urüe'na nawa ngemaũ i ngema nawa ãegagüũ nanaütanüa'ũ urüe'na ngema natanü i ngemaũgü;

VI - ngema norütama i naane i tama iane nawa ngemaũ;

VII - taütchiũ i ngemaũgü i meũgü rü ngema ingemaũ i mugü i ngueëruüwa.

VIII - íú'ũgũ rü iyau'ũ rü namaã i tae'ũ rü naca' itae'ũ urüe'na to i naanewa neũ'ũ i meũgüarü rü puracügü inatchieẽ'ũ nawa i torü ma'ũ urüe'na naca' i natchicagü i ngema íngemaũ i mugü i ngueẽruũwa.

§ 1º Natautcha ni'ĩ naca' i ngema Porá Inaũ'ũ rü ínayau'aũ i ngema nawa inangemaũ rü ngema nagu naũ'cuũ i marü ü'ũ i mugüwa rü yatorañ'eẽ i ngema nhure naguĩ tá iütanũũ i ngema iütanũ'ñarü i marü íugü'ũ i inciso I rü II rü IV rü Vwa.

§ 2º Ngema iütanũũ i marü iutchigaũ i inciso IIIwa:

I – nü'ũ tiu tá ni'ĩ nawa i ngema ngugü i nawa nü'ũ icua'ũ i guũ'ũt-chiwama rü guũ'ũtchiwama i naanewa rü ngema nayeerawaũtchima naũtchigüñarü i mugücümaãcü;

§ 3º Ngema iütanũũ i marü iutchigaũ i inciso IVwa:

I - rü nideetchi tá ni'ĩ i ngema íngemaũtchiũ woetama i ngemaũgü i megüũ naca' i torü ma'ũgü;

II - tautama ni'ĩ nügüetüwa nangemagüтчigüũ rü nanawüigueẽ ngema ta'cü iütanũũ i wü'itchigü i ü'ũwa namaã i ngema muĩma i tü'ũ naũtnüẽ'ũ i nori naũpatchigüwa;

III - tautama naca' ínaca' i naẽtüwa i ngema iütanũũ i ngema ngemaũgü i ü'güũ i to i naanewa ã'ũ;

IV - rü tá íni'ĩ raãtchi i norü ngema íngupetüũ nagagu i ügü natchiga i ngema nü'ũ yangau'güũ i meũgü i diẽruarü tümawa ya yiema inaãgüe i ngema iütanũũ rü mugücümaãcü.

§ 4º Ngema iütanũũ i marü iutchigaũ i inciso VIwa i namatüarü yauyearü (caput):

I - rü yeerawa tá naũtchigü ni'ĩ rü tá nü'ũ nangema na nhure iütanũũ i nawa íngemaũ na ngemanhaãcü tama nü'ũ nameũ na

namañ inacula'ũ i ngema norütamagü i ngemañ na tama naũ'ũ.

II - tautama naca' ínaca' i ngema iütanũñ naëtüwa i ngema i'raũ i naane i toeruũ i ianearü yawa ngemañ rü nü'ũ unetañ na aicuma yiĩ'ũ i mugüwa rü ngeguma nagu yadaumaregu i ngema naane-natü i nü'ũ natauũma i to i meñ i nü'ũ ngemañ;

III - nuna ínadau tá ni'ĩ rü nuna naca' ínaca tá municipiogüwa i ngemanhãcü nü'ũ unetagũñ rü mugücümaãcü rü notürü tchi tama naũ'añ na iyai'raãtchiũ i ngema iütanũñ urüe'na ngeũrüũ'ũmare i to i nacümaãcü íyai'raãtchiũ urüe'na tama naütanũñ i ngema iütanũñ.

§ 5º Ngema uiru rü ngeguma nü'ũ unetañ na aicuma yiĩ'ũ i mugüwa na diëru i íngemañ yiĩ'ũ urüe'na ngemañ i diëru tü'ũ iü'tchicüũ'ũ to i natchiũñanearümañ ni'ĩ rü notacüma nawa nangema i ngema na tama naütananũñ i ngema iütanũñ i ngema natchiga íyadé'añ i ngema inciso V i “caput” i nhaã artigoarü rü nanawae'ũ na nanaütanũñ i ngema nawa nenaũ'ũ i ngema iü'ũ; ngema nhure tá iütanũñ rü norü i'ramaë rü lë tá ni'ĩ rü ínawe'gu i ngema na tomana naũ'ũ i ngema muñ inadegũñ i nhaãgü íngemagüũwa:

I - 30ë naca' i ngema Estado rü ngema Distrito Federal urüe'na ngema Naane rü ngema nawa nenaũ'ũacü;

II - 70ë naca' ya yima Municipio ya nawa nenaũ'ũne.

§ 6º Ngema iütanũñ i marü iutchigañ i inciso VIIIwa i nhaã artigoarü caput:

I - tama naũ tá na naütanũñ i ngema iütanũñ naëtüwa i ngema to i naanewa mugũñ rü bai i ngema iü'ũ i porá i tü'ũ nge'maã(omü) rü ngema nawa yawa yigümañ idé'añgü;

II - naũ tá na naütanũñ i ngema iütanũñ wü'iepücünatama naëtüwa i ngema meñ urüe'na ngema puracü;

III - tama nayangueẽ tá i norütamaarü i nawa nangugüũ;

IV - nayangueẽ tá i ngema i nawa nangugüũ i ngema iütanüũ-güarü i marü iutchigaũ i artigugü. 155 rü II rü 156 rü 156-A rü 195 rü Vwa;

V- nü'ũ natautcha tá nanangemaũ i ngematama inaü'ũ na nangu-petüũ rü i nawa nangugüũ i togü i ngema iütanüũ;

VI - nü'ũ nangema tá i norü i ngema nhure naguũ tá iütanüũ i mugü i tü'ũ muũwa ngemaũ rü íname na nü'ütama yi'ũ i wü'itama i ngugüruũ inayaugüũwa urüe'na ngema natanüâcü - ad valorem;

VII - nawa na nayau'ũ rü ngema iütanüũ rü tá naca' ínaca' na tama nawa ítangemaũ i ngema i ütanüũ rü ngeguma ngema nhure naguũ tá iütanüũwa guũarü âmare yaĩ'gu rü 1êâcü tá ni'ĩ i natanü i ngema ngemaũ i namaã itae'ũ rü naca' itae'ũ.

Art. 154. Ngema União natautcha tá naü'ãũ:

I – nawa i ngema mugü i ngueẽruũ rü ngema iütanüũ i tama iutchigaũ i artigo nüĩraũ'ũwa rü ngemanhaãcuũ tama nügüe-tüwatchigü yaĩ'gu rü tama nangemagu i ngema naü'ũ urüe'na ngema nawa nagugüũ i ngema norütama i nhaã Constituiçõwa meãma ngo'ũarü;

II – nawa na tü'ũ naã'ũneũ i paa ngupetüũ urüe'na ngema nge-arü i to i naanewa rü ngema iütanüũgü i ngürüâtchi iĩ'ũ rü i nü'ũ ícua'ũ urüe'na tama i nawa ínangemaũ i ngema iütanüũ rü i ngemagü rü tá inaü'üтчigü rü we'guüâcüтчigü rü ínayatchaã-tchigü ngema norü ü na inaü'ũ.

SEÇÃO IV

NGEMA IÜTANÜÜARÜ I ESTADOGÜARÜ RÜ DISTRITO FEDERALARÜ

Art. 155. Nawa nangema i naca' i Estadogü rü naca' i Distrito Federal nanaü'aü i ngema iütanüügü:

I - tûna naü'cêü i ngema meü yiema yue'earü rü ngema iã'ü rü ngerüü'ûmare i megüü urüena ngema mugü i tûmaca iî'ü;

II - ngema ügü i nawa ngemaü naca' i napügü na guüwa naü'ü rü ngema naügüü i puracügü i nato'namana nau'ü i nügütanüwa i estadualgü rü municipiogü rü ngema yawa na yigümaã idé'aüarü rü wootama i ngema ügü rü ngema naügüü rü tchi naügü i to i naanewa;

III – Ngemaügü i ngema inhagü'ü muturumaãgü.

§ 1º Ngema iütanüü i marü iutchigaü i inciso Iwa:

I - ngema naca' tchi iî'ü rü ngema meügü i tama ngeta ü'ü (naane rü îpata) e nawa ngemaügü i mugü i taca' iî'ügü rü Estado i nawa inangemaü imeü namaã inacua' urüe'na naca' Distrito Federal;

II - ngema naca' tchi iî'ü i ngema meügü i to'namana ü'ü rü ngema nawe'ü na tû'ü namuü nhure iütanüü rü nawa nangema i Estado i ngeta itaatchiü ya yiema marü yue urüe'na nangemaü ya tûmatchiü ya yiema inaãe urüe'na nawa i Distrito Federal;

III – nü'ü nangema tá i cua' nanameeê'ü naca' i ngema norü í'üü i mugü i ngueëruüwa meã nameeê'ü;

a) tchi yima naãcü nü'ü nangemagu ya natchiü urüe'na napa-ta i to i naanewa;

b) tchi yima yucü nü'ũ nayemagvu i meĩgü rü napata yaĩ'gu urüe'na inaĩtchiũgu urüe'na nangemagu i tũmaarü meĩgü ya yima yue i yeama to i naanewa;

IV - nü'ũ nangema tá i ngema nhure naguĩ tá iütanũũgü i rüãmae'ũ i Senado Federalwa iũ'ũ;

V - tama nanaütanü tá natchiga i ngema naca'tama inaãgüũ rü norü tawa i ngema Pora Inaũ'ũ i Uniãoarü rü meã ügüũ i duũ'ũgü nawa ngemagüũ urüe'na yangüťchicuãťchiũruũ i ngema na íyanguťchiũ i ngema nayaũgatchiũ ngema nhama naanewa ngemagüũ rü naca' ya yima nguepatãügü ya federalgü;

VI - rü niũťchigü tá ni'ĩ nagagu i ngema natanüwa i gu'ũma i meĩ ingemaũ rü iyauyeũ muẽma ya duũ'ẽmaã rü ngema iũ'ũ naũpatama urüe'na ngema iãgüũarü;

VII - tautama nanaütanü naẽtüwa i ngema to'namana nangeũ rü ngema iã'güũ naca' ya ngu'epatãügü ya tama yeera yau'günegü na namaã na guaneca' namee'ũ rü duũ'ũgütücumu rü ngegu-marũĩ ta i ngema meã nuĩ i daruũgü rü meeẽruũgü ingemagüũ i yaõgüũarü rü tü'ũ ngu'eẽne ya cua'gü rü natücumü i cua'gü rü nawa inaũ'ũ na nü'ũ yangau'ũca' i ngema norü inawae'ũ i natücumügü rü nü'ũ idawenũĩ i ngema nawa i' nangemaũ i marü ü'ũ i mugü i ngueẽruüwa.

§ 2º Ngema iütanũ i marü iutchigaũ i inciso IIwa rü naca' tá nauãẽ i nhaã:

I - tautama nügüetüwa nayamueẽ rü nanawüigueẽ i ta'cü i nge-ma íngetanũĩ i wü'itchigü inaũ'ũwa i nawa nangemaũ naca' ngema inai'ũ i napügü urüe'na ngema puracügü íü'güũ namaã i ngema guũma i natanü naca' íca'ũ i noriacüťchigü i nawa tama-ma urüe'na to i Estado urüe'na Distrito Federalwa;

II - ngema na tama naütanũ urüe'na tama naũ'ũ na nü'ũ namuũ nanaütanũãũ rü marü naũ na tama nawe'guũ i mugütanüwa:

a) tautama nangema diêru i yicama ütchicüü'ũ na nawüi-guũca' namaã i ngema guũma i natanü i íngetanüũ i ügüwa urüe'na ngema nhaãgü i ügü;

b) nanaü tá ngema na naoeê'ãũ i ngema diêru i yicama ütánüũ i nawa ngemaũ i ngema ügü nori'tchigü ngemaũ;

III - natautcha tá ni'ĩ yadeetchiũ i nawa nanaüaũ i woetama íngemaũarü i napügüarü rü puracügü íngema'ũarü;

IV - mugü inameeê'ũ i Senado Federalarü rü norü ügüwa ya aê'gacü ya guũetüwa ngemacü ya namaã icua'cü i guãca' i'ũ urüe'na wü'iarü tamaê'pü i Senadorgü rü ngema ngupetüũ i aicumaũtchi rümumaê'ũ natanüũgüwa rü nanaü tá i ngema nhure naguũ tá iütanüũ iü'ũ nawa i ngema ügü rü puracü iügüũ rü natanüwa i estadualgü rü ngema to i naanewa i'ũarü;

V - natautcha ni'ĩ naca' i Senado Federal:

a) nanaü na nhure naguũ tá iütanüũ irü i'ramaeũ i ngema ügü i aiepewa ngemaũwa nawa i ngema norü ügü i tamaê'pü tchipe'e rü ngema ngupetüũ i aicumaũtchi rümumaê'ũ natanüũgüwa;

b) nanangemaê i ngema nhure naguũ ta iütanüũ irütamaêũ i ngematama ügüwa naca' nanameeê'ãũca' i ngema gutchagü i norütama i Estadogüarü mewa ngemaũ rü nawa i ngema mugü nanayauã'ũ i ngema aicuma rümumaê'ũ rü ngupetüũ i norü taretchipe'ewa i ngema natanüũgü;

VI - naca' ni'ĩ nameeê'ũ i norütama ya Estadugü rü Distrito Federalarü rü ngema íngemaũwa i marü iwe'güũ i inciso XIIwa rü "g" rü ngema nhure naguũ tá iütanüũ i aiepewa rü ngema nawa i ngema ügü naca' i ngema inai'ũ i napügü rü ngema puracüarü üwa rü tautama name na nai'ramaê'ũ nuna ngema marü iutchi-gaũ naca' i ngema ügü i natanüwa i estadualgü;

VII - ügüwa rü inaã'üwa i meügü rü puracügüruü naca' ya yiema tügüa'ü yaĩ'ê i napügü rü tama namaã tae'e rü naãgüe urüe'na tama i ngema iütanüüarü rü to i Estadogu tü'ü yangau'güe rü tâ tanayaugü i ngema nhure naguü tá iütanüü i estadogüarü rü Estadowa tá nangema na tü'ü iyangau'güü na tümaca yiĩ'ü i ngema iütanüü nayatoraü'äcü i natanüwa i ngema nhure naguü tá iütanüü i aiepewa ngemaü i Estadoarü ya tümaca' yaĩ'ê rü ngema nhure naguü iütanüü i natanüwa i estadogu;

VIII - ngema namaã icua'ü nanadegüa'ü i ngema iütanüü ína-nangaü na yatoraü'ü natanüwa i ngema nhure naguü tá iütanüü i aiepewa ngemaü rü ngema estadualgütanüwa i nagu idé'aü i ngema inciso VII rü nanaü tá ni'ĩ:

a) tümaca' ya tümawa nangu rü ngeguma ya yiema naãgüe i ngema iütanüü ti'igu;

b) naca' ya yima yamucü rü ngeguma yima nawa nangucü tama tchi inaäcü yaĩ'gu i ngema iütanüüarü;

IX - ngegumarüü ta nawa nangema:

a) natchiga i ngema meüarü ücu urüe'na napü i to i naanewa neü'ü tümawa ya duü'e urüe'na duü'ê ya mugüwa ngemaë rü tautata inaêe tíüü na namaã taäcumaü i ngema iütanüü rü ngeirüümareca' yi'ĩ rü nhamatchi ngema puracü i to i naanewa íü'ütüü rü Estadowa nangema i ngema iütanüü i ngema ngeta ínangemaüwa ya natchiü urüe'na yima ípata ya napügü nawa ngügüne rü meü urüe'na puracü i ü'ü;

b) natchiga i guüma i natanü ngema i'üü rü ngeguma i ngema napügü inaigu na inaägüü namaã i ngema puracügü i tama ngema i ütänüü i municipiogüarü cua'wa nangemagu na nü'ü nacua'ü;

X - tama nawa nangema:

a) natchiga i ngema ügü i napügüü to inaanewa mugüü rü bai i natchiga i ngema puracügü iägüü na to i naanewa naï'ü rü natai'üguü na nûna nadau'ü rü ngema nayonie'ü nawa i ngema ínutaque'eü i ngema iütanüüarü i ügüü rü iägüü i norü'ü güwa naca' ínaca'ü;

b) natchiga i ngema ügü i to i Estado petroleo muü rü ngegumarüüta i nhema yi'tchiüü rü nhema âtchiüü i nhema wamüanewa' ne'üü rü nhu'matchi nhema ômü nawa' i naiü;

c) uirutchiga rü nhema nha ümatüüwa' nagu narü inüecü nüü ya uü i art 153 rü §5^owa;

d) i puracü iägüüwa i yigümaâ idé'aüwa i ngema nacümagü ingemaüwa i radiodifusão i âgagüü rü nagagü rü natchicü-naâ'gü i memareü nanayau'ü rü ngetanüü;

XI - tautama nü'ü nacua' tá rü i norü nawa nenaü'ü i ngugüwa rü ngema ínutaque'eü i ngema iütanüüarü i ngema natchiga i ngemaügü i iügüü maquinawa rü ngeguma ngema ü rü inaügu natanüwa i ngema naâgüü rü nagu yau'ü i ngema ngemaügü i norü üwa iï'ü urü'e'na namaâ rü naca' itae'üwa i'ü rü nagu nana-meeë i ngema naü'ü i tare i ngema iütanüüarü;

XII - mugüwa nangema na ya nguecäü:

a) nü'ü ya uü na te'e ta tiügü'ü ya yiemanaâgü'e;

b) nü'ü yautchigaü i nhema ütanüitchigaü ütchi'cüü;

c) nanawe'âtchiëüâ i nhema mugü nagu i'deaü i nhema iütanüü rü ngüeüta;

d) nanangemaë rü na íyanguutchiüca' i tüna naca'üarü rü na nanameë'ü i namaâ icua'üarü ü rü ngema iügüüitchica i nagu yau'ü i ngema inaiï'ü i napügü rü ngema puracügü iägüüarü;

e) inaü'ütchiü na naütanü i ngema iütanüü i ngema to i na-
anewa i'üwa rü puracügü rü togü i ngemaügü rü naetüwa i
ngema nague yadé'aü i inciso X rü "a"wa;

f) naüpatama nü'ü idau'ü na nüna idau'üca' nawa i ngema
na íngemaü i ngema aicuma i'ü rü nague yau'ü i ngema
naca' i muü i to i Estado rü naca' i ngema to i naanewa muü
rü puracügüarü rü napügüarü;

g) nameë ngema nacümaäcü nhama i nawa i Estadogüarü-
meeë' rü Distrito Federalarü rü tama naütanüü rü ngema
meügü i nüna idau'güü rü tá inaã rü ínanaõ'eëgü;

h) nü'ü unetaü na aicuma yi'ü i ngema i naigüü rü ngema
yi'ruügü natchiga i ngemagü iütanüü rü wü'ie'pücünatama
nawa nanangemaeë rü wo ngeüüümare yi' i ngema naca'
yi'ü rü nague nanguü na tautama naü'ü i ngema marü ime'ü
i inciso X rü bwa;

i) nanangemaeë i ngema nawa nenaü'ü i norü ngugü rü na
ngemahaäcü i ngema iütanüüarü nutaque'e rü yangueë rü
ngegumarüü ta i ngema to i naanewa neüüwa i meü rü napü-
gü rü puracügü.

§ 3° ngema iütanüüarü ü i natchiga idé'agüü i ngema inciso II
artigoarü caput rü ngema artigugü i 153 rü I rü II rü 156-Awa rü
bai wü'i to i ngema iütanüü nameü na nawa nangemaü i natchiga
i ngema ügü i nague yau'ü i porá i tü'ü nge'ü rü puracügü yawa
yigümaã idé'agüü rü nhaãarü ü rü ngema marü iutchigaü i art.
153 rü VIIIwa rü bai wü'i to i ngema iütanüü nameü na nawa
nangemaü i natchiga i ngema ügü i nague yaugü'ü i petróleowa
neü'ü rü ngema inaigüü rü ngema natchiüüanecüa'arü mineralgü.
(de'a rü nuta rü uiru rü toomatchigü).

§ 4° nague nangu'ü i inciso XII rü harü rü nü'ü nangugü tá i
ngema nhaã:

I - nawa i ngema ügü namaá i ngema yi'ruüügü rü ngema inaĩgüü i petroleowa neü'ü rü ngema iütanüü rü Estadowa tá nangema ngeta ngema ínangupetüüwa na ínagueë'äü;

II - nawa i ngema ügü i natanüwa i estadualgü nügütanüwa i ngema naãgüü rü gás i woetama ngemaümaã rü nawa neĩgüü rü yi'ruüügü rü inaĩgüü i nata iücutchiü i inciso Iwa i nhaã nama-tüarü yauyewa rü ngema iütanüü niyauye tá ni'ĩ nügütanüwa i Estado i nawa nenaü'ü rü nawa naü'ü rü nuna nadau'ü na nge-matama rü nayangegumaraü'ütama i guüwa i ngema ügüwa in-gupetüü namaã i toomagü i napügü;

III - nawa i ngema ügü i estadualgütanüwa i namaã i gás i woeta-ma ngemaü rü norü nawa nenaü'ü rü yi'ruüügü rü inaĩ'ü rü i tama iücutchiü i inciso Iwa i nhaã namatüarü yauyewa rü tama inaãgüü-ca iĩ'ü rü ngema iütanüü rü tá Estado i nawa nenaü'üwa nangema;

IV - ngema nhure naguü tá iütanüü i ngema iütanüüiarü rü tá nü'ü na uneta na aicuma yiĩ'ü nawa na Estado nameë'ü mugüwa rü Distrito Federal i ngema íngemaüwa i § 2º rü XII rü g rü nü'ü idawenüü ngema nhaã:

a) rü wü'icümaãcü ta ni'ĩ i guüma naane i natchiüane i tagucüã'wa rü ínatautcha ni'ĩ yatoraüťchigüü i ngema nge'maüüwa;

b) rü natautcha tá ni'ĩ na nü'ütama yiĩ'ü nawa i wü'itchi i mugü inayau'ü rü urüe'na ngema natanüãcü i napügü nangu-güü rü nawa nangemaë'ü i natchiga i natanü i ngema üarü urüe'na natchiga i ngema natanü i ngema ngemaü urüe'na ngema norü nayangegumaraü'ütama na nü'ü yangau'üťchi nawa i wü'i na namaã itae'ü i ngeta ngema ínangemaü na natau'üma i to inawae'üwa;

c) natautcha tá ni'ĩ iyai'raťchigüü rü wena naü'ü rü tama nawa inanaü i ngema we'guäcü iü'ü i art. 150 rü III rü bwa.

§ 5º ngema mugü i nawae'ũ nawa i norü ü i we'guäcü iü'ũ i § 4ºwa rü ngegumarüũ i ngema nagu yau'ũ naca' na tama to ngemaũ rü nge-
ma iütanüarü na ngeta naü'ũ rü naü tá ni'ĩ nawa na ngema Estado
nameẽ'ũ rü Distrito Federal rü ngema íngemaüwa i §2º rü XII rü garü.

§ 6º Ngema iütanüũ i marü iutchigaũ i inciso IIIwa:

I - nü'ũ nangema tá na nhure naguũ iütanüũ rü irüi'ramae'ũ i
Senado Federal iü'ũ;

II - natautcha tá nangemaũ i ngema nhure naguũ ta iütanüũ naya-
toraũ'ũ nawa i ngema yangegumaraũ'ũ rü natanü rü namaã inge-
maüarü rü ngema ta'cü íngupetügüũ i nhaã natchi'cagüwaarü;

III - nawa nangema tá ngema natchiga na norütama yiĩ'ũ i nge-
ma i nhagüũ nhatüanegu rü de'agu rü buanecügügu rü iüüitchigü:

a) ngema buanecügu i nha'ũ i toeruũ rü yima naü'cüarü
we'guäcü naca' naüã'ũ i puracügü i bua'necüarü i norü ta-
maẽ'pü'güwa;

b) duũ'ũẽ ya mugüwa ngemaçarü wapurugü ya naü'üne
na inaã'ũ rü naü'ãũ i puracügü na to'naocmana nangea'ũ i
ngemaüügü i de'awa urüe'na wü'itama ya duũ'ẽ ya mugüwa
ngemaẽ urüe'na yiema duũ'ẽ ya meã nutücumüẽ i naü'e i
na naü'ũ i powaetchiga rü ngemaüügü i namewatama ü'ũ rü
ngema marü cua'wa ngemaũ urüe'na ngema namaã ima'ũ'ũ;

c) ngema wapurugü i tagüüitchiũ i nümatama dé'aetügu
inha'ũ rü ngegumarüü i ngema naca' íyaĩ'ütürü na naü'aũ
i ügü na meã naü'ũ i ngemaüügü i naanegü i de'awa ngemaũ
rü naca'türü i ngema natchica i tatüwa i ngema ínaüaũ rü
ínayau'aüwa i ngemaüügü rü wapurugü ya nü'ũ nangemane
na ngemaca'tamaüitchi yiĩ'ũ;

d) meeëanerüügü rü máquina i toeruüügü.

SEÇÃO V

NGEMA IÜTANÜÜARÜ I MUNICIPIOGÜARÜ

Art. 156. Nawa nangema naca' ya Municipiogü nanaüaü i nge-
ma ütanüüitchiga:

I - Yima îpatagü ya ima'tchanegü' nhu'matchi nhema iane arü naâne;

II - tüna naüeeë'ü i ngemaügü ngegumata ítamaegu ya duü'egü i ngeüü'ümare i ngemaügü i megüü rü nawa ngema ügü iaü'tanüügü rü ngema megüü i tama ngeta ngeü rü woetama ngemaüwa urüe'na nü'ü yangau'ü i ngema meü'gü naëtüwa ngema totchi'gü rü ngema me'ü na cuü nangemaü i mugü i taca' iü'ü na nawa ingemaü i ngema taguma nge'ta ü'ügü rü tamaet-cha ngema porawa ínangemaü rü nhu'matchi nhamatchi inaä'ü i mugü i ta'ca' iü'üüü i ngema nü'ü iyangau'ü;

III - puracügü i ngeüü'üwamare neü'ü i tama nü'ü ínacua'ü i art. 155 rü Iwa i ngema mugü ingueëruüwa nü'ü naunetaü na aicuma yiü'ü.

§ 1º Tama nanatchieë nayeearawa yaüitchigüü i tēpuwa i ngema nagu íyadé'aü i ngema art. 182 rü §4º rü inciso II rü ngema iütanüü i marü iutchigaü i inciso Iwa rü tá nanatautchaë:

I - yeerawa iütchigü nagagu i ngema natanü i ngema tama nge-
ma ü'ü(îpata rü naane);

II - nü'ü nangema tá i ngema nhure naguü tá iütanüü ya toraü'ü i ngema ngeta nangemaüäcü rü nawa ícungemaüäcü i ngema tama ngetá ü'ü;

III - nü'ü nangema tá i nawa nenaü'ü nanangugüü i íngewacaü'ü nawa i Porá Inaü'ü rü ngema nawa nangugüäcü marü ü'ü i mugu i municipalwa.

§ 1º-A Ngema iütanüü i marü iutchigaü i inciso I i caput i nhaã artigoarü rü tama nawa nangema ya ngeürüü'ümare i tupanaarü cua'üüarü tupauca rü woo i ngema íngemagüü nawa ngemagügu na tama nawa nangemaü nanaütanü'äü i ngema iütanüü i nagu íya-dé'aü ya tümaü "b" i inciso VI rü caput i artigo 150arü i nhaã constituiçãoarü rü paaatchimare tümaarü rü tüna naãa'ü i ngema meü i tama ngetá u'ü.

§ 2º Ngema i ütanüü i inciso IIwa ümatü'ü:

I - ngema na tomewa cunaüëü i ngemaügu urüe'na ngema mu-güäcü yaüüca' na norüüutchima yaüüca' i ngemaü nangemaäcü nawa nayauäüca' i ngema diëru rü ngema na nügümeewa na ngemaëgüäü rü norü yaüüü rü na nügümaä ya yauegüäü rü naoëgüäü ngeguma wü'i i natchica i meäma äpaneü yaügu no-türü ngeguma ngema norü íyaüü rü nac' na Taegu rü namaä na-taegu i ngema ngemaü rü ngeguma inaütanümaraägu i ngema nawa napuracüü;

II - Municípiome'ewa nangema i meigü i nama nacua'ü.

§ 3º Ngema nanhuacü na yauüü nawa i ngema diëru i ngema inciso III nawa i caput i nhaã atigoarü rü ta nawaarü ni'î i ngema mugüta a'nguëü:

I - ngema marü ngema ngemaü yeeraü rü ta iraü i aliquotagü;

II - na nüna nayauü ngema mugüwa ümatüüäcümamä ngema na to i natchicawa namuü i ngema puaracügü i to i natchianewa;

III - na we'atchiëü i nhema nacüma rü nhu'matchi natchiga i nhema na tama naütanüü rü nangu'tchäüëü rü nhema megü i nhema nüna daugüüarü rü tá na nhemagü rü nhu'matchi nanayaugütä.

SEÇÃO V-A

NGEMA IMPOSTO I COMPETÊNCIA COMPARTILHADA NÜGÜMAÃ I ESTADOGÜ RÜ DISTRITO FEDERAL NHU'MATCHI MUNICÍPIOGÜ

Art. 156-A. Ngema mugü marü nuñ ngemañ i wu'itama i ññ i na-tüccücumü wu'iwatama i na ngemagüñ i Estadogü i Distrito Federal rü Municípiogü.

§ 1º Ngema na naütanüñ nhama nhaã caputwa ngemañ rü ta nü'ñ niu na nügümaã ricatama yaññ rü ta nü'ñ nacua' i ngema:

I - ngema ta aicümaütchita ya ngučëñ i ngemañgü i ngemañ i ngema marü nawatama ngemañ i puracügüma;

II - rü aicümaütchitama nanaütanü nawa i ngema ngematama namaã natacñ i ngemañgü urüe'na tama ngemañgü rü ngematata mugü rü ngema puracü icuññ ngeguma wü'i i duññ urüe'na ngeguma ngema marü ãpaneñ yañgu wotchi ngeguma tama nawa aicuma icungemagu i cunaütanüñ rü ngeñrñmare yañgu i ngema na ta'cüca' icunaññ;

III - ngema tautama aicuma ngema nanaü i nagu i ngema marü i tchoññ i ngema nuñ i ngiñ rü meã nÜna na daugññ ngeguma marü cuna naãgññ rü meã nama cu puracññ i ngema curü ngemañ rü ngema narü daunüñ i § 5º i IIIwa nuñ ya uüäcñ;

IV - nü'ñrica tatama nangema i ngema mugü i wü'iguñ i guñma i natchiane i taguarüwa rü notürü ngema nhaã inciso Vwa ngemañ;

V - wüitchigu natchi'acawa i nhaa taguanewa rüta nana ügü i no'rütama mugü naca' na nhure tayññ naütanügü'ñ;

VI - ngema alíquota i nawatama ngema i ngema estadogü i nha-
ma inciso Vwa ngemaũ rü ta guũma i ngema puracügü i naügü
nawa i ngema ngemaũgü rü tama ngemaũgü rü ngegumarüũ i
ngema mugü rü namaã i puracügü notürü ngema Constotui-
çãowa ngemaũãcü ta ni'ĩ;

VII - Estado rü Muncípiona naca' naca'güta naca' ngema nhure
i'yadauũ i nhema guũma i alíquotawa' ne'ũũ;

VIII - rü tautama ngema narü ücuetü rü ngema na
nangemaẽmareta i naca' i ngema inaütanüũ rü ngema ta guũtama
naütanü wü'igu nawa i ngema guũma nawa i ngema na yaugüũ
i ngema ngemaũgü rü tama ngemaũgü ngegumarüũ ta i ngema
mugü urüe'na puracügü rü tautama nawa ni'ĩ i ngemagü
torütama iĩgüũ i ngema mugü iyanguẽũwa ngo'ũ rü ngemagüta
Constutuiçãowa' ngemagüũ;

IX - tautama nana'ã i no'rütama na nhuãcü ta na nangugüũ bai-
tata i nhema cu ütanuũ arts. 153 i VIII i 195 i I i “b” i IV i Vwa
nuũ a uuãcü na nuũtchii i guũma i naca' i ngema nawa na nge-
magüũ i art. 239wa nuũ na uuãcü;

X - tautama nawa ni'ĩ nangemaãcü ye'era na poraẽãũica' i ngema
na nhuacü naca' nadaugüũ na ngeta nenaũũ i ngema diëru
nü'ũ nangemata i nacüma na nhuãcü yangüẽãũ nhama Consti-
tuiçãowa na ngemaũãcü ta ni'ĩ;

XI - tautama nawa nangema ngema puracü iãgüũwa i na yague-
maã idé'aũ i nacümagü rádio i ãgagüũwa rü nagagü rü natchicü-
naãgü i yauũ memareãcü rü ngetanüãcü;

XII - ngema mugü inameẽũ i Senado Federalarü rü nawa tá na-
nangemaẽ i ngema nhure naguũ ta iütanüũ na nawa nü'ũ icua'ũ
i ngema iütanüũiarü naca' i wü'itchigü i aẽ'gacü i namaã icua'ũ i
ngema mugü i nguruũwa ngemaũ rü iã'ũ tá ngeguma nata'ugu i
to i iü'ũ nawatama i ngema aẽ'gacü namaã icua'ũ i naãnetchigü;

XIII - guũguma natautcha nangema tá nü'ũ yau'ũ i natanü rü norütama i nacümaãcü rü i ngema documento i nüna nado'ũwa ngemaũãcü.

§ 2º Naca' i ngema marü we'gu ü'ũ i § 1º rü Vwa rü ngema Distrito Federal nanaü tá na estadual rü municipal namaã icua'ũ na nange-mae'ãũ i norü ngema nhure naguũ tá iütanüũgü.

§ 3º Mugü i ngueçruũ rü nü'ũ natautcha tá na nü'ũ naunetaũ na aicu-ma yi'ũ na nawa tangemaũ yiema naütanüe i ngema iütanüũ i naca' na tadu'ũ na tanaü'ũca' urüe'na ngema ütanü'tchiga i ngema iü'üarü rü wo' to i naaenegu taãtchiũ rü taãpata.

§ 4º Na yanü'tchiũ i ngema ngemaũgü iãgüũ i ngema iütanüüarü rü ngema natücu ya yima namaã icua'cü i ngema iütanüũ natchiga ngema meũgü rü puracügü iügüũ:

I - tama nayange' i ngema muĩtchitá i nawa ngemaũ i üetü i nhure i nutaque'ũ i natanü i we'guũ i ngema iütanüũ i tama namaã wüiguũ nawa i ngema naãgüũ rü tama yangueç'ũ na norü gu'wa nangu'ũ i wü'itchigü i nagu naunetaũwa na nameçeeãũ rü ngema íngupetüũ i natanü nayangueçãũca' i § 5º rü VIIIarü;

II - ninuĩtchi tá i ngema ngemaũ i ngema iütanüũwa nadegüũ rü ínanayau i ngema na tama paa yiũ i ngema natchiga íyadé'aũ i inciso I i nhaã namatüarü yauyewa naca' i aç'gacü i natchicamaã icua'ũ i na naca' yiũ i ngema ü'gü i tama nü'ũ nangemaũ na naü'ũ nayaõ'ũ na nangetanüãũ rü yicama nanaütanüũ.

§ 5º Mugü i ngueçruũ rü naetü nanaü tá:

I - mugü naca' nayanuĩtchiãũ i ngema ngemaũ i iütanüũwa nadegüũ rü nanamu na meã yaũ'ũ rü natanüwa i toomatchigü i nacümagü:

a) norü nacüma na nhunhãcü nangugüũ;

b) nhuăcũ tana ngema we'guũ i natchigagu ya de'aũ i ngema ngetanũgũ i we'guũ rũ nhu'matchi nguneũwa nangemaũca' erũ ngemaăcũ mugũwa nũ'ũ niu;

c) ngema mugũ i Constituicãowa ũmatũũ ta ni'ĩ yawootchi-tanũũ na nhuacũ nacutchawa nawã'taũ na ngemaăcũ curũ ngetanũ cuũtanũũ;

II - ngema namaã i cua'gũũ i impostotchiga rũta nũũ ni ugũ na nhuacũta namaã ta puracũegũũ ya taetanũe ngema impos-togũ, ngema wũitchigũ i tacũ namaã tataegũũwa rũ tautatama tarũ ũtanũ ngeguma:

a) ngema puracũwa ta ni cuna yau i nhema diêru na cuna ũtanũũ i nhema curũ ngetanũ na ngemaăcũ tama i cuna na-nayauca i curũ ngemaũgũ;

b) ngema ũtanũtchigaarũ ya'u rũ nangupetũ i nawa' nhema dieruarũ yauwa' puracũei na ũgũegu;

III - ngema nacũma na nhugu rũ nhuăcũ ta cuũ tũ'ũ nataeguẽũ ya yiema curũ diêru;

IV - rũ ngema mugũ i nagu cuũ yaũẽũ na ngemaăcũ wũ'i natchicawa cuũũ ngeta cuna inaăgũăũwa ngema curũ ngemaũ rũ na ngemata i toraũũ i ngũcêegũ i cuca' wã'enũũ i cuna naăgũtchaũũ i cuegawa ngemaũ ngeguma cunawa'egu;

V - cuũ ta inayairaătchi i ngema curũ curũ ngemaũ i cuna naăt-chaũũ i cuegawa ngema'ũ rũ ngeguma cunawe'egu:

a) rũ cuũ nũ'ũ nataneta rũ nhu'matchi ngegutatama cuũ nanaũtanũcê;

b) tautama paa cunanaã rũ ta nhu'matchi wũ'i nguneũ cumaã naũ;

c) guũtama cuna nayau naca' icurũ ngetanũ.

VI - cumata nü'ũ niu i ngema cuũ nangupetüêťchireũ ngema cuna nayauũ naca' i curũ ngetanũ erũ ngemaãcü mugüwa nü'ũ niu rü nhu'matchi tauacütama to i'natchicawa cuũ naca' i curũ ngetanũ;

VII - nhema nhunhaãcü nhema i'ütanüüma nacua';

VIII - rü nümagü ta ni'ĩ nagu naĩnüêũ na nhuãcü ta cuna taeguêũ i ngema cungetanũ rü cumaã ta nü'ũ niu ingema natchiga;

IX - ngema nagu naĩnüêũ na cuũ yanguêgüãũ i ngema na ngeta nenaũũ i ngema diêru rü nhu'matchi namaã inacua'güũ rü nacüma i tama gutchaũãcü ta namaã nacua'eũ;

§ 6º Ngema mugü i norũ nguêêruũ rü ta nanaügü i nacüma i naca' tatama iĩũ na ngemaãcü diêru maã:

I - ngema guêêma i muturu nawe'eũ nayanaĩũca' rü ngema rüta wü'icana tatama nanayau nawa i nhureta diêru na ãê'gacüme-ewa uũ wootchitaama ngeerüemare naca' Taegu:

a) ngema aliquotagü i wü'iguũ i guũma i taguarü naanewa rü ta nü'ũ nangema rü woetatama guũwa rü nawü'igu ingema na nhuacü tanangugüũ i norũ ta rü ngema natchiga rü ta ngema nawa i § 1º, V a VII wa;

b) rü ta narü wã'ta i ngema na nüma tatama nayautanügüãũ nawenaarü nayauãũ i ngeêrüũmare i ngemaũgü i ngema nhaã incisowa tama me'ũ nanamaã nanueũ rü namaã na taegüũ rü wenaarü namaã nataeũ iraũgu;

c) ngema nanayauãũ rü naca' nataeũ i ngema ngemaũgü ngema nhaã incisowa nü'ũ yaurü yiema duũê rü nawee natanaütanüũ erũ ta i'narü daunü naca' ingema nangemaãcü meã yaũũca' nhama nhaã mugüwa nü'ũ yauũãcü "b" e no § 1º, VIII.

II - ngema nünaaugüũ i ngema diêrugü rü namaã icua'güũ rü ta ngema nü'ũ nangemaũ i nameã norũ ma'ũmaã nacua'güũ rü

ta nügü naügü ngemaäcûta cuñ nangemañ i quidawegu rû tana cuyaumetanũ nawa i ngema curû:

a) ngema na meâtama naweguñ i ngema diêru ngema naca'dauê ingemañgü rû puracügü ngema nhaã incisowa nü'ũ yauñäcû ta ni'ĩ naũãñ rû ngeguma tautama yanguêngu nge-ma nhaãwa ngo'ũäcû ta ni'ĩ namaã nacua'ũ § 1º, VIII;

b) ngema nagu nañnüñäcû ta ni'ĩ nangupetũñ ngema na naca'nadaugũñ na nhuacû ta naca'nadaugũñ i ngema diêru rû nûna nadaugũñ meâtama nangugügüäcûmaã ta ni'ĩ i wü'itchigü i natchica i nhaã natchianewatchigü rû tauacû nhaã mugüwa ümatũñäcû naü § 1º, V rû VII nawa i ngema naca'daugũñ i ngemañgü i § 1º rû VIII wa nü'ũ yauñäcû ta ni'ĩ;

III - ngema natücumü i wü'iwa nügümaã puracüẽñ rû nanayaugü ta ngeguma nügü nacua'gu na meâtama namaã nacua'ũ rû nü'ũ na dawenüäcû ingema nacüma i toamatchigümaã na wü'iguñca' na nügümaã wü'iguäcû nü'ũ yaugũñ rû tautama toacümare yaññ:

a) ngema nagu nañnüñäcû ta ni'ĩ nangupetũñ ngema na naca'nadaugũñ na nhuacû ta naca'nadaugũñ i ngema diêru rû nûna nadaugũñ meâtama nangugügüäcûmaã ta ni'ĩ i wü'itchigü i natchica naetüwa ingema nanhuacûta ingema natü-cumü rû ngema natücumüwa ngemagũñ rû ta naca'nadaugü nangemaäcû nü'ũ nanguññca' i ngema ngu naññcũñ rû naca'nadaugũñ i ngema natucumüwa;

b) nacümana nhuäcû ta nagu yaöguãñ i ngema inaügũñ nge-ma nü'iraññ i ngema nagu napuracüẽñ;

IV - ü tato ni'ĩ i ngema natanü i ngema nanhuäcû na yaugüãñ i ngema diêru nawa i ngema nhaã nua ngo'egagũñ pegüpatañ rû i'ãewaetchicagü rû ngeguma ngeta cuñtchãñgu rû a'epatañ rû tchibüpatañ ngema cugütae i ätücumügũñ rû nagu nayangegü na toöcûta naütanügüãñ rû nawa nangugügüãñ i nacüma na nhuäcû tü'ũ nayaugũñ i diêru nhama nhaã § 1º, V a VIII wa naweñäcû;

V - Ngema na nhuacü ta nügümaã naügüãñ i ngema natchiga i ngema ngüëëgü rü nügümaã nagu yade'agüññacü ta ni'ĩ nügümaã ya ngegüãñ ngeguma ngeta naïgu i ngema ãë'gacügü rü nhu'matchi ngema puracütanüñgü naca' puracüëñ;

VI - Ngema guñma i ngeta cuñtchãñgu nagu quiññ ngema namagü i to i natchicawa nagu cuññ rü ta na yatoomarañ nanaütanügüãñ rü nü'ñ tanangema na nhuacü naütanügüãñ rü nuna nanayaugü na nhuacü nanapuracüñta nhama nua § 1º, V rü VIII wa ngemaññacü.

§ 7º Ngema nawa nügü inapoññ rü gutchaëñ na tama naütanüãñ i ngema mü'ñ naütanaüëñ:

I - Rü tautama nü'ñ nanaütanüëë ngeguma na taütchigu i ngema nanaweeñ i nhaägü;

II - Ngema tana yauñ ngeguma tama nayauägu i ngema nunaä-güñ i nañpa i ngema nagu na inüëñ na namaã ta nügü inapoññ nawa i ngema nhaã nua nü'ñ yauññacü XI i § 1º wa ngeguma toacümare ta nü'ñ yaugu i ngema mugü arü nguëruñwa.

§ 8º Ngema nayanguëñ i nhaã artigowa nü'ñ yauñ rü nhu'matchi ngema mugü i no'rü nguëruñ nagu i de'añ rü ngema caput rü ta nü'ñ niu na nhuacü yaññ nawa i ngema i ütchañ rü nawe'i na aicumaütchi yanguutchiñ i ngeñrññ i puracüca' rü tautama i ngema ai'rññgü-ca'mare rü ta nhu'matchi mugüca'.

§ 9º Ngeñrññmare i mugü ãë'gacüwa ne'ññ iyairaãtchitchaññ urüë'na nanaünagütchaññ na nhuäcñta na ngeta ta nayaugüãñ i ngema diëru:

I - nawee na ngema tatama nangemaëgüãñ rü tauacütama nanaünagügü rü tautama iyairaãtchigü i ngema na naca' nadaugüñ nangeta nenaññ nangemaäcñ nayaugüãñca' i ngema diërugü i ngema nhaã § 1º, XIIwa nü'ñ yauñ nawa i ngema guñma i nhaã mugü i yangüëñwa nü'ñ yauññacü;

II – Rü porawa'ta ni'ücu i nhema no'rü ügü i nhema i ütanü'ü tanü arü meema na ta'cüü ya'uu i inciso Iwa i nha deatucumüwa'.

§ 10 Rü Estadogü rü Distrito Federal rü nhu'matchi Municípiogü naca' nadaugüüta na nhuäcü ta nügümaã nanawü'iguëãü na ngema diëru nangeta tü'ü nayaugüü nhama § 1º, XII wa nagu ya de'aüüü.

§ 11 Ngema mugü i norü nguëëruüwa rü nhanagurü rü marü inaü-tchigü i Congresso Nacionalwa rü nana iraatchiëë rüta nana taëë i ngema nhuäcü naca nadaü i ngema na ütanüü rü marü meã na nüna nadaugüü i ngema nagu narü inümareü i yiema diëru i alíquota na nuã nhaã i mugüwa nuü na uüäcü § 1ºrü XIIwa.

§ 12 Ngema nanataeguëü i nhaãwa nü'ü yautchaüü § 5º, VIII, rü tautama naca' ni'i i ngema nhuäcü nangugüüãü i ngema arts. 29-A, 198, § 2º, 204wa nü'ü yautchaüü nawa i wü'itama i de'atücumü i 212, 212-A, II, e 216, § 6º rü tautama naca' ni'i i ngema art. 158, IV, "b" i nhaãwa naweü.

§ 13 Ngeguma tuü na taegüëgü ngema nuã nuü na uüäcü i § 5º rü VIIIwa rü nanawae tananá nguëü na tuü na ngemaüca' i tumarü omü rüta nawa ta feïï (gas) i natchïï e feïwa meü rü nhumatchi iramareï i ganhari rü meãma nanawu'iguü rü ngegu-ma cuca'na daugüü.

Art. 156-B. Ngema Estadogü rü Distrito Federal rü Municípiogü rü wü'iguta nügümaã nanaügü nawa i woetatama i Comitê Gestor i Impostorü naetüwa' i nhema megü nhu'matchi puracügü i ngema nagu naüü i nge-ma mugüwa nü'ü yauü nawa i Constituição rü nhu'matchi ngema mugüarü nguëruügüwa i aicumatama nagu ya ngegüãü i ngema na naca' nadaugüü na nhuäcü diëruca' nadaugüü nhama art. 156-A wa nü'ü yauüäcü:

I - wüitama ümatü nhemaü nhu'matchi na wüiguë nhema inügü rü nhu'matchi nhema na äü nhema ütanüthiga;

II - naca' nadaüüta na nhuacü naca' nadaüü i ngema äë'gacü na nhuäcü diëru tü'ü nayauü i ngema naca' namaã nataëüwa rü

nhu'matchi naca' na taeũwa namaã i Estadogũ rũ Distrito Federal rũ Municípiogũ;

III - na nguẽũ rũta nuna na daũ i ngema nama i cua'guũ.

§ 1º Ngema ãẽ'gaciãrũ iĩũ i woetama nũna daugũũ rũ namaã i cua'guũ naca' i ngema ngemaũgũ rũ natchica i guaneca'ma iĩgũũ rũ nũ'ũ nangema norũ ricatama i nacũmagũ rũ ta nũ'ũ nangema na nũgũmaã rica nacua'guũ rũ nũna nadaũũ rũ nangũãũ i ngema diẽrugũ.

§ 2º Ngema mugũ i nguẽẽruũ ãcũta:

I - rũ Estadogũ rũ Distrito Federal rũ Municípiogũ rũ nũ'ũ nangema i namaã i cua'guũ i nũgũmaã wũ'igu puracũẽ i ngema ngeta i naũgũãũwa i ngema Comitê Gestor i Imposto naca' i Ngemaũgũ rũ Puracũgũ;

II - rũ nuũ na yauãtchi rũ natomarãũtchigũ i ngema namaã i cua'ũ i wũ'i i natucũmu i Estado rũ Distrito Federali nhu'matchi i nũgũma rũta i Distrito Federal;

III - Ngema Comitê i Gestor rũta nũ'ũ naãtanũ nawa i ngema nawa i ngema nayaugũũ i diẽru i wũ'itchigũ i ngemaũgũwa ngeta inamugũãũwa (estadogũwa);

IV - Nuna i daũ rũ nama na cua'guũ i Comitê Gestogũ rũ nhaãgũtaniĩ nama i cua'guũ Estados i Distrito Federal rũ nhu-matchi Municípiogũ;

V - Na nũna nadaugũũ rũ yãnuutchiaũ rũ na nayautanaũã nawa i ngema nanhuacũ namaã nacua'guũ i ngema mugũwaãcũ nũna daugũũ ingema diẽrugũ rũ ta nanaũgũ nawa i ngema nawa nangematchigũũ rũ ngema namaã inacua'gũtchigũũwa i ngema wũ'itchigũ i Estadogũ rũ Distrito Federal rũ Municípiogũwarũ ta nũma nagu naĩnũẽũãcũ ni'ĩ urũe'na wũ'igu namaã i Comitê Gestor rũ ngema nũna daugũũ na ngo'ẽgũãcũ i ngema wũ'itchigũ i estadogũãrũ;

VI - Ngema namaã i cua'guũ na nhuãcütani nge'tata na yauã i ngema i diêrũ i nhaãgüwata Estado rü Distrito Federal rüta Municipiogüwa tani namaã na cua'guũ rü nhu'matchi na'ca i ngeũ rü ta nama na cua'guũ;

VII - Na nayaugüta i ngema wü'itchigü nacüma i namaã na-cua'guũ Comitê Gestor rü nacümagüacü ta ni'ĩ namaã na-cua'guũ rü yangegüã i ngema no'rü puracü;

§ 3º Rü ngematata na ngemagü i união na yeraãcü i nama i cua'guũ i ngema marü naca' i nge'guũ i naca i ngema curü megüũ rü nge-mata nüũ narü daunü i wü'i i natucümü;

I - 27 naguũta ni'ĩ ingema norü mu i ngema natucümü rü wü'it-chigü i Estado rü Distrito Federalwa neũ;

II - 27 (vinte e sete) natucümü ãgüũ i natanüwa ngemagüũ i wü'itchigü i Municipiogüwatchigü rüta Distrito Federaltani nüũ na unetagüũ nhema nhaawa' nü'ü ya uãcü:

a) 14 (gumeepü arü ägümücu) naguũ ta ni'ĩ ngema natucümü arü mu nawa i ngema na nü'ũ naunetagüũ i wü'itchigü i Mun-icipio rü nawee na wü'iguũ naca' i ngema wü'itchigü;

b) 13 (treze) i natucümü ãgüũ ta ni'ĩ ngema nawa' na ugüũ ya wü'itchigü ya Municipiogüwa tani i ngema duũgü tani ngema na ngugüëgüũ.

§ 4º Ngema nanaügüã nawa i ngema Comitê Gestor i Imposto naca' i Ngemaũgü rü Puracügü rü ta nayanguutchiëgü ngeguma ta nü'ũ nangemagu i ngema nutaqueë nü'ũ unetagüũ:

I - Ngema i nhaã natucümügü i Estados rü nhu'matchi Dis- trito Federal:

a) ngeguma namumaegu i norü namaã icua'guũ:

b) ngema namaã i cua'guũ i Estados i Distrito Federal rü nhu'matchi i yeeraãcü i 50ẽ (cinquenta por cento) ya duẽgü i natchiãne.

II - nawa i ngema i wũ'iwa ngemagũĩ Municipiogü rü nhu'matchi Distrito Federal rü nawa i ngema guũma i nape'ewa ngemagũĩ rü namaã i cua'guũ.

§ 5º ãẽ'gacü i ngema namaã i cua'ũ i diẽrü rü nawa'e' ãurima nüũ na ngemaũ i norü cua' na ngemaãcü ta tüũ nayaü a diẽru.

§ 6º Rü Comitê Gestor i Imposto nawa i ngemaũgü rü puracügü rü nhuacüta namaã nacua'guũ i União rü Procuradoria-Geral i Fazenda Nacionalarü rü ta nügümaã nü'ũ niugü rü nuna nadaugü nawa i ngema diẽrugü i ngema nagu yade'aũ i arts. 156-A e 195, V wa rü meã nagu nügümaã nanaügü i wũ'i i nacüma meã nü'ũ nacua'güãcü na nhuãcü na namaã nacua'guũ rü yangegüãĩ ingema name'wa ngemagũĩ.

§ 7º Ngema nama i cua'guũ i ngemaũgü i puracütanuũgü i ngema cuũ ngemaũ i União rü nana üguta nana weã'tchiẽũ rüta nama na qua'guũ na nhuãcütaniĩ tuũ na yangüũ i nuã nuũ na uũãcü i arts. 156-A i 195, V.

§ 8º Rü mugü i nguẽẽruũ rüta nüũ ni u na nügüwa na naũ i puracügü i nhema namaã i cua'guũ i dierutchiga, ngema arts.156-A rü 195,Vwa nuũ ya uuãcü.

SEÇÃO VI

NGEMA REPARTIÇÃO I RECEITAS TRIBUTÁRIAGÜ

Art. 157. Norü i ãũ Estados rü ta Distrito Federal:

I - ngema ma yaugũĩ i ngeta ta niĩ na tũmaca' na daũgũĩ i nheirũmare i ngemaũgũ rũta numatama i namata cua'gũĩ i ngema natũcũmu rũta tũũna utanuũ i natũcumugũ i nama na puracue'gũĩ;

II - 25ẽ i ngemaũgũ i ngema ngema nayaugũĩ i diẽrugũ i União ũĩ naãũ na ngemaãcũ nũ'ũ nangũẽĩ ngema nhã art. 154, Iwan gemaũãcũ.

Art. 158. Municípiogũarũ ni'ĩgũ:

I - I ngemaũgũ na yaugũĩ nawa i ngema União i ngeĩrũmarewa mare nana ũtanũgũĩ i nawagũ i ngema i natucumũgũ rũ ngema na ngemaũca' rũ meã nũna nada'gũĩ;

II - 50ẽ nawa i ngema nayaugũĩ i ngemaũgũ i nayautanũgũĩ i União nawa i ngema na natchiga i nagu natoegũĩ nawa i ngema ĩpatagũ i ngema ngemagũĩ rũ ta guũtama i ngema nagu naĩnũeũ i nhaã mugũwaãcũ ta ni'ĩ art. 153, § 4º, III;

III - 50ẽ (cinquenta por cento) i nhema na yaugũĩ i Estado i ngema i torũtama i ĩguũ rũta i naãnegũ i no'rũtama i ĩgũĩ rũta marũ nhemaca'tama i ĩũ tagũtama na nũna na yauũ;

IV - 25 ẽ (vinte e cinco por cento ta niĩ ngema):

a) ngemaũgũwa na yauũ i Estado i ngema puracũgũ na ngeta ta na utchiguũ i ngemaũgũ rũtata na ũãũ i ngema ngeta tuũ i gaũ i interestadual rũta intermunicipal;

b) ngema nawa i guũma i ngema nayaugũĩ i ngemaũgũ i ngema nũ'ũ yautchaũĩ i art. 156-A i Estadogũĩ yanuutchiũ.

§ 1º Ngema nagu na yaugũĩ i nama nacua'gũĩ i Municípiogũ i inciso IVwa nũũ a uũãcũ:

I - 65ẽ ngema iramareũ i nawa i ngema n'rũ natanũ i nagu naũ-

gũĩ i ngema ngemaĩgũ rü nawa i gema na puracũ naũgũĩ na-nhuãcũ tayaĩũ i ngema natchi'cawa;

II - rü 35ẽ (trinta e cinco por cento) marũ nugũma na mẽẽgũĩ i mugũ rü nuĩ narũ daunuĩ rü nũgũ ya toye i iraũgu 10 (dez) i nuĩ na unetaĩ rü marũ nuĩ na ngema i mẽĩ nawa ta cua'gũĩ rü na utchigũĩ rü mẽĩ nawa i ngema i natũcũmugũ i nguerũũgũ

§ 2º Na nhuregu nayautanũĩ i ngema Municípiogũarũ iĩũ i inciso IVwa nü'ũ yauũ:

I - 80ẽ (oitenta por cento) i norũ mu i ngema ngema ngemagũĩ;

II - 10ẽ nawa i ngema nagu naunetagũĩ nanameẽgũãũ i nge-ma naweegũĩ i naca' nanguẽũ nanaũnagũĩ rü ye'era nameẽ-gũãũ na aicuma naũgũãũ i ngema mugũwa nü'ũ yauũ i ngema mugũ i estadoarũ;

III - 5ẽ cinco por centota niĩ i dierũ nawa ũũ na naĩnecũ nana-daũgũĩruũ, ngema mugũ i estadual arũ nüũ i uuãcũ;

IV - 5ẽ cinco porcentotaniĩ naca i guĩma i municipiogũ i wüit-chigũ estadowa ngemagũũca;

Art. 159. União rüta nüna nana ã i':

I - ngema ngemaĩ inaũgũĩ i na yautanũgũĩ nawa nangema na nhure yaĩũ woo tchingẽĩrũũmare yaĩ i ngema ngemaĩ i naũgũĩ rü naca' ni'ĩ i ngema art. 153, VIII rü nawe'e na 50ẽ rü nhaãcũ tayaĩũ:

a) vinte i umni guĩma nhu'matchi cinco décimogũ por centoniĩ nüna na ãũ i Estadogũ rüta Distrito Federal;

b) vinte dois guĩma nhu'matchi cinco decimogũ por centro naca' naca' nhema municipiogũ na participagũ'ũ;

c) ngema trẽs por cento ta niĩ na yaugũĩ rüta nana ãgũĩ i nge-

ma tee' marü nawa na ngemagüü taniî tuü yaugüü yadiêrü nawa i nhaã natchi'cagüwa Norte rü Nordeste rüta Centro-Oeste i nawatchigu i ngema nama i cua'güü i ngema nawa na nhemaguü i diêru ma i cua'güü rü meã ta nã a yauatchiüi nawa i ngema i paaneüwa maëgüüca' Nordestewa cü i norü ngaü yiema diêrü i to i natchicawa taüü i mugüwa nüü auuäcü;

d) lê ta ni'î i ngema Fundo i Participação i Municípiogüarü ngema ta ni'î i nuna naãü ngegma wü'i i gumaepü arü ngu-neügu (10) i guüma i taunecüarü gu'gu (dezembro);

e) lê (um por cento) ngema i Municípiogü tuü i ägüe rü nüi-rataniî tünata naãü i no'rü 10 a nguneïgü i tawemacü i julho i wü'itchigü i taunecügü;

f) lê (wüicüwa) ta ni'î naca' i ngema Fundo i Participação i Municípiogüarü ngema ta ni'î i nuna naãü ngeguma setembro i wü'itchigü ya taunecügu;

II - ngemaügü i nawa na yaugüãü i ngema na ugümareü rüta nana ägü nhaã art.153, VIII, 10ê (dez por cento) rü Estadogü rü ta Distrito Federalgü tani nüü na unetaü na nhure ta niî na mugüü i nhema ngema na ügü'ü;

III - ngema nawa i ngemaügü i nayautanüü ngema na nü'ü nan-güêü nawa i ngema nü'ü nanangüêü i ngema norü diêru nhama nhaã art. 177, § 4^owa nü'ü yauüruü rü 29 ê ta ni'î i Estadogü rü Distrito Federalca' rüta nianuutchi nhama mugüwa nü'ü yauuäcü nü'ü nacua'güäcü na ngeta yaüü na mugüãü nhamawa nango'üäcü «c» e «d» nawa inciso II i ngema de'atchimaüwa;

§ 1° Nhuäcü ta ya ugügüü guäca' i nhãã i inciso Iwa nüü a uuäcü rütata nana yau i nhema diêrü i nheïruümare i iü i Estado i Distrito Federal rü ta Municípiogü na nuã i arts. 157, I, e 158, I.wa nüü na üäcü.

§ 2º Tautama i Estado rü ta yeeraũ i 20 ẽ nayau ngema nhaã inciso II wa nü'ũ yautchaũ rü ngeguma rü guõtama ninuutchi naca' i ngema guũma i ngema nge'ma ngemagũũ rü ngemaãcü ta ni'ĩ yaũẽgũãũ nayanuutchigũãũ nhama ngema nü'ũ yauũãcü.

§ 3º Estadogũ rü tüũ na äta i wü'itchigũ Municípiogũ 25ẽ (vinte i cinco por cento) i yiema diêrũ tüũ na yaugũũ i nhaã inciso II i caput i artigo rü nuũ narũ daunu i meã nama na cua'guũãcü i nhaã i art. 158 i § 1º rü ta tüũ na toyeũ i nhema na ugũmareũwa i nhaã i art. 158, § 2ºwa nuũ na uũãcü na nhuãcü ta yea nena uũ äcü i nuã na amatũãcü art. 153, VIII.

§ 4º Ngema guũma i diêru i ngema nhaã inciso IIIwa rü wü'itchigũ i Estado rü 25 ẽ ta ni'ĩ i ngema no'rũ Municípiogũwa rü nhama nhaã mugũwa nü'ũ yauũãcü i ngema incisowa nü'ũ yauũ.

Art. 159-A. Rü ngema nana ügũ i Fundo Nacional de Desenvolvimento Regionalgũ tani nana iraatchigũẽguũ i toma i natchicagũwa i natucumu nuũ ngemaũ i nhaã i 3º III i marũta nuna na äãũ i ngema i diêrũ i União rü Estados rüta Distrito Federalgũ:

I - naüğüãta i ngu'gũ rü ngema nagu naĩnũẽũ i ngema naüğütchaũũ i ngema puracügũ;

II - rü tüũ na puracũẽẽũ rü tüũ yeratchigũ i puracũ ta tũna ätchigũ rü na yeeratchigũ rü nhu'matchi ta na ütchigũ rüta nüũ na ngematchigũ i ngema nama i cua'gũũ;

III - naüğüãũta i ngema nagu naüẽũ i ngema to i natchianegũ na ngemaãcü yeerawa nangegũãũca' ngema ngu'gũ rü nhu'matchi puracũ i ngewacaũ'gũũ;

§ 1º Rü tũna na tchu'uũ i güũma rüta e ngeirüümare e yauguũ i diêrũ i nhaã iũ i caput.

§ 2º Na ngema naügüãũ i ngema diêrugü ngema nhaã caput nü'ũ i utchaũũ rü ngema Estadogü rü Distrito Federal rü ta paa nayan-guutchiêgü i ngema nagu narü ñnüeũ ngemata aicuma ngüêê i ägüegaũ na nüna nadauũca' i ngema nawa i ma'êũ na ngemaäcü tama na tchieêgüãũca'.

§ 3º Ngema nüũ narü daunüũ i nhã i artigo nama na cua' Estado rüta Distrito Federalgü tani na nguẽũ ta nhuretiĩĩ yiema diêrü tümama na cua'güũ caput.

§ 4º Ngema nagu nuã ya de'agütschaũũ nawa i ngema nhaã caput rü ta nüna nanaãgü i Estadogü rü Distrito Federal na nügümaã wü'igu we'wa nangeetchigüãũca' rü nügü nü'ũ nacua'êgüäcuma rü nanangugügü nawa i ngema nawa nü'ũ nacua'êũ nawa nangemaäcü naporaêãũca':

I - duũgü i Estado rüta Distrito Federal i nüũ na ngema i 30ê (trinta por cento);

II - na nügümaã nawü'iguêgüãũca' na nhuacü yangegüãũca' i Estado urüe'na Distrito Federal nawa i ngema nagu ya de'aũ i art. 159, I, "a" i Constituição Federal rü ta nangema na 70 ê nuguũ ta ni'ĩ.

§ 5º Rü Tribunal de Contaü i Uniãoarü rü nama na cua'güta na nhuã-cü na ngugü rüta natanetagüũ i wüie'tchigüca' na ngema ta ngemaũ nuã nüũ ya uũäcü § 4º.

Art. 160. Na nügümaã nawü'iguêgüãũca' na nhuacü yangegüãũca' i Estado urüe'na Distrito Federal nawa i ngema nagu ya de'aũ i art. 159, I, "a" i Constituição Federal rü ta nangema na 70 ê nuguũ ta ni'ĩ.

§ 1º Na gutchaêêũ i nha artigo rüta tama nana gutchaêê nüũ i União rü Estadogü namaã na cua'guũ i diêrü:

I - Ngema nanaütanügüãũ i ngema nüna ägütschaũũ rü nhu'mat-chi i namaã cua'güũ;

II - Ngema na nguêêũ i art. 198 § 2º i incisos II e III.

§ 2º Ngema na nhuacũ ta nügümaã napuracüêũ rü nügümaã wü'iwa nangegüãũ na ngemaãcũ meã nügümaã napuracüêũ na nügümaã ya yauyegüãũ rü nügümaã name'êgüãũ i ngema norü ngetanü rü ngeürüũmare urüe'na ngema nge'ma nawa nayaugüãũ i ngema nügümaã wü'iwa nangegüũ i União namaã i ngema estadogü rü ta nawa nü'ũ niugü na nhuacũ ta naãgüãũ na nhure yaĩũ i ngema norü ta i nügüna naãgütchaũũ nawa i ngema Fundogü i Participação urüe'na ngema nawa yaugüãũ i federalwa neũũ.

Art. 161. Namaã na cua'gü i mugü i nguêêruũ:

I - nü'ũ yaugütchaũũ na nhureta yaĩũ i ngema naünagügüũ ngema nhaã art. 158, § 1º, I wa ngemaũ;

II - rü ngema nana üã i mugü na nhuacũ ta nana ãũ i diêru i nuã nüũ yauuãcũ i art. 159 yearuõtchi i nacümaãcũ i yiema i üe'i nuã nüũ ya uuãcũ i inciso I rü na üãũca' rüta na wu'igü na meĩca' nawa i Estado i Municípiogü;

III- nü yauu nhema ümücütchiga tümaca' ya yiema na yaugüe' i nhema megü nhema no'rü ngugüruü i nhema no'rü tagü rü nhu'matchi nhemana tü namuatchi tanüü nhema nha artigugü 1757 rü 158 nhu'matchi 159wa nü yaurüũ;

Wu'itama deagütucumü. Tribunal de Contas da União rü nana nhuãcũ na ngugü i nhema i nguêgü i nawa i nhaã inciso II.

Art. 162. Rü União rü Estadogü rü Distrito Federal urüe'na Municípiogü nawe'e nü'ũ yaugüũ i tawemacü gu'gu na nhure yĩũ yiema diêru ya tü'ũ nanutaqueegüe rü nhure tiũũ ya tüũ nayaugüe nawa i ngema guũma i ngema nanutaque'egüũ ta nüna naãgüũ rü nayaugüũ na ngeta netaũũ rü nhure iyaũũ.

Wu'itama deagütucumü. Guũma i natchigagü i União düetüwa ngegüũ rüta meã nanayo'petütanü i estadogü rü nhu'matchi municípiogü; rü ngematama na ngupetü i namaã i Estado rü Município.

CAPÍTULO II

NAMAÃ I CUA'GÜÛ I DIERU TCHIGA ARÛ

SEÇÃO I

GUÛMA I NACÛMAGÛ

Art. 163. Mugü i nguêçruũ rüta naetüwa na ngema i:

I - Guüma diêrûma cua'guũ;

II - Ngema ngetanü i to i natchianeaũ nangetanüũ rü nhu'matchi nuatama nangetanüũ rü ngemagü ngeta nüna inadaugüũ rü guũma i natucumügü rü nhu'matchi toamatchi i ngema Puder Público nüna daugüũ;

III - Nuũ na yauâtchiũ i mugü ma cua'guũ;

IV - Ngema ngetanü i to i natchianeaũ nangetanüũ rü nhu'matchi nuatama nangetanüũ rü ngemagü ngeta nüna inadaugü rü guũma i natucumügü rü nhu'matchi toomatchi i ngema Poder Público nüna daugüũ;

V - Ngema nüna na daugüũ i diêru i natucümü i namaã i cua'guũ;

VI - Ngema nhuacüta to i'natchianearü diêruwa naüeëgüãũ nawa i ngema União rü Estadogü rü Distrito Federal rü nhu'matchi Municípioarü;

VII - Ngema nawa ngemaguũ i puracügü rüta i natucümügü nuũ na ngemaũca' i na ngeta tûmaca' i na ca'ü a diêrû rü na meã nüna na daugüũ rü napuracüeũ i nama i ngema i utchigüũ i ngema i natchicawa;

VIII - Nü'ũ icua'ũ na nhuãcũ nhama i naanewa i ma'ũũ:

- a) ngema nüũ na unetaũ na paama na guũca';
- b) na wü'igu namaã wü'iwa meã i ma'ũũ meã nagu rü inüãcũma i ngema na nhuãcũ tayaiũ namaã i cua'ũ i ngema cuũ ngemaũ;
- c) nhema i ütchiguũ i diêrũ na cüngetanuũ rü inatchaũũ i mugüwa nüũ na uũãcũ
- d) na ngugũũ meã nangugũũ rü meã naũũ nayauũ rü iyat-chaãtchiẽũ;
- e) Ngema na ugũũ na tuũ na mugũũ rü ngema na ngemaũ rü na ira'ãtchiçẽũ i curũ ngetanũ;

IX - nangugũũ rü naũũ i wü'i i nacũma na nhuacũta yeerawa namaã i cuaũ i ngema ngüẽẽ rü ngeta ni'i ina yauũ.

Wüitama i deagütucumũ. i ngema i mugũ nüũ na iu'u i inciso VIIIwa i caputarũ i nhaã artigo rü nana mũ nana üaũca' na tchu'uũca' nua i art. 167-A nhaã Constituiçõwa.

Art. 163-A. Ngema União rü Estadogü Distrito Federal rü Municípiogü nanawegüta na nhuãcũ namaã inacua'gũũ rü nangugüãũ guũgutama nagu ya üãcũmaã rü nuna nadauãcũmaã rü nangugüãcũmaã rü guũgutama ngo'ẽãũ na guanema nü'ũ cua'ũca' nangeta taũũ ya yiema diêru.

Art. 164. Rü União rü nüũ nangema i cua' rüe'na pora na tü'naãũ ya yiema moeda ya yiemata banco centralwa'ricatatama tũmama'ã napuracüe'e.

§ 1º Rü na tchu'u na banco central na dieru i tesouro nacionalna tũũ na ãũ na yicama tũũ na ütãnuũca', baitata ngeũrũũ i natucumũ i dierumaã i cua'gũũna.

§ 2º Rü banco central rü naca na tae i ngema na ngemaãcũ nama tae'üarũ na ngemãcũ na meũca' i ngema i nae'tüwa ngemaũ i moedagü.

§ 3º Ngema nanaüãü i ngema União rü ta banco central rü Estadogü rü Distrito Federal rü Municípiogü rü nhu'matchi ngema woetama namaã puracüëü i Poder Público urüe'na ngema woetama namaã puracüü tama ngemaãcü ngema mugüwa ngo'egüü.

Art. 164-A. I ngema i natucumugü i União i Estadogü i Distrito Federal rüta Municípiogüna nawaetani i nama na iĩ rü nuna nadaügüü i ngeguma cungetanügü i mugüwa nüü ya uuäcü ta cumanange' i inciso VIII i caput do art. 163 i nhaã Constituiçãowa.

Wüitama i deagütucumü. Nhema planoarü ü rü nhu'matchi na ya nguëü nhu'matchi nhema ngugü rü nameni na nhema nama cua'i rü nhu'matchi nhema nünacua'gü'ü nüü i'ugügüäcü nhema ngetanü aicuma nhema'üäcü ta ya iü.

SEÇÃO II

DOS ORÇAMENTOS

DIERUGÜMAÃ INACUA'GÜÜ ARÜ

Art. 165. Mugü i poder executivowa ügüü rü nüü niuta:

I - ngema na nhuacü naügüãü mucü ya taunecügu.

II - nacüma i wu'i i mugü i diërüma cua'güü;

III - nhema na dieru i ngugüü i wüitchigü ya taunecüca'.

§ 1º I ngema i mügü i wu'i i taunecügüicatatama i nana ügüü i ngema namaã cüa'güü i administração pública federalgü i ngema i na yaugüüca' rü ta na tomatchigüüca' i ngema tani na ngemaü i ngema na nawa'eguü.

§ 2º Ngema mugü nanangugügüãũ rü ta naga narü na ngeta nanan-
gegüãũ rü ta'cü tayanguëgüũ rü nawa' nangugütchaũũ rü ta naga naĩ
i ngema nacümagü i mugüwa ümatüũ rü ta nanaü na nangugüãũ i
ngema wü'itchigü ya taunecüca' rü nanawe naca' nanangeetchigü i
nüna nadaugüũ na ngemaãcü ngema namaã cua'güũ namaã rü aüca'

§ 3º Ngema ãëgacü rü nana nguëta i 30 ya nguneĩwena nheguma
marü nüũ na gugü i ngema i poperawa nüũ na üũ rü na uãüca'.

§ 4º Ngema naügütchaũũ rü nhu'matchi ngema ãë'gacü arü i iĩgüũ i
ngema natchicawatchigü i nhaã mugüwa nü'ũ yauüãcü ta ni'ĩ rü ta
naü Constituição naweeüãcü namaã wü'igu i ngema nanangugüãũ i
ngema naga naĩtchãũũ mucüma ya taunecügu namaã wü'igu i Con-
gresso Nacional.

§ 5º Ngema mugü i nhema dierugu i uu rü nünacua'ta:

I - nhuãcü ta nüna na daugüũ nama i ngema poragü i natu-
cumümaã i namaã na cüa'güũ i natucümü i ngutaque'e'guũ i
nawa ta ngemaü i Poder Publicogü;

II - nhuãcü ta nüna na daugüũ i wü'itchigü i natucümü tani nawa
na ügüũ i muãcü;

III - ngema nanangugüãũ i nawa duüëgü na nadaugüũ rü guütama
i ngema namaã cua'güũ rü nawa yadagüũ ngema nüna diëru naãũ
rü ngema natucumügü i ngema Poder Público namaã cua'güũ.

§ 6º I ngema i mugü ta namaã na cua'güũ rüta ngema ta nüũ narü
daunüta ruta na ngemaüca i no'rü puracü ngeguma marü na nüũ na
nguü'gu i nhema na nawa'eü i nawa na yauü .

§ 7º Ngema nangugügüãũ i nhaã nua ümatüüwa ngemaü § 5º, I e II,
nawa i nhaã artigo namaã wü'iguũ i ngema naügütchaũũ i taunecü-
gügu nü'ũ nangema ta naiya iraãtchiëãũ rü tama nügümaã nawü'igu
ngema duüüügü aarü mumaã.

§ 8º Ngema nangugügüãũ i nhaã nua ümatüüwa rü taucürüwata' naya ya tomarai na nawae'ni i mugü äcü naiĩ rü tautama na tchu'uü ru ngema na nherma i megüũ na cuũ na ngemaũca' ngema cü nawaeũ ru cüna wana na ngemaäcü cuũ na uaũ i nhema curü crédito notürü nagücüũ i mugü.

§ 9º Mugüwa' na nhema na yangüẽãũ:

I - natchigagu ya uu nhema diêrutchiga arü puracü rü mugü rü nguneü nagu na uneta'ü rü nhema na naügü'ü nhu'matchi na meã na nanuãũ nhema puracügü ya mucüma ya taunecüca'ta iiü rü nhema mugü naca' nhema dierugü nhu'matchi nhema wüit-chigü ya taunecüca' iiü;

II - naügüãũta nacümagü na ngemaäcü nüna nadaugüũ i ngema diêru rü ngemaũgü na ngemaäcü meãma inangemaũca' i ngema puracü i we'guũ;

III - ngema nhawa naweũäcü rü nana yaugüũ i ngema nüũ na üêgüũ ngeguma nüũ na ngema i ngemaũgü i na yauguũ i ngema na ügüũ i §§ 11 i 12 i art 166wa nuũ ya uäcü.

§ 10 Ngema nüna dauũ rü nangema nameâtama yangüêgüẽãũ i ngema puracügü i ngema naca' iĩgüũ naca' nadauäcü i nacüma na nhuäcü nameâtama ngema nangugüẽãũ i ngemaũgü rü naãaũ aicu-maüitchitama i ngema puracü naca' i duũũgü.

§ 11 Nhaã numa nha § 10 i artigowa nüü ya uurüü rü nhema mugü i diêrutchigaguwa nü yauurüũ:

I - name'wata nanangemaẽ nayanguẽãũca' i ngema mugüwa nü'ũ yau'ũ nhama constituiçãowa wümatüũäcüma rü nagu narü inü na nhuacü meã yaüêgüãũ na tautama nawã'taũca' i i ngema nanaünagüũca' i ngema norü üetürüũ;

II - tama na meniĩ cunatchu'uũ i ngeguma cuũ na um'gü ni marü meãma nêũäcü ugü;

III - nayanguêêta naca' tatama i ngema aicumaüitchima nge-
ma na nü'ü yauü.

§ 12 Na yaücutchigüta i muguü i nheã dieru arü nutaque'egu i uü
naca' nhema puracü naca' nhema tare puracü i nügüwae' ägü'ü rü
nhe'ma i ücutchi'i nama nhema nüna nadaugü'ü rü nhu'matchi
tümaarü ta' ya yiema dieruta tüü na gu'egüe' ya yiemata nhema
nutaque'e i nagu narü inüüwa' tüü ya ücutchigüe'ta ya wüitchigü
taunecüca' na nhemaacü ya nguuca' nhema puracü.

§ 13 Ngema nhaãwa naweü i inciso III i § 9º rü nawa §§ 10, 11 e 12
i nhaã artigo rü ta nayanguêê naca'tama iüü i ngema diëru i ngema
na duüëgü nanadauü i ngema União.

§ 14 I ngema i mugü i puracü i wu'i i taunecüwata nama na puracü-
güü rüta nama ni ütchiguü.

§ 15 Ngema União rü ta meã nananu na ngematama na ngemagüü-
ca' i ngema nagu nañüeü na nhuacüta ngema nauã i ngema diëru
rü namaã i Estado rü Distrito Federal na nü'ü nadauüca' na nhure rü
nhuäcü namaã inacua'güü.

§ 16 Ngema mugü i ya artigowa' nü yau'ü rü nameni na nü nadawa-
enü rü nhema ta'cü nawa' nhemaü rü nhema natanü i nhema nüna
nadaugü rü nhu'matchi nhema politica publica arü ngugü i nhama
16 do art. 37 i constituiçãoowa'nüü ya uü.

§ 17 Nayanguêãüca' i ngema nhaã nua ngemaü i mugüwa nawa i in-
ciso I i § 11 i nhaã artigoarü rü ngema Poder Executivoü ta inayai-
raätchi i ngema nanaüãü paatama nayanguêãü rü nauãü i mugü na
nhuäcü ngugüãü nawa na nhuäcü ta nataeguêãü rü naütanüãü nge-
guma nangetanüãgu nhama mugümaã cua'güüwa naüpetüäcüma.

Art. 166. Na ngemaü i wü'i mugü i wüitchigu a taunecügu nuü na
dauü, na nüü na ngemaüca' i nhema na nawae'ü rü meã nü0na cua'güüca'
yima tare ya İpatawa i Congresso Nacional rü ta niü nama na cua'ü.

§ 1º Wü'i i natucumü tani nama i cua'güü i Senadoregü i Deputadogü:

I - rü nüü na daugüü i ngema i wü'matüü i mugüwa naca i na ca'üacü na meã nüünawe'güüca' i wü'i a taunecütchigü i Presidente da República tani nüü na dauü;

II - nü'ü ya daugüü rü naügüãü i ngema napane natchiga na ta'cügu nainüëü i ngema puracü naügütaüü i nhaã natchianewa rü ngema natchicagüwa ngema nhaã nua yauüãcümaã nawa i Constituição ya nguëgüãü na nüna nadaugüü i ngema diëru tama nagu tchieëgüãcüma namaã wü'igu i ngema natucumü i Congresso Nacional rü nhu'matchi ngema namaã i nge-magüü rü ügüü nhama art. 58 äcüma;

§ 2º Nhema emendagü rü ta nhema ya guuräü i natucumüwa'ta na nawe'gü rü nhematchigaguuta na na yaugü i wüi parecer rü nhu'matchi nü nadaugü rü nhema mugücümaäcü rü nhema Plenário ya yima tare ipata ya congresso nacionalarü.

§ 3º Ngema mugü arü ngicurüügü rü nhu'matchi i naguna ñnüëü i mugü i wü'i taunecütchigü rü ta nayanguutchigü ngeguma nangu-petü'gurica:

I - ngema nama na cua'ü i na wu'i a taunecüwa na nguëëü i namaã i mugü;

II- wu'i ü tani na unetagüü rü nawae'güäcü i ngema rüta nama i cua'güü i ngema ta nawae'güü:

a) ngema i diërü nüü ngemaü;

b) Namaã i cua'güü i ngetanütchiga;

c) yiemã diërü i äëgacü tüü yaugüe rüta tüü mugü i nhaãgü-ca' Estadogü i Municíiogü rüta Distrito Federalca';

III - Ngema i natanüwa ngemaü:

a) ngema na meëgüü rüta i gutchinügüü;

b) ngema i namatüwa' i mugü nuü i uuäcü;

§ 4° Ngema İnügü i ãëgacügü nanawae'güü na nhuäcü nagu naïï rüta tautaã nana yaugü rü tauwatame' rü ta wü'i i taunecü naguü.

§ 5° I Presidente da Repúblicarü rü nana mu i wü'i i ümatüü i naca' i Congresso Nacional na ngema na üüca' o norü inü e artigo nüü i uuwaäcü ngeguma tautama na naügügu i nawa na ügü'ü i natucumü i natanüwa rü na ngema i gutchaü.

§ 6° Ngema projetogü i mugü i plano ya wüitchigü ya taunecüca'iiü rü nhema mugü i dierugüarü rü nhema dierugü rü wüitchigü ya taunecügu rü Presidente da Republica rü Congresso Nacionalca'ta na yamugü rü nhema mugü i artigo 165 § 9°wa nü ya uuäcü.

§ 7° Rü nawa' na nhemagü i nhema projetogü i nhema nha artigo nü ya ugügü'ü rü tama ya tomaräü i nhatucumüwa' rü nhema togü nhema mugü i nhema processo legislativowa' ya da'ü.

§ 8° Yima diërü marü nuü na nguüü nawa i ngema i mugüwa wü'igu taunecüwa rü nüü na cua'gü na ngearü diërüäüca ngema numa tümama na cua'ü na tacümama na üü i mugüwa nüü na uuäcü ngeguma ta ni nüü na ngemaü na nhuäcü ta diërü natürü marü nheguma nüü mugüguica'tatama.

§ 9° Wu'itchigü rüta nüü na ngema i inügü i ta namaã na cua'ü i norü gü ya yiema i diërü rü 2ë (dois por cento) tama niïï ya yiema ta tümama ta narü äü rü ta na na ngemaäcü ta tüü narü daunuü i norü ngaümare tatanïï ta tümama na puracüei i duüügü rü nhumatchi i maüma cua'güü.

§ 9°-A Nagu naücuü i dieru ngema i naca i na'üüitchiü nhaã § 9° nhumatchi norü artiguwa nüü ya'ugu rü 1,55ë tama ni'ï naca i Deputadugü rü nhumatchi 0,45ë na'cata i Tchenadugü.

§ 10 rü naatümamaã naüãũ ya guãma ya dierutchita rü puracü-gü ca'ni'ĩ rü nhu'matchi üũtaeruücata niĩ rü ngema mugüwa i § 9ºwa nüü ya uuäcü ni'ĩ rü ngëmaäcüta namaãta' naya'uta-reëãũ' naya'ngu'uca' i mugü i norü wüyiwa i § 2º i norü atigu 198wa ümatüũ, rü na'tchu'u na'tümamaã' ya dieru na'ütanüãũ i duũ'ügüarü puracütanü rüe'na toomatchigü ya puracü'cü' nawatana ya'uu rü ngëmaũ i dierugüwa.

§ 11 Rü ãê>gacü namaã i cua>cü i tagucaarü naãnewa ngëmacü> nawenaã ya ngu'utchiëãũ rü na>ütanüãũ nhema dierumaã i wüitchigü i deputadu naca' i ca'ũ naë'püta ngema nünana üüäcü' i norü § 11wa ümatüäcü rü nacümaäcü na'nhüäcü na'nawüigumareũ nayatoyeãũ i dieru rü to i mugüitchipe'ewa nüü ya uuäcüta i marü i ngëmaũ i norü § 9ºwa i norü artigu 165wa i nhaã popera i taguane-caãrüwa nge'maäcü, rü nagu ínadawenüta i mugü i ümatüü i § 9º-A wa ngema i nhaã artiguwa.

§ 12 Rü na'aicumama nangemaũta na naügüãũ ngema nuã nü'ũ ya'uu' inhaa inciso § 11wa ümatüüäcü na'guüma ngema deputadugü i estaduwa ngemagüü rüta nüü nangema na'naca' inaũ'üthiũ natanüwa ngema dierutaque'e i taguarü naãnewa ngëmaũ rü ngemarü lë ta>ni>ĩ naca> iũ i dieru.

§ 13 Ngema dierugü marü ngemagüü i inciso 11 nhumatchi § 12wa natchiga ya deagüü i nhaã artiguarü rü taucürüta' ãê'gacü nüna nanaã ngeguma ngutchaũwa nangemagu norü dierupane rüena natauguma' i norü napane ngeta' natchiga ideaüwa i ngemata' puracü nagüü tümmaaã ya dieru.

§ 14. Rü naya ngúuca> ngema ümatüü i §§ 11 e 12 nhaã artigugüarü, rü yima ãê>gacügü na>ücüta> i dierumaã i puracügü nawenaã nagu na>dawenüü norü mugücüma i LDO na>cagüü> nangëmaäcü natauma naca> i ngutchaũgü na>ëtüwa ngema dieruta> iücuü nagu yima prefeitura rü nguüma ngëma na>nguneũã nagu nadaunüü rüena na>wegu rüena tama na>wegu ngema dierutchigawa.

§ 16. Rü diema dieru ya ãê>gacü ya tacü tümaca>tama iüüthiũ ya

yima estadugü rü distrutu federau rü municipiugü rü ngema inciso §§ 11 e 12wa ümatüe rü wootchi na>ngetanüa nüü ya ãê>gacü ya tacü rü ngemaäcütatama nü'ü na'yauâma' rü norüwai yiema dierugü tautama naguta'ucu duüügüarü puracü arü ütanüruü ngema nhaã artigu 169wa natchiga ya deaüäcü.

§ 17. Rü yiema dierugü norü gu'agüe ya nhaägu inciso §§ 11 e 12 tûmatchiga ya deae> rü tautatama tañecüarü gugu> ngemaâmaê> rü naiya ngewacaücü ya tañecüarü nutaqueemaã tanayautaree rü ngemaca> rü lê ta>ni'ï wüitchigü i deputaduca' iigüe rü nhumatchi 0,5ê ta'ni'ï i ngema wüitucumüthigüca' naca' i deputadugü i estagugüwa ngemagüü rü distritugüwa ngemagüüca' ya dieru.

§ 18 Rü ngeguma ya ãê>gacü nü'ü na'cua naã tama tingü'u' ya dieru ya tüü íyangüêêpü diema nuã nhaã inciso §§ 11 e 12 ngema ãêgae i nhaã artiguwa nüü ya u>uäcü rü ãê>gacü rü wüitchigüwa ngeta dieru i ücuuwa rü tatüü enarü î'êê naca' natama ya gu'u i dierue'pü marü nanutaque'egü ya gucü ya tañecügu.

§ 19 Rü ãê>gacü rüta nagu nadawenü na>guâna na>âü i dieru rü tautama ngeerüena tchigürica> na>naã rüena wotchi tama norü natucumüwa ta'ü rü nhaã mugü i inciso § 9º-Awa ümatüüäcü.

§ 20 Rü ngema dieru naca> inacagüü i wuitucumü i deputadugü estadualgü ngema nhaã inciso § 12wa ümatüü norü üruügü i ngemaügü ngeguma tama ya ngugu ya wüi ya tauncüwa ngema puracü inaügüü nawe'inaã wenaärü naca' inacaü ãê>gacüne ya tacü-na i dieru rü nhumatata yangu i ngema puracü inaüêü,

Art. 166-A. Rü ngema naca> inacaü' norüitchigü i wüitchigü ya tauncüwa' i dieru woetama marü ngemaü naca' namaã na puracürüü ya ãê>gacügü i deputadugü rü mugüwa ngemaüäcü rü nawe'naã nawatata ya natchianewa na'üü i Estadua uwagü rü Distritu Federauwa rü Municipiuwagü i nhaäcü:

I - dieruta wüicana naütawaüthi tatangü ngema natchiâne;

II - no'rü üruũcarica'tama ngema puracü yima deputadu naca' ícaũ i noritama.

§ 1º Rü yiema dieru ngema mu'güe' rü nhaã mugüwa nüü ya uuãcü rü taucüüwata na'guarü ta'ücuta nata'nügu ya dieru ya Estadu rü distritu rü municipiugü arü puracü ta'nügu ta'ücu rü norü § 16 do artigu 166wa, rüe na norü ngetanüarü ütanüruü , rü natchu'u i ngeürügümaré namaã na'ügüü rü yiema dierü rü ta'ucürüwata' nhaã nuã ümatüãcü nanamaã na'ütanüã i:

I - rü taucürüwa marü i ngemagüü i duñ'ügüarü arü puracütanü taya dieru rüe'na baitata ngema yuenatügüü arü ütanüü;

II - rü ñãnearü ngetanü.

§ 2º Rü nacüma ya yiema dierugü rü nuã tümagu ya deae i inciso I nhaã norü aritguwa rü:

I - rü wuicanama nawata nangü yima ñãnegü i dieru i tagucaãrü rü tautama naca'nawa arü naã popera ümatüü nawügüü rüena toomatchigü i nacüma ya ngegumaãtchiraü;

II - rü marünaã nagutangü i norü dierutchica rü marü norü'ütchima ti'ĩ ya dierutchita yima ñãnegü;

III - rü na'ngu tataücu i ngẽmaügü i puracügü i nüna ügü'ü ya prefeitu i wüitchigü i taguca'ärü ñãnegü rü nagu ínadauwenüãcü i § 5º nhaã artiguarüwa.

§ 3º rü yima taguca'ärü ñãnegü nawata tangügüe ya dierugü rü nhaã inciso I nüü ya uuãcü rü naweinaã wüi ãmücü na'ügüü namaã i nü'ü cua'ẽü i natucumü nangemaãcü tümamaã meã na'cua'ẽü nanhuãcüta puracü'ẽü tümamaã yiema dieru.

§ 4º yiema dieru ngema ngüe rü naca ni'ĩ i inciso IIwa nüü ya uuãcü , rü yiema dierutchita rü nacata' ni'ĩ:

I - ngema naca' ni'ĩ ínacaũ i norü projetuwa ya ãẽ'gacü ya deputadu;

II - nangútata' ücuũ ngẽma ãẽgacü ya tacü ne'üũ marü naetüwa na'puracüũ nguũguma, maũ'tchiga rü ngúẽtaetchiga rü ngũẽẽgü i duãtagüca'.

§5º Rü nawenaã 70ẽ ya dierurü ya ãanewa ngúe rü norü inciso I nhaãwa ümatüwa ngemaũãcü nawenaã nangúta>ücuũ i ngemaũgü tũmamaã na>üẽũ ya ãẽ>gacü rü nagu taínadawenüũ na>taucürata> na>üãũ i nhaã inciso IIwa rü norü § 1º nhaã artiguarüwa ümatüũ.

Art. 167. Na tchugüũ:

I - ngewaca'ügu i puracügü rüena projetugü i tama marü muguarü natanüwa ngemagüũ i wui taunecüarüwa;

II - rü ínana>üũ i nge>tanü taütchiũ naetüwa ngema nagu na>ücuũ i dieru i puracütanüca> i üütchiũ;

III - taucürata naca'ítaca' i dieru i taütchiũ naetüwa ngema marü namaã inapuracüũ i dieru rüetcha nge'maacü ngẽguma mugüarü üruũgü nayaugüãgu ngeguma narü mumaẽgu ngema nawaegüũ;

IV - taucürata nanaü i ütanütchiga rü dieru arüde' nügüca'rica' ya ããnegü rüetcha nanayaugü ngeguma nügümaã nangaugügu rü nhaã artigu. 158 e 159wa nü'ũ ya uãcümaã nawüigu'gu rü nhu'matchi nhaã artigu. 198, § 2º, rü 212 nhu'matchi 37 rü XXII, naã ngeetanügüca' rü namaã na'ütanüãca' i duũ'ügü i nawa puracüẽ i dierumaã nacua'güũ rü rüta nhuãcü dierumaã na puracüẽ nhema artigu 165wa rü § 8ºwa nüü iuuãcü nhu'matchi nacüma ngema nhaã mugüwa rü norü § 4º waãcü;

V - rü taucürata totchigü ni'ĩ wana ya ãẽ>gacü i puracügü ngeguma tama mugümaã cüa>güũ nayaugu rü nhũmatchi tama nüũ ya>ugu na>ngeta nenaũ i dieru namaã ta na>üü i ngema puracügü na>ueguũ;

VI - rü taucürüwaata ya ãê'gacü ya rü tü'ü ni'ï ü'gatchi ya dieru i wüi puracüarü marü i ngema naca' i tomare rüena ngewacaüü ngeguma taüta nüira mugü ügü'ü nawaegügu;

VII - rü taucürata ya ãê'gacü nanaã i dieru i tautchaãcümare i ãanegüne notürü nawei naã na'ücuãü y dieruarü ã';

VIII - na'tchuu na namaã na'ütanüãü namaã i dierugü i fiscuarü rü duãtagüarü ngüêçarü rüena ngetanügü i ãepüetanüü arü, nge-maügümaa puracüegüaru rü ngetanügü i ngemagüü rü ngemata nua nhaã artigu 165wa rü § 5^owa ya uu;

IX - ãê'gacü rü taucürüwa'ta dieru na'ã ngema tama mugüwa naãpaneãcü rüena mugüarü üruügü tama nayagüãgu na'nange-maü i dieru i puracüru'ü;

X - ãê'gacü ya tacü namaã y ãêgacü i estaduaumaã cua'güü rü taucüra dieru na'ägü nüna i ãê'gacügü i prefeitugüna naã nge-maãcü naütanüüca' i no'rü puracütanüüügü rüe'na ngema marü rungüêü i puracüwa rüena tacutagü arü ütanü ruü;

XI - rü dierugü ya tümaca' üüatchie rü nuã nhaã artigu 195 rü norü Iwa, a, e II, ümatüwa natchiga i deaü nawenaã natucumügü caricatama ya'ü rü norü ngemaüügü arü ütanüruü nhu'matchi duã'tagüaru ngüêêruü i ngema dierugü rü nhaã artigu 201wa nü'ü ya uãcü;

XII - ngema nacüma marü ngemaü i mugütichepe'ewa ngema nhaã § 22 40, rü diema dieru rü nawe'inaã nagutatama taücuü na ngemaãcü tümamaã na ütanüãü i puracütanü ngema marü ueguü naca'tama nua nhaã artigu 249wa nüü ya uuãüc naã na-maü na'ütanüãü ya guüraü i norü ngetanügü na'ngemaãcü ya ãêcüca' i puracütechica';

XIII - rü ãê'gacü ya tacü rü taucürüwaata nanaüêê i dierutchita nüna ngema Estado rü Distritu Federau rü nüna i municipiugu ngeguma ínangetanüãgu rü rüena ngürüãtchi tama iya'ngüêêãgu

i norütama i mugü i previdência tchotchiauarü;

XIV - rü taucüruta ãẽ'gacü nana'ü ya marü ngẽmaẽ ya dieruetüwa i wüi nutaque'e i dierumaã ya ãẽ'gacü no'rü puracütchicaca'.

§ 1º guüma ngema puracügü wui ya taunecüarü ngema ya cüa>güü naweinaã planu anuauwana ngemaü rü ngegumata taütama ngẽma ya wücutchigu rü i mugüãcü rü ta nanangaüga mugüpeewa ngema namaã i cua'güü.

§ 2º rü dieru naca> i puracügü rü paacatama i ñgüü rü nüü nangema norü porá namaã i puracüü yima taunecü nagu dieru i ngucutchicü rüe'na marü ägümücü taugu naya guü ya tawemücü ya taunecüwa i ngucutchie rü ngema neücü ya taunecü arü guricatatama tümamaã ta puracüarü.

§ 3º rü naca> ni'ĩ wana naya ücuü i dieru paaütchitama na>ngemaãcü naütanügüãü i ngetanügü i tama i ngüëgüü rü ngürüätchimare na'ügüü nagugu i ngearuü rü rüe'na ñätchianegü rü ngemagü guãü-ma ngupetüü rü nawa ümatüãcü i uu i nhaã artigu 62wa.

§ 4º Na'üpetüetcha i dieru i estaduauarü rü municipauarü nhaãgü nuã ümatüãcü i artigugüwa 155wa rü 156wa rü 156-Awa rü 157wa rü 158wa nhumatchi norü alíneagü "a", "b", "d", "e" e "f" i norü inciso Iwa rü nhu'matchi no'rü inciso IIwa i artigu 159wa namaã ya ãẽ'gacü ya taguanemaã cua'cü norü ngetanüwa na yiema dierumaã tüü marü deemaã na'ütanüãü ya ãẽ'gacü ya tacüü i ngema ngetanügü estaduauarü rü ümunicipauarü.

§ 5º Rü ãẽ>gacü ya tacü nanaãëtcha i ngürüätchimare i dierutchita naca> ngema ngewacaügüü i cua>güma i puracüëüca> tauetcha ãẽ>gacügü i mugü ümatügüü meewa na üpetü i naüpa nuã nhaã inciso VIwa arü mugüwa nhemaüãcü.

§ 6º Na'ngemaãcü nüü nacua'ẽi no'rü nguätchigu ya taunecüwa na marü tümamaã na puracüëü ya dierugü nhaã inciso IIIwa ümatüãcü rü na'ngupetügu rü yiema dieru aicumama marü ta'ngu rüena

tama rüena nangema i ngetanü nape'ewa ya âê'gacü ya dieru âcü, rü âê'gacü nanayau i norü napane ngemana aicumama marü ta ngugu meâma ya dieru i puracügügu rü nangemawa nüü na'cuaü na'na-tauuma i norü ngetanü.

§ 7° Rü mugü rü tautama nanaâ rü baitata rü ngeirüünamare ya dieruu naca' ngeürümare i ngewacaü i puracügü ngeguma tautama nüü ya ugu nangetata ne'naüü i dieëru namaâ naütanüâü ngema puracü ngewaca' ngogüü. Tagucaâ i natchiane rü Estaduaugü rü Distritu rü Municipiugü rü taucürata na'naü nügüetchitamare i ngeürümare i puracü notürü ngoi na'üägu naweinaâ nümatatama namaâ ya ngureü i no'rü ütanüwa ngema inciso IV no'rü art, 7° nü'ü ya uuâcü i nhaâ mugüpanewa taguca' agüarü.

Art. 167. Rü ngeguma wui ya taunecüwa nüü na'üpetügu naâ 95ê arü yeera naâtaüpetüü ya dieru arü ayaüü rü na>marü ta ngutchaü ya dieeru tümamaâ ínapuracüê ngema âê>gacügü i îänegüwa rü ngegumata rü mugümaâ cua>güü i taguanearü rü ngema âê>gacü tani>î ya tchaâtchiêê nawa nangeëraâcü tüü nanguêê ya dieru rü nünata nanatchu'gü norü nhaâwa:

I - rü naügütanüâü i puracügü rüena puracü tona natchiêê ngema ínapuracüêüwa baita tchuraragüü na>ünagütanüâü rüetcha nanaü i ngema ünagüтчhiga naüpa nangupetüü na>gëmagu i mugü marütama ngema ngëmaü natchigagu i u'u ngema ünagütanüтчhiga;

II - rü taucürata ngewacaü i puracü natchiêê rüena ngewacaü i natchigagü erüta taüta ngetanü ínidau> naca> ngeeraâcü ngema natchicawa;

III - rü taucürata na>na munagütanü i norü taunecüwa ngema marü ngemagüü i puracütanüü erü yeeraâcü ngetanü na'üta';

IV - taucürata ngewacaü puracütanüüca' naca rü ngeürüwamare i puracüтчhica rü notürüetcha ngeguma:

a) rü ngüraâtchi ínaüügu na wüi puracüwa rü natchicüü rü

ni'ĩ ücu ngema iũũ i to puracüwa erũ taũtamaẽtcha ngetanũ
nũ'ũ ini'ĩ dau';

b) rü etcha na nangema natchicüũ nawa i ngema puracü marũ
i ngemaetcha nagagu naã marũ narüngüẽ nawa i nũmaũ i
puracütanũ rüe'na natchi'ca nawa ínatautchiũ rüena nawa
íyamuũgatchigüũ rüena marũ yunatũũ;

c) rüetcha nangema i tümaca nacaũ i puracüca' ngema nhaã
incisowa IXwa ümatũũ rü norũ artigu 37wa i nhaã popera i
tagucaãrũ mugüpanewa; nhumatchi;

d) natchicüũgü i tchuraragü marũ itchoũũ nawa daũtaee rü
nhumatchi natchicüũgü ngema nguëtanüũgü i tchuraracüma-
ca ínguẽẽũ marũ ítchoũũ nawa norũ nguëpataũ nawenaã nge-
maũ i natchicüũgüarũ;

V - natchu'u na ngewacaũ i puracütanũũ ya deetchiũ i üewa
notürüetcha na'naü naca' ngema natchica i ngenatügüũ nan-
gemaãcü natchicawa i ngewacaũ i duũ'ũgü ngema nhaã inci-
so IVwa ümatũũ;

VI - ngeguma gutchaũwa nangemagu rü natchu'u naüãũ ya
ãẽ'gacü i ngeürümare nguẽẽ na'ãũ duẽẽgüne baita no'rü puracü-
tanũũna rüe'na tchuraragüna i naca' naã me'ũ poracü na'ü rüe-
na na'ütanüãũ norũ ngetanü notürü nanaüetcha ngeguma marũ
na'ngemagu naũpa i wüi mugü nũũũ ngemaũ naã naãũ i nguẽẽ
norũ puracütanũũnegu;

VII - na'tchu'u na'ngewacaũ ngetanüta' na'üũ wotchi tau-
cürüwaa tama nangema';

VIII - na'tchu'u na'naünagüãũ i na'tanü i puracügü wotchi na
nhatüguama' nü'ũ ngẽma na'ẽpü i puracütanü notürüwai na'we-
naã' norũ ngaicamana nangema rü marũ meãũra namaã ta'taẽũ
naca' i tümärü õnagü rü ngema inciso IVwa i norũ artigu. 7^owa
mugüpanewa i tagucã'ãgüarũ ümatü'ũãcü;

IX - rü ãê'gacü rü taucürata» naya ütchigüama» i ngemagüü i duãtarü nguêruü rüena dieru na»ãü na»ngêmaãcü ta na»ütanüüca» i ngetanügü namaã erü nge»marü yeeraãcü ngetanü na»taêê';

X - rü ãê'gacü rü taucürata ína'nangatanüêê' i dieruarü de'tchiga rüena na'nangerüma i ngetanügü i duü'ügüãü ngêmaü i âpü-güarü erü ngê'marü dieru ínarü' îêê i norü nutaqueewa.

§ 1° Marü nüü nacua'gü na'marü nüü na'üpetüü i 85ê arü ngetanü yiema dieru arü mu'wa i ngemaêtüwa rü ãê'gacü i namai i cuacü ya yima îâne i tagucaârü rü ngegumatama ni'î rü mugümaã i cua'güü tanüwa na'muãü i na'tchiga natoï dieru ta'ínaca'üca' rü ngemana tana üãü rüe'na tama ya togüe ya dieru i icuü i puracü ruüü.

§ 2° Æe'gacü ya prefeitu nawaenaã ngegumatama ya muãü naca' i mugüarü üruügü i weriadugü na'ngemaãcü naca' nangueüca' rüe'na nayaüguã naca' ngema prefeitu naca' i müpaneü.

§ 3° Rü tautama name rü naya guarü poraã marü ngegumã nhãã üpetügu namaã:

I - ngeguma mugüarü üruügü tama nayaugüãgu;

II - ngeguma marü na'ngupetügu i 180 nguneü i mugü ügüü tama ngema nüü na»fatchaügügü;

III - ngeguma tama marü nawa nangugu na nhemana na'üpetüü nüü 85 ê i dieru ngegumarü tama marü nagu na'tchie ngema nhaã norü inciso §1°wa ümatüü, wo'tchitama nayaugüã'gu i mugüarü üruügü.

§ 4° Nhema dieru arü daugü ngema nhaã mugüwa nüü ya uuãcü rü tare ya tawemücü ngupetüguwena ni'î na'ügütchigüãü na'nüna üpetü rüe'na tama nhema mugü nagu unetaü na'nhure yiüü i dieru i ü'üta'.

§ 5° mugücüma i naguta ya'üü i na'dieru maã i fa'ü:

I - taucürüwata ãê'gacü'ũ ya tacü ta'tchiewe na nhemaãcü naütanüãü nü'ü i no'rü ngetanügü ngemaca' ni'ĩ taucürüwa ngetanü na'taũtchiũ i na'ĩüü i prefeiturawa;

II - taucürawata nhema narü o' rüena nayacua'ê na mugü tama ya ngu'ü natchiga ngema dieru arü dau'gütchiga rüe'na nhure tayaĩũ ayaũ'ũẽ.

§ 6º Rü ngeguma nangupetüg'u ngürüãtchi ngema nuã nüũ ya'uu nhaã artiguwa nama yima prefeitura rüena estaduaugü rüe'na distrito federau rü norü dieru rü tayatau i puracürüügü rü ngemacata' rü taucürüwaata puracü inaüãma nhu'matata ãê'gacü i dierumaã cua'ũ nüü ya'u na marü nguüma nacüma i weãtchiẽẽruũ i dieruarü na'ü ngema natchiãnegü i taguca'ãgü rü ngeguma tama namegu i napane i yima prefeitura rüena estaduaugü rü nanatchugüta nüna na>ãã i to'o i dieru:

I - natogü namücügü nüü rü nguẽẽũ i dierumaã;

II - rü taucürüwaata i togü i natucumügü rüta dieru nünanaãgü nangemamaã na puracüũca' baita ngema i mu'güũ i dierumaã taegüũ rüena ãê'gacütchacüũgüwa ya dau i puracütchica'gü rü nüna dieruca' ínacaũ nadiẽmamaã na'ütanüãũca' i norü ngetanü i nütraũgüũ notürü nangema naca' naügüũ i ngemaũ i naca'rica-tama iũ rü naã bancugüna dieruca' na'caũ na'ngemaãcü na'üãũ wii ngemaũ marü we'gumareũ.

Art. 168. Rü ngeguma taguarü naãne ngutchaũwa nangemagu i guãguma dau rü guüma i ãê'gacügü rü naca' mugü naügü rü numaũtchitama ya ãê'gacü ya tacü namai cua'cü i taguca'ärü naãne na>naüta nangemaãcü paaüra nüũ nanhuüca' ya ngúẽẽãũ i rü na'weãtchiẽãũ gutchaũ namaã i dieru i puracürüũ ngema nacüma naügüũ rü ngeguma nagu natai i nguneügüca>ni>ĩ i ngutchaũwa rü nhumatchi nagu tani'ĩ ü i nhaã nuã ümatüüwa ngemagüü i mugü no'rü artiguwagü i 167-C, 167-D, 167-E, 167-F nhu'matchi 167-G i taguca'arü mugüpanewa ngemaũãcü.

Art. 167-C. rü naca>türü na nhuâcü naëtüwa I puracü ngema gutchaü I üpetüü rü norü nagagu nana iânegü norü ngemaugüwa ya tauayeü rü ngemaca> âê>gacü ya namai i cua>cü i taguarü naâne nanaüta rü nhuâcü namaëü i nacümawa nanhuâcü naca' i caü i duü'ügü na'napuracüëiruü rüe'na ngemaügü naügüüca' rü na'ngemaâcü na'wüigumareücata' ngema natucümugü i puracü üetchaügüü na'wüigu naüëâü rü nuâ ümatüâcü nhaâ inciso §1^owa rü norü artigu 169wa rü inciso IXwa i norü artigu 37wa ngemaüâcü notürü âê'gacü rü taucürawata nheürüâcü nanaâmare i dieru naca' i âê'gacügü i iânegumaâ i cua'güü rü nguügutatama naya dauca' na nhuâcü itiüü ya dieru nawa i puracügü.

Art. 167-D. Mugü i âê'gacüarü rü toomatchigü nacatama îgüü i nacümagü ngema ngutchaüwa nangemagu i natchiâene rü âê'gacü rü nüü nangema naâna üâü i nguëëruü i dierugü rüena ína'îëâü i nangemaügü i ütanüü i ômügüwa nhumatata ya ngue i naêma ngema gutchaü duegütanüwa.

Wüitama deagütucumü; Rü ngema nana>tai i ngutchaü i guâma ya duâgütanüwa i tagucaârü naânewa maëgüetanüwa rü ngema nhaâ mugü i artigu 167-Bwa na'tchiga ya deâü rü nhaâ inciso norü § 3^owa i no'rü artigu 195wa rü na'tautama nagu na'ücu nhaâ mugüpanewa nge-maü i tagucaâgüarü.

Art. 167-E. Rü nagu inangupetüü ngema gutchaü i taguarü natchianewa rü yiema dieru ya ücue nagu ya tauncü rü âê'gacü ya tacü rüta inanaüüitchi i norü porâ tümaëtüwa nüü ngemaü nanatchuâü rü nana'üta i nhaâ norü inciso IIIwa i norü artigu 167wa ümatüü.

Art. 167-F. Ngeguma nagu ínaüpetüü i gutchaü i duâtama i guü i taguarü naânewa rü ngema nhaâ artigu 167-Bwa i mugüpanewa i wümatüü rü:

I - rü â%>gacü rü taütama naga na'înü i mugü marü ngemaü rü na>gutcha>ëëâü na dieru rü ayaüü rü ngeeraâcüta dieruca> ínaca> nanamaâ napuracüüca> naëtüwa;

II - rü yiema dieru i'yaüe ya nüüraücü ya tanecüarü gu'gu i 31 de dezembüwa yiematarü ngemaügu arü ngetanü arü ütanüwa ta'taü i nhu'matchi ngema gutchaügügagu naügüü i puracüwa' arü ütanüü.

§ 1º ãêgacü ya taguanewa ngemagücü rü nüü nangema i porá naã to i mugü naca'ricatama natchiëü nanhuãcûta tümamaã na'cua'güü ya dierugü nagu i ücûe ngema gutchaü i ngu'petüü natchiänema.

§ 2º rü nhaã inciso IIwa nüü ni'î u na yiema dierugü ya aya'üwaruü rü taucürata nuãne ta'û:

I - rü yiema dierutchita marü estaduaucatama rü distritu federau-
catama rü municipiuca i îgüe rü taucürawata togumaretaärü ta'ücu;

II - rü baita ya dierugü ya nhaã artiguwagü ümatügüe toguma-
retata ücuü rüena ngema i ngürüâtchi i ngupetüügu i naänema i
nhaã artiguwa ümatügüü i 195, 198, 201, 212, 212-A e 239 i
nawa i mugüpane i tagucaãgüarü;

III - rü yiema ya dierugü marütama naca' ngemaca tü'ü na'de-
güe' rüena tümaca' ínacae' i togü i natchiänegüna nawe'inaã na-
gurica'tama' ta'guü ya yiema dierugü i ngema' i ngüpetüügü.

Art. 167-G. Rü ngürüâtchi taguarü naãne ngutchaüwa nangemagu
rü nhaã artigu 167-Bwa nüü yau'uäcü ta ni'î rü nama îna'cua'güü i dieru-
gü rü nacatama înaüütchiãü ngema gutchaüärü meëruü rü ngemaëtüwa
natchuu'tama naã taütchiü ngetanü rü ayaüü naüëü i ãêgacügü rü nhaã norü
artigu 167-Awa ya uuäcü rü nhu'matchi nhaã taguacaärü mugüpanewata.

§ 1º Rü ngürüâtchi ya aegacü nagu naücu'gu naetüwa puracüu i
gutchaüetüwa i üpetüü i natchiänema rü ngema tchu'gütchireü
mugüwa rü naya wa'nagü naca' nangemaüca' i nhaã incisogüwa
ngemaüäcü II, IV, VII, IX e X artigu 167-Awa nhaã mugüpanewa.

§ 2º Rü ngema nhaã nüü artigu utchaü i 167-Bwa ümatüüwa taütama
nagu na'dau i norü alinea «c» wa ngemaü rü norü iciso Iwa i norü
artigu 159wa i nhaã norü mugüpanewa rü nüü ni'î utchaü na yiema
dierue'pü marütama naüpa tüü nayaugüe na ngema gutchaü üpetüü
rü ãêgacü ya tacüarü taucürata tüü a i'raâtchiëü wotchi ngema nat-
chiãne i municipiugü tama nüü tingu ãêgacü ya ta'cüü narü nguëëü
i dieruarü nutaque'ewa.

§ 3º Rū estaduagü rü distritu federau nhumatchi municipiugü ta>xeraũü nacüma naca' naügü i mugüwa rüena nayaũã i mugü tacü ya ãẽ'gacüwa ne'ũ rüena tama naguya'ũ erü ngeguma tautama na'yauãgu ya tacüarü mugü rü nüetchamatatama nhaã isiju § 6ºwa rü norü artigu 167-Awa ngemaũãcügü ta ni'ĩ ngü'utchi naã nhuãcü dierumaã nacua'ũ nape'ewa ya ãẽ'gacü ya diecerumaã cua'cü.

Art. 168. Rū dierugü ya marü naca'tama i üütchie i mugüwa nge-maũãcü rü norü ngüẽẽruũ ngema ãẽ'gacü arü puracüthica' i mugü ügüũ rü mugüma cua'güũ rü mugü arü ngüẽẽruũgü rü poũruũgü rü wüi ya tawemücüwa nawenaã marü ngüneũ i 20wa nangügü rü nüũ tingucutchiũ ya no'rü puracügütanü rü ya wüi ya taunecüwa rü naca'tama mugütchi-peewa nagu ya deaũãcü i no'rü artigu . 165wa, rü nhu'matchi norü inciso § 9ºwa nüũ ya uãcü ngemaũ naca'.

§ 1º na'tchuu na yiema dierutanüwa na'tomare i nacüma namaã í'naũũ rüe'na yiemagü taunecüarü gu'wa i ngucutchie ya dierugü.

§ 2º yiema dieru íya'üe natanüwa yima wüi ya taunecüwa nawenaã tüü nataeguẽü nacatamaãrü ãẽ'gacüarü dierutchiũ erü ngegumata taütama ngemana ü'gu rü ítaitarü i no'rü dieru ya taunecüarü ügüwa.

Art. 169. Rū dieru ngema namaã na'ütanüãũ i puracütanü i Estadu-auwa rü Distritu Fedeauruwa rü nhumatchi Municipiuiwagü rü taucüriüwaata nüü na'üpetü ngema dieruepü marü ngemaũ i mugütchipeewa nagu ya deãũ.

§ 1º Rū taucüriüwaatama ngeürümare i puracütanü na'ünagü i dierumaã ya wüi ya ãẽ'gacü rüe'na nana'ü i natchica'gü nawa na puracüe iruũ rüe'na nayatomaraũẽẽ i no'rü nacüma marü ngema ngemagüetchaũ i puracüwa rüe'na naya wücutchi rüe'na to arü ngewacaũ nünanaã nawa ngema puracüthica' i ãẽ'gacüarügü rüe'na tama nawaya da'cunaũ rü ngema ãẽ'gacü ya tagucã'ã nüũ ínaütanüũ i puracügü, notürü nanaügü i ngema nacüma ngeguma nhaãgurica'tama ya ígu:

I - rü marü naũpatama nangẽmagu naya wücutchiũ natchiga i ngema dieruta> namaã napuracüẽü wípeewaama na>ngemaãcü

yicama namaã na>ütanüãũ i puracütanüügü rüena namaã na>ünagutanüãũ na>etüwa na>waneũ;

II - nhu'matchi ngeguma nangemagu i mugü nagu i deaũ natchi-ga i dieru i no'rü puracüruütama ngema natucumügü i puracüëũ, notürü ngema toomatchigü i tama ãë'gacüwa ya dagüũ i puracü-tchicagü rüe'na ãë'gacügümaã ämücügüü rü tamaëtcha ãë'gacü nuna nana'tchu'u na'ügüãũ numa nanaweũãcü nawa na'ünagü-tanüãũ no'rü ngemaügü rüe'na toomaatchigü ya caitchiëãũ namaã norü puracütanüügü.

§ 2° Rü ngeguma tama ta ñnügu i mugü nüũ i uu rü nangupetüeagu i taütchiũ i aya'ũũ i dierumaã rü ngematatama ni'ï rü ãë'gacü rü ya wiyeãũ i dieruarü ngucutchi rü ãë'gacü taguca'ama cua'cü rüena estaduauwa rü tocü' rüta ya wiyeãũ tüũ ya distritu federau rü tüüta ya municipiügü yiema tama nagu dawenüë i mugü ínaã nhüã'cü ya ngema dieruarü aya'ütchiga.

§ 3° naya nguuca> ngema nuã ümatüü mugüwa natchiga ya ãë'gacü ya municipiuarü rü estadugüaru rü distritu arü nüüta naüpetügu i dieruarü ayaütchiga nawenaã nhaã nacüma tataügüũ:

I - rü inarü ñärü dierügüëũ ngema guüma i ngema ãë'gacü norü ngutchaüãcü namucuũ rü nhumatchi ngema guüma i puracügü no'rü õöcü ãë'gacü nuna i ätchigüũ i puracü ngema natchica watchigü;

II - tüü taínamuũ ya guãma puracütanüe ya taüta tüü ya ngue i gumepüarü taunecü.

§ 4° Rü ngeguma naëtüwa ya tauamagu rü tama ya ngúgu i dieru i puracürüügü namaã íütanüü rü mugüwa na>ümatü rü wootama ngema puracütanüügü marü taunecüãgüü naã ínanamuütchi naüpa nangema naüü rü ãë'gacü nawenaã na'ümatüaũ i mugüwa na'tacü-cataya ítchigüü ngema natchicawa tüü ínamuũ i puracüwa.

§ 5° puracütanücü ya nawa inamuütchigücü i norü puracü rü na>nayau>tanü wuitchigü ya tawemücüwa na>nayau> i wüi taunecüwa.

§ 6° ngema marü ya ngúũ i puracü rü ãẽ'gacü taucürüwatama wena-arü nanaü i ngematama i puracüthica nhu'matata tama nawana ngu ya ägümücü ya taunecü.

§ 7° ãẽ'gacü ya tagucaarü rü nanaüta i mugü naca' ngema muüthitchiga i puracütanüarü na'ngemaãcü ya naigü ya ãẽ'gacügü i municipiuwa rü estaduauwa ngemagücü ya nguẽãüca' ngema nhaã nuã ümatüũ i norü§ 4°wa.

TÍTULO VII

NORÜ MUGÜ I TAETCHIGA NHUMATCHI DIËRUCHIGA

CAPÍTULO I

GUŨMA I NATCHUMAĀGŨ NAGUYAŨŨ I PURACŨGŨ I TAETCHIGAARŨ

Art. 170. Mugü i âpüтчiga nagu i ũũ rü nagu naya nadawenüũ na-gemaâcü duêârü puracü na meâũ nhumatchi tanaüũ i ngeürümare i puracü na ngemaâcü norü guwa rü guâũma ya ngu i nanangemaũca' meũgü i maũ guâũ rü ngema we'guũ i natucumüca' nüũ i uuâcü rü nhu'matchi naguta-nadawenüũ i nhaã norü natchianearü mugüтчuma'ägü:

I - NORÜ PORA I NATCHIĀNEETŨWAGU;

II - wuitchigü i du'ũ nüũ nangema i norü ngemaũgü;

III - rü airüũgü i ngemaũ rü duâtaarü ngüêruũca' ni'î;

IV - tama natchu'u na geerüemare âpüũ;

V – Rü taetanüe rü tüũ nangema i türü mugü tüũ i poũũ;

VI - rü nguũma i poracügü naügüũ i naãnewa nawaina' nüũna' nge-tachaũâcüma i naãne naügüâũ nangemaâcü natama natchieũâca' i naãne rü deagü rü nañecügü ngeguma naêtüwa inapuracüegügu;

VII - nangemaâcü inaiũca' i ngearü ngemaũã i natchianewatchi-gü taguarü naãne nhu'matchi natucumügü'tanüwachigüta;

VIII - ãê'gacü i taguca'ärü nawe'ûnaã naca' nadaú naã guãüma nangemaũ i poracügü nawa tamaẽü i natchicawatchigü;

IX - rü iragüü i poracutchicagü igüü i corigüarü i nawa guüraũ i ngemaũ nawanaügüü rü naweinaã nüü nangemaũ i toma-raũ i nacüma i tagucaärü mugüwa ümatüũãcü rü naweinaã nayaãü i ãê'gacümeẽwa i dieru inanamaã naüãuca' yeeraãcü norü poracü i ngemaũ noturü nawainaã rü norü natchica rü taguarü naãnewa nangemaũ.

Wüitama deagütucumü. Mugü rü tüü ni'ï i ngui ya geerüemare nataya wanaũ naã ta'ãpü rü tama ãê'gacü naweegurica'tama ta'naü rü tama nhaã togü i puracügü i ngemagüüma nawüigu rü mugü naweegurica' taya wana rüena tana'ü.

Art. 172. Mugü rüta namatainacua' ngema tagucaarü naãne naweẽãcü i togü i natchiãnewa neüü i dieru namaã tagucaarü naãnewa namaã napuracüetchaü rü ãê'gacü rüta nü'namu natagucaärü naãnegu tatama tarüãü ya dierugü togu I natchianewa neüẽ rü naëtüwata nanaüpane i mugüãcü nanhuretata natchiãnewa tüü namugüü ya norü yautanü.

Art. 173. Na ngema wüi nacüma naca' nümaũgü marü i ngemagüü i nha'ã taguarü mugüpanewa naã ngema ãê'gacü rü taucürata nüïca' nüü nadau i guüma puracüarü ü' notürüwai nangẽmata naetüwaetcha' nanaüãü rü namainacua' aücümacüraũ puracügü natogü i natchianecaãmare namaĩ-cuaũ ngemagü ni'ï (bancu do brasiugu, petruobrasgü, caitcha economica-gü) rü natchaecü na tagucaarü poü ruü ya iü ngemaca tagucaricatama ya iü i norü yoragü erü duãtagüarü merüü ni'ï erü mugüwa ngemaãcü naümatü.

§ 1º Mugüta nanaü' nacüma mugügu i'ü naca' i puracutchicagü i ãê'gacüwa nedaũ rü duãtaca' iü nhu'matchi na'cata' nanaü' i ngema puracutchicagü tomaraũtchigüüma ãmücüü nawai puracüẽü i ngemaũgü i wüitchigü i duü'üarü rüena ãê'gacü i tagucaärü igüü rü ínagüü i ngemaũgü rüe'na i taegüü namaã ngema ínagüü rüe'na ngema ngeürü'ümare puracü i ügüü duã'tama rü nawe'inaã nha'ãgu ya'ü:

I - nawe'i naã duãtaãrũ ngũẽẽru ya'ĩ rũ ãẽ'gacũ ya taguca'ãrũ naãne namaĩcuaũ› nhu'matchi natucumũgũ i ãẽ'gacũ ngemacatama nawa naca' nũ'ũ puracũẽũ;

II - natatũũwa nangemaũ norõtama i mugũ ngema puracũtchicagũ tama ãẽ'gacũarũ iĩgũũ , nawai naã ya ngũẽãũ i mugũ tũmaca' ya no'rũ puracũtanũẽ arẽ megũũ, taetchigaca' , puracũca' e tumarũ puracũtanũ arũ ũtanũ yicama marũ ítarũ ngũgu nawa i ngema puracũ;

III - ngeguma puracũ naũtchaũgu rũ'ena nayaugu i puracũgũ rũena taetchiga rũ toomatchigũ i ngemagũũ nawai ngema puracũ maĩcua'ũ nagu taya ũũ i mugũ i marũ i ngema' i nacũmagũ i wegu'ũ na nhuãcũ nama ícua'ũ i wũi puracũ duũũgũca' iũ;

IV - mugũwa nũũ nangema naã ngema natucumũ namaã inapuracũũ nawe' naã nũũ nangema i wuitchigũ i napũe'rutchigũ nũgũtanũwa rũ yiema irarũwa naca itaẽẽ rũ inaũtanũẽ nawenaã tũũ nangema i tũmapũe'ru natanũwa ngema ãẽgacũ arũ puracũtchicawagũ;

V - ngema namaĩcua'gũũ i ãẽgacũgũarũ puracũ nawe' i nũũ nangema norũ taunecũ urũe'na nguneũgu naguyagu norũ pora rũ nhu'matchi ũwa naũpetũ nangemaãcũ nũna'cua'gũũca' rũ nana-me rũe'na tama yima namaĩcua'cũ ngema puracũ nawa ngema ãẽ'gacũwaneda' i puracũtchicagũ.

§ 2º Ngema emprezagũ i ãẽ'gacũwaneda' rũ nhu'matchi ngeũrũũmare ngema natucumũguarũ rũ taucũrũwaata' nũgũ namaã nũgũ inícua'ũũgũ natama naũtanũgũãũ i impustugũ rũ namatama na wũĩguũ na'nũgũ inaũẽũ itaewa i no'rũ ai'rũgũma ngema tama ãẽgacũarũ iĩgũũ i emprezagũ;

§ 3º Mugũrũta nana'ũ nanhuãcũ nũgũmaã na'ãmucũgũũ i empreza namaã i tagucaã ya ãẽgacũ rũ nhumatchi namaãta i natucumũgũ i taguarũ naanewa ngẽmagũũ.

§ 4° Mugürüta inayatchaatchiêê i ngema tchieâcü inaüü i taetchigawa rü nüïca' namaïcua'tchaü rü toguetucumü rü yiêêü tchieâcü rü taütchiâcü nata'nü yaugüü napügüarü taewa.

§ 5° mugürüta nanapo cu ngema empreza pü'üerugü namaïcua'ägüü nhu'matchi yima empreza rü nanaütanüta' naca' ngema tchieü inaüêü namaã i taetchigawa tümamaã ya duã'tagü.

Art. 174. Taguca'ärü ya âêgacü nûma ta'ni'i namaï nacu>aü nanaüpaneãü nhu'matchi nanhuâcü ya ü'ü i puracügü âpütchigüarü rü âêgacütata namaï na'cua' mugüwaâcü nanaüãü nanünanadau rü naãü i dieru namaã napuracüêü rü naüãü puracügü naca' ngema guüma nûmaügüü i puracüarü üwa nhu'matchi tümaca' taya wuiêtchigü i puracü ita'üü ya duã'tagü.

§ 1° Mugü tanana'ü i mugücümaâcü naguta ya'üü rü nhu'matchi nanaü' ta'cügüta' yaïgüü i ngema puracügü inaüütchaüü i tagucaärü naâneca' nangêmaâcü tama wui'natchicawarica' nangemaüca' i guüraü i puracügü rü guüâne arü tawa i taguarü naâne rü na'weinaã nangêmaü' i norü üêruü i me'güü i taguarü naatchianeâcügüwa.

§ 2° Mugü rüta' nûna'nanaã' i ngüêê rü nhu'matchi nûna'mu' nanangemaü i wüiwa na puracüêü rü nügünangüêêgüüca' i natucumügü rü tomaraütchigüü i natucumügü na'puracü naüêüca'.

§ 3° Tagucaã ya âêgacü rüta' nawanaü nanügü naüpaneü mugüâcü rü nügüna'ütücümüü i ngema waimügu uiruca' daugüü notürüwai nawe'inaã nagu naiü i mugü i naãguaneca' i'ü rü inapoügüãü i naâne rü tama na'tchiegüêüca' rü nhu'matchi na'ngemaâcü nameüca' i norü maügu i ngema waimügu aigüêü naca' i uirugü.

§ 4° Rü ngema natucumügü i daüwaãma naguyadeaü nüürta' nangema na'âêgacü nûnanaãü i porá rüe'na nûnanaãü itaü' i natchica' nawana nangüêüca' rü nawa nayagüãüca' tautchiü i ngemaügu i nutawa ngemagüü' rü ngeta marü inangemagüüwa nhu'matchi ngema mugüwa marü ngemaüâcü namaã wüiguü i artigu 21, XXV, mugü naweüâcü.

Art. 175. Rü nūnanaū ya poramaā i Cuaꝑcū ya āēꝑgacū, , mugū naweūācū rū nawaneūācū rüe'na natatūūwa ngemaācū rüe'na na'ācū nūna guūgutamarū nawenaā naca' nacaū i guūraū i imprezagū nangemaācū nū-gūnaūēū nawa' norū natanū ngema puracū natchiaūwa i iānegūca' igūū .

Wuitama deagūtucumū . Rü mugū rütaꝑ nanaūmatū naetūwa:

I - nacūmagū i mugūwa āmatūācū ta'ni'ī i imprezagu āēgacū nūū puracūēū na nhuācūta nangēāū rū nhuācūta ya guꝑ rū nhuācūta wena naūāū ngeguma marū yangugu i norū nguneū rū nhuācūta āē'gacū nūnada'u i ngema puracū inaūgūū i imprezagū:

II - Rü nhema usuariagū arū poragū;

III - tarifaria arū política;

IV - nawenaā me'ū puracū inaūēū rū nguūgutama nameētchaū ngema puracū i ngemaū i iānewa.

Art. 176 Rü uirutchitaūgū ngema inapuracūēū rüena tama rū toomatchigū i ngemaūgū nutatanūwa ngemaū rū tatūgū rüe'na natūgū rū ōmū-gūrū nawa naūgūū rüe'na nawayaugūū rū ngeerūeaaarū naānewa ngeguma nawa inapuracūegu rū tama tūmarū ni'ī ngema noturū taguca'ārū naāne arū niꝑī, rū āēꝑgacū arū mugūricatama rū āpaneācū ngema naāne rū nawatata puracū no'rū deetchitchiga ngema uirugū.

§ 1º Rü nanawa tapuracūū ngema uirugū nawa ngemaū i waimū rüe'na toomatchigū nawataūū ngema nhaā ūmatūū mugūwa nge-maūācū rū āēꝑgacū ya taguaneārū naāguricaꝑ i norū muꝑ rüena nūmatama no'rū ngutchaūācū naūāgu tūmaca' ya taucaūūtchicarica' rüe'na ngema empreza taguca'ārū mugūācū āpaneū rū nawe'inaā yima napata i norū puracūtchicaarū taguarū naānewa nangema' rū nhu'matchi ngeguma ūyea newa i aūcūmaūwa nangemagu i ngema uirutchitāū rüe'na mayugūarū naānewa rū mugūrūta' nana'ū i mugū naca'rica'tama i iū i uiruaru yaucthiga.

§ 2º Mugü rü tüü ni'ĩ ngi ya yiema duẽ ya tũmaãnewa nayauãẽ i ngema uirugü mugü nüü i uuãcü na'nhureta' ta i ngema tũma ya uãtchiũ marü norü gu'gu.

§ 3º Rü nanguneĩã' na'nawa napuracüẽü uiruarü yautchiga rü nge-
ma na'ãü i napane nüna i nawa'napuracüẽü rü taucürata toguena
nanaã rüe'na namana'tae' nüü togü rü bai'ta irawa rüe'na no'rü
ngaũgumare ngeguma tama nüirata' ãẽ'gacü nüü cua'ãcüma ngema
no'ri nüna nanaũ i popera.

§ 4º tamaẽtcha mugüca' nawa' naãnaüü õmüarü naĩẽẽruũ
rüe'na nanaãpanegurica ngema iragüü i natüwa ngeta õmüarü
naĩẽwa inameũwa'.

Art. 177. Taguca'ã ya ãẽgacũme'ẽwarica' ngemagüü:

I - rü naã naca> daũ rü nawa napuracüẽü i petruleu nhumatchi
gás waimüãnewa ngemaũ rü nhu'matchi toomatchigü ãtchiũ-
güü rü ifefegüü;

II - rü naya tomaãtchigüẽãü i petroleutchara i taguca'ärü rüe'na
togü natchiane ca'ärüta>;

III - rü namaã naca>taegüü rüe'na namaã'nataegüü i napügü rü
petroleuwa ne'ũü rü daũwaama naũpa ümatüügü i mugüwa;

IV - guũnema ya yima wapurugü ya naũne ngema nga'tcharaũ i
petroleu i taguaneca'ärü rüe'na toomatchigü petroleuwa naügüü
i napügü rüe'nata naguyaũtchiũ natchara i petruleu i norü too-
matchigü nhumatchi i gás waimüwa nayaugüü rü namewa ni'ĩ
nangemaũ ya taguca'ärü ãẽ'gacü;

V – na'nacanadaugüü rü nanadeãü rü naporaẽãü rü wenata-
maãrü nameẽãü rü nawa ínaũũã i ai'rü'ügü rü namaã nataegüü
i nuta'tchicugü toomatchigü nawaneũü norü ngemaũgü rü ta-
maẽtcha' radioisótopo rü norü taetchiga i ngemaẽtcha rü empre-
za ngema ãẽ'gacü nawe'ũü nawanapuracüü rü naãcü ínawü'ma-

tũũwa i norũ alinea b nhu'matchi rũ norũ inciso XXIII arũ caput i art 21 nhaã mugũpane i tagucã'ãnearũwa.

§ 1º Taguarũ naãne rũta> nũgũũ nanapuracũcẽ i emprezagũ i norũ-tama ãgũũ rũe'na duatagũ'arũmare naca' naã puracũ na'ũẽũrũũ rũ marũ i ngemaũ i puracũgũ i mugũwa i norũ incisowa I rũta IV ya'cua rũ nhaã mugũwa rũ nagu nadawenũ i nacũmagũ i marũ i ngemaũ i mugũwa.

§ 2º Rũ mugũ ngema nhaã nagu ideaũ i § 1º natchigata> ni'ĩ i nhaã:

I - nangemaũta' na'tamana'tau' i guũ i taguarũ naãnewa i petruleuwa ne'ũũ i ngemaũgũ;

II - rũ nhuãcũta i nacũma ngẽguma puracũ ínaũgũgu;

III - no'rũ nacũma nanhuaãcũ nanu rũ norũ puracũ ngema namaicua>ũ i nũicatama i mugũwa taguarũ ngema>ũgũ.

§ 3º Mugũ tananaũ naca' nawiũ nhu'matchi nanguãcũ namaã cua'ẽũ i ngema aũcũmagũũ nawa ídawe'ũ rũe'na tchurimaũgũ i ngemaũgũ nawanaũẽũ i taguarũ naãnewa.

§ 4º Mugũ ngema naũũ na namaã cua'ũ iguũma' i dierutchiga rũ tatchiga rũ nawai i napũgũ na ngeirũũta' yaĩgũũ i taguarũ naãnegu tchocuũ rũe'na namanaã i taẽũ i ngema petroleuwa neũ'ũ rũ feĩruũgũ rũ toomatchigũ i napũgũ nawane na'ũũ i nge'maũgũ nhu'matchi na'ũũgũ i muturũ rũ naweinaã nhaã nacũmaguta' ya ũũ:

I - rũ natanũtchigũ i ngemaũta> nawenaã nhaãcũta> ya ãgũũ:

a) rũ witchigũ i ai'rũũgũ naãtoma'tanũraũtchigũ;

b) rũ ãẽ'gacũ nanaũ i wũĩ mugũ nanhuaãcũta ũtanũãũ rũ tautama nhaã marũ mugũwa' ngemaũãcũ nhaa no'rũ artiguwa 150,III, b;

II - rü dierugü i ngutaqueü rüta> naca'ta ni'ĩ:

a) rü nanaã na'ütanüãü i natchiüügü ngema ya toü'ü i petroleu rü napügü rü norü toomatchigü na'ngemaäcü naitanüüraüca' ngema naüü'gü i muturu;

b) rü namaã na'puracüëüca' nawa nana'tooneãü namaã i naï-gü ngeta' marü ínageaneüwa' i naïnecü rüe'na ngeta nawa ínapuracüëüwa i ngema petroleu arü ya'u;

c) rü namaã nameëãü i namagü rü türegü rü toomatchigü natchica' napügü nagu íiü;

d) rü no'rü ütanüruü i nga'ü i üetanü nawa' i unibugü rü wapurugü rü toomatchigü i nawiü duã'tagü nagu rü ñane'.

Art. 178. Mugü rüta' nanaü na nhuäcü ya ígüü ngema ngeruügü rü garuügü i buanecügu i bumüü rü deagü íü rü waimügü i bumügüü nhu'matchi naca'ta ngema togü natchianeca'ã i ígüü i gagürüügü nuã taguarü nañewa puracüëü.

Wuitama deagütucumü. No'rü mugü ngema deagu í'ü i mugürüügü rü mugüta' nana'ü' nanhuäcüta' ya ígüü ngema napügüarü narüü rü nawe'naã tagugüca'ricatama ya ígüü nawa ngemagüü notüru ngema inatauwama ngema gagürüü rü äë'gacü nünana'u i togü i natchianecaã i wapurugü na'nuã ya puracüëü nawa i napüarü rü duãtarü na'.

CAPÍTULO VI

NAËCUANE TCHIGACA'

Art 225. Guãmarü naweenaã tüü nangëma naäcuãne i guüma nüü nawa ngemaü, guãma ya duã'tagü nawa ta'cü taüëü nhu'matchi nawa nüü

nangemaũca' i ma'ũ i megũũ, ngemaca' nagunaca'ũ ya ãẽ'gacũ ya poracũ i duũ'ũgũarũ nhu'matchi guãma ya duãtagũ wũigu nawenaã ítanapoũgũũ nachawa i nacũmagũ i tchieigũ rũ nũnata daugũũ naca' nhu'maũgũũca' i duũ'ũgũ rũ nhu'matchi duũ'ũgũta ngema wipe'ewa neĩgũũca'.

§ 1º naya nguutchiũca' ngema mugũ naca' i ngẽmagũ rũ ãẽ'gacũ ya poracũ i duũ'ũgũarũ naweinaã:

I - naũgũãũ natama nũũ nadaugũũ i naĩnecũ rũ wenaãrũ norirũũta-ma ya iẽẽgũãũ i nacũmawa naĩnecũarũ ma'ũ nhu'matchi cua'ãcũ nũnadaugũũ i naẽũgũ rũ guũraũ i tchonigũ arũ dau rũ nhu'matchi guũma i naãcuãnewa ngemagũũ ma'ũgũ nũna meãnadaugũũ;

II - nangema'ẽãũ ya guũraũgũũ i ngemaũgũ rũ ' nangemaũ i nawanenaũũ i natchumaãgũ i ma'ũgũarũ i taguca'arũ naãnewa arũ, rũ nũnadau ya guũma i ngẽma natucumũgũ i nawa puracũẽũ rũ naca' ingũẽũ i natchiga ngema ma'ũgũ i naãneãcũwa ngemagũũ rũ nhu'matchi ngema natucumũ nũũ i dau'gũũ i naãnewa ngẽmaũ i ma'ũãgũũ;

III - rũ naũgũãũ i guũma i natchicawagũ i tagucaãrũ naãnewa i natchicagũ i wũigũũ rũ nhu'matchi norũ ta'cũtchigũ nawa ngemaũ ngẽma naca' ínatch'ũũ rũ inapoũgũũ rũ ngema naãnegũ ngũrũãtchi nũũ nadau>gũgu nata'cũ nawanaũẽũ rũe'na naõẽgũgu naweenaã mugũwaira nenaũũ rũ natchu'u nangeũrũũmare nawa iũũ erũ naguta nadau i nórũ utũ' ngema naca' nũma nadaugũũ;

IV - naweena nangema mugũwa nũ'ũ yauũãcũ ta ngeguma ta'cũ ngema naũgũgu i ngema puracũgũ i ngema aũritama natchieũ i ngema nhaã nawa i ma'ẽũ rũ naũpanegũãũ ngeta meãtama nũ'ũ niugũ na ta'cũ ta ngupetũũ namaã i ngema nhaã nawa i ma'ẽũ rũ ngemaãcũ ta nũ'ũ yaugũũ;

V - nawe'ena nameãtama nagu naĩnũẽũ na nhuãcũ tanayange-gũãũ i ngema ta'cũ inaũgũtchaũũrũ nanhuãcũ ta namaã na taegũũ rũ nawa napuracũẽũ rũ ta nũna nadaugũũ na nhuacũ meã inangupetũũ namaã i ngema duũũgũ rũ nhu'matchi norũ ma'ũ

rü ngema nhaã nawa i ma'ẽĩarü ta;

VI - rü naüğüãũta i ngema guũma i ngu'güwa i natchiga na ta'cü ta ngupetũĩ i guũwana rü nüna nadaugũĩ i ngema nawa i ma'ẽĩ;

VII - nüna nadaugũĩ i guũma ngema naĩgü rü nhu'matchi ngema naẽũgü natchu'güãcüma nhama mugüwa nü'ũ yauũãcü i ngema nagu ngürüãtchi natchieẽĩ i ngema norü na nhuãcü inayaeũ rü na ngemaãcü tama não'ũca' i ngema ngema ma'ẽĩ não'ẽãũca' i ngema naẽũgü i ngema ma'ẽĩ.

VIII - Nangemaẽĩ i ngema nacüma na naca' i biocombustí-veis rü nhu'matchi hidrogênio i iraũ inatchieẽĩ nhama mugüarü nguẽẽwa nü'ũ yauũrũĩ nangemaãcü na meẽgüãũca' ngema na iramaẽĩ i ngupetũĩrũĩ ngema natchinagü i nucümaũwa na yau-gũĩ i nawa i naĩũ na ngemaãcü ya toatchiraũũẽũca' ngema nhaã art. 195, I, "b", IV e Vwa nü'ũ yauũãcü rü nhu'matchi art. 239 naca' na nhuacü na yaugũãũ i ngema natanü arts. 155, II, e 156-A.

§ 2º Ngema recursos Minerais yaugũĩ rü nanawe'eta nawena na-meẽãũ i ngema nawa i ma'ẽĩ inatchieẽĩ nhama ngema mugü i natchiga i de'aũwa nü'ũ yauũãcü rü ngemaãcü tayanhuẽgüãũ.

§ 3º Ngema nacümagü i ngema puracügu i nhacãcü tchieãcü nü'ũ dauũ i ngema nhaã nawa i ma'ẽĩ rü ngema woetama na tchieẽĩ i ngeũrũũmare i duũũgü nawe'e nanaũtanüğüãũ i ngema namaã cua'gũũãũ rü me'ẽãũ ngema natchieẽĩ nawa i nhaã naane.

§ 4º Ngema i Amazônica i tagucüã' rü ngema Naĩnecü i Atlântico rü ngema Ta'tüarü Tchera rü ngema Na'püane i Mato Grossocüã' rü Na'tchipenüarü Naane rü ngemaũgü i megũĩ tagucüã'arü ni'ĩgü rü nanaũ tá i norü i na nawa nayauũ'ũ i meũgü mugü nawaeũãcü rü nawa i ngema na íngemaũ i nü'ũ i ngui'ũ na nüna idau'ũ i natchica rü ngegumarũĩ ngema nhure i namaã na íngemaũ i ngema nge'maũgü i meũgü i woetama ngemagũĩ.

§ 5º Ngema naane i tauearü iĩ'ũ rü tama iãgũĩ ni'ĩgü urüe'na

ngema Estadogüwa yau'ũ rü nawa ngema ügü i tama wüiguũ rü nawaeüügüũ na nuna idau'ũ i naane i ngema inangemaũ'wa i naĩnecü rü inama'ẽüwa i naẽügü i ngema woetama ngemagüũ.

§ 6º Ngema Usinagü inaügüũ i reator nuclearmaã nawae'e na nü'ũ nangemaũ norü natchica i nü'ũ unetaũ na aicuma yiĩ'ũ i mugü i federalwa rü natauguma i ngema rü tautama name tá ni'ĩ yaücutchiũ.

§ 7º Naca' i ngema mugü i inciso VIIarü guwa i § 1º i nhaã artigoarü rü tama naga nayaõ na natchieũ nanaü'ũ i ngema iaẽ'wae i naẽügümaã iĩ'ũ rü ngemanhaãcü ngema nacüma nawa ngo'ũca' yiĩ rü ngema § 1º i art. 215ãcü i nhaã Constituição Federalarü rü taãẽwa nangemaũ na nhama meũ i ngema woetama íngemaũrüũ i tama nü'ũ ingõgüũ i ngema nawa nangemaũ i ngema tanatüwa neü'ũ i meũ i tagucüã'cüma rü na nawae' ni'ĩ meã inaü'ũ i mugü i naca'tama iĩ'ũwa i nü'ũ ingi'ũ na meã ínangemaũ i ngema naẽ'ügü i nawa ngemagüũ.

Parceiros:

IDGLOBAL
Instituto de Direito Global

AGU
ARARAUCUARA GUARANI

MINISTÉRIO DA
JUSTIÇA

MINISTÉRIO DOS
POVOS INDÍGENAS

GOVERNO FEDERAL
BRASIL
UNIÃO E RECONSTRUÇÃO

Apoio:

MAKIRA-E'TA
PÓVO DE GUARANI E ARARAUCUARA DO PANTANAL DO MATOPIRÓ

Ngeguma ya dueegü tüü na ngemagu i ãnü nawa ngema wümatü, urüena tanawaegügu nana tomaraüü i ngema wümatü, nanawaena naca' ta daugüü i ngema namaã cuagüü nhaã i nguneügu 17 de janeiro de 2026, nhaã nha-tüwá rü ümatügüügu taniï ta ya mugüü i ngema ta nawaegüü:

Caso tenha algum comentário ou sugestão sobre o texto traduzido, entre em contato até 17 de janeiro de 2026 pelos meios a seguir:

E-mail:

AGU: lingua.indigena@agu.gov.br

IDGlobal: contato@idglobal.org.br

Makira E'ta: livd2025makira.eta@gmail.com

Endereço:

Escritório Makira E'ta:

Av. Boulevard Álvaro Botelho Maia 440, Sala

205, 2º Andar, Edifício Floriano Albuquerque, Centro, CEP. 69.025-070,

Manaus – Amazonas – Brasil

Whatsapp:

Coordenação Makira E'ta (Rosimere Arapaço): (92) 99367-7459

